CAPITOLUL I

SUFIXELE DE ORIGINE LATINĂ

SUFIXELE SUBSTANTIVALE.

AME *(-áme)*.

Observaţie. In Banat şi Oltenia sufixul apare sub forma *-amă*; — mr. *-ame* şi *-ami*, megl. *-ami*.

Funcţiunea.

Abstracte.

O STARE.

Derivate dela adiective.

Agĭunami 'foame' (Dal.) < *agĭun* 'flămând' (Dal.).
Amîrami 'amărăcĭune' (Dal.) < *amar*.
Ascurami 'asprime' (Dal.) < *áscur* 'aspru' (Dal.).
Dulţeame (Pap. B. Mih.), *dulţĭami* (Dal.) 'dulceaţă, farmec' < *dulţe* (Pap. B.), *dulţi* (Dal.).
Huţami 'prostie, nebunie' (Dal.) < *hut, -ţĭ* 'prost, nebun'.
Imirami 'blândeţă' (Dal.) < *imir* 'blînd'.
Lişurami (Dal.), *l'uşurame* (Mih.) 'uşurinţă' < *lişor, l'uşor*.
Ludzeami 'lungime' (Dal.) < *lung, -dzĭ*.
Muhlidzami 'mucezeală, mucegaĭu' (Dal.) < *muhlid, -dzĭ*.
Muţami 'muţenie' (Dal.) < *mut, -ţĭ*.
Sclincĭame (Pap. B.), *şcl'incĭami* (Dal.) < *sclincĭu, şcl'incĭu* 'zgîrcit'.
Singurami 'singurătate' (Dal.) < *singur*.

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Şcurtami 'scurtime' (Dal.) < *şcurt.*
Urăţame, uruţame (Pap. B.) < *urut* 'urît'.
Urfînami 'sărăcie' (Dal.) < *oarfîn* 'sărac'.
Car. înregistrează *grosame* fără traducere. Să fie = *grosime*, după care urmează?

Derivate dela substantive.

Ficĭurẹmi (megl.) < *ficĭor, -ĭ.*

Derivate dela verbe.

Arcurami 'frig' (Dal.) < *arcuredz* 'a aveà frig'.
ńicurame 'micime' (Mih.) < *ńicuredz* 'micşurez'.

O ACŢIUNE.

Nvirdzami 'înverzire' (Dal.) < *nvirdzăscu.*
Pîşpurami 'şoptire' (Dal.) < *pîşpuredz.*
Plîscînami 'plesnitură' (Dal.) < *plîscînescu.*

Concrete.

COLECTIVE.

Derivate dela Substantive.

Colective Relative.

Haĭducame (Car.) < *haĭduc.*
Lotrame (Car.) < *lotru* 'brigand'.
Voĭnicame (Hasdeu, 1040) < *voĭnic* 'soldat'.

Exemple din Banat:
Boĭamă < *boĭ.*
Căpramă < *capră.*
Cîńamă < *cîne.*
Feťamă < *fată.*
Furńicamă < *furnică.*
Găinamă, găińamă < *găină, -ĭ.*

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Iedamă < *ied.*
Iepurămă < *iepure.*
Lupeamă (Noua Rev. Rom. VIII 86) < *lupĭ.*

Alghiname (Pap. B.) < *alghină.*
Auşami (Dal.) < *aúş* 'bătrîn'.
Biducl'ami (Dal.) < *biducl'u* 'păduche'.
Bîrbîtami (Dal.) < *bîrbat.*
Bruscami (Dal.) < *broaşcă* 'broască ţestoasă'.
Bruticami (Dal.) < *broatic* 'buratic'.
Celnicami (Dal.) < *celnic.*
Cîrbunami (Dal.) < *cîrbuni.*
Cochilame, cuchilame (Mih.) 'tinerii', *copilamurĭ* 'copiĭ mulţi' (Vîrcol) < *cóchilu* 'tînăr' (Mih.), *copil.*
Ficĭurami (Dal.) < *ficĭor* 'copil'.
Frundzami (Dal.) < *frundzî.*
Furnigame (Pap. B.), *furnigami* (Dal.) < *furnică*, mr. *furnigă.*
Mingĭunami (Dal.) < *mingĭună.*
Mul'erame (Hasdeu 1045, Comunicat de Iuţa din Cruşova) < *mul'ari.*
Muscami (Dal.) < *muscă.*
Prifţami (Dal.) < *preftu, -ţi.*
Pulbirami (Dal.) < *pulbiri.*
Puricami (Dal.) < *puric.*
Sprunami (Dal.) < *sprună* 'spuză'.
Şuricami (Dal.) < *şoaric.*

Colective Absolute.

Armîname (Pap. B.) < *Armîn.*
Fărşărutame (Mih.) < *Fărşărot.*
Turcame (Caragiani, Conv. Lit., 1863, 387) < *Turc.*
Vurgărame (Pap. B.) < *Vurgar* 'Bulgar'.
Crişţinami (Dal.) < *crişţin.*
Domname (Petrescu, Mostre, I 153 n.), *dumname* (Pap. B.), *dumnami* (Dal.) 'boerii' < *domn.*

Derivate dela Adiective.

Mişelame (Hasdeu, 1042) < *mişel* 'pauvre, indigent'.
Pedestrame (Car.) < *pedestru* 'pedester; pedes'.

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Prostame (Car.) < *prost.*
Fucîrami (Dal.) < *fucîrâ'* 'sărac'.
Mulţeame (Obed.) < *mult, -ţĭ.*
Ţinirami (Dal.) < *tinir.*
Minuţami 'tot ce e subţire, mărunt' (Dal.) < *minut, -ţĭ* 'supţire, mărunt'.

LOCUL PE CARE SE AFLĂ O PLANTAŢIE.

Alunami (Dal.) < *alun.*
Frîpsinami (Dal.) < *frapsin.*
Plîtînami (Dal.) < *plátan.*
Prunami (Dal.) < *prun.*
Schinami (Dal.) < *schin.*
Urdzîcami (Dal.) < *urdzîcă.*

AUGMENTATIVE.

Anifurami 'mare suiş, urcuş' (Dal.) < *anifur* 'urcuş'.
Pîdurami 'pădure mare' (Dal.) < *pîduri.*

Abstracte-Colective.

Avuţame 1. 'avuţie', 2. 'bogătaşiĭ' (Pap. B.) < *avut, -ţĭ.*
Furami 1. 'hoţie', 2. 'mulţime de hoţĭ' (Dal.) < *fur.*
Gĭunami (Dal.), *gĭuname* (Pap. B.) 1. 'voinicie, bravură', 2. 'mulţime de tineri, voĭnicĭ' (Dal.) < *gĭoni.*
Viţiname (Pap. B.), *viţinami* (Dal.) 1. 'vecinătate', 2. 'vecinĭ (Pap. B.) < *viţin.*

VARIANTE.

-unami.

Din *agĭunami, mingĭunami, sprunami, gĭuname* s-a extras *-unami* cu care s-a derivat *sumnami* = multă *sumă* lînă lungă şi aspră' (Dal.).

-urami.

Din *ascurami, lişurami, singurami, arcurami, ńicurame, pîşpurami, ficĭurame, anifurami, furami,* s'a extras *-urami* cu care s-a derivat *ţifturami* 'mulţime de Ţigani' (Dal.) < *ţiftu.*

Originea : = it. pg. *-ame,* sp. *-ambre,* fr. *-ain* < *-amen.*

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Singurul cuvânt păstrat din latineşte este *aramă*, vr. *arame* (Hasdeu, 1455) < *aeramen*, Duc. *aramen*.

Un element ngr.

Scurδami 'mujdeĭŭ' (Dal.) < σκορδάμι (G. Meyer, Ngr. St. IV 99).

Fenomene de analogie.

Substituţie de sufixe.

Pataramă 'întâmplare, istorie' < *pataranie* idem.

Genul şi Pluralul.

Substantivele în *-ame* sunt feminine. Cele dr. se întrebuinţează numai la sg., afară de *copilamurĭ* care se întrebuinţează numai la pl. Cele mr. fac pl. în *-ărĭ* pentru cazurile în cari pl. este indicat; *dulţeame* face pl. *dulţerĭ*, de sigur fiindcă *ă* este precedat de vocală palatală.

ANDRU *(-ándru).*

Observaţie. — Dr. mr.

Funcţiunea.

ARATĂ O STARE INTERMEDIARĂ.

Băeţandru (Hasdeu, 2900; Codin, 25, sub *dănac*) 'băet pe la 14 anĭ' < *băet, -ţĭ.*

Căţelandru 1. 'căţel mărişor' (Pamf. J. III, Codin 14, Săgh. 134), 2. 'puĭŭ mărişor' a unuĭ animal' (Ispirescu), 3. 'jeune gars' (Candrea-Dens.) < *căţel.*

Copilandru 'băeţandru' (Car. Hasdeu 2897) < *copil.*

Fecĭorandru 'garcon un peu plus âgé' < *fecĭor.*

Flăcăŭandru (Tiktin), *flecăŭandru* (Slavici, Nuv. I 100), *flăcăĭandru* (Tiktin) < *flăcăŭ, flăcăĭ.*

Puĭandru 'puĭu măricel de fĭară sau de pom' (Codin, 63), *puĭendri* 'pomĭ tinerĭ' (Vîrcol) < *puĭŭ.*

Hilandru 'copilandru' (Dal.) <*hil'u.*

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

DEPRECIATIVE.

Beşoandră 'termin injurios la adresa femeiĭ' (Jipescu, Opincaru, 56) < **beşău*, cf. mold. *beşniţă*.

Palaţandră 'femme de mauvaise vie'—ngr. παλλακή 'concubine'.

Originea : **-ánru* < augmentativ *-án* + diminutiv *-uru* (A. Philippide, Principiĭ, 151). — Pentru fenomenul fonetic *nr* > *ndr* cf. *gendre* < *gener*. — Pentru *flăcăŭandru*, cf. *flăcăŭan* (Pamf. C. sub *nandraş*).

Misandră 'garde-robe' (Dal.), *măsandră* 'dulap de părete în care se pune aşternutul' (Mih.), cf. turc. *mussandra*, *mussandara* 'grande armoire en charpente ; placard profond où l'on met des matelas, etc.', bulg. *musandra* 'amoire', ngr. μουσαντέρα 'galetas'.

Fenomen de analogie.

Sufixul *-andră* s'a substituit în :

Micsandră Bot. < *micşunea* = turc. *menekşe*.

Coşmandră 'o casă veche şi mică' (Pamf. Agr.) < *coşmagă*.

Genul şi Pluralul.

Cuvintele în *-andru* sunt masculine şi se întrebuinţează numai la singular, afară de *puĭandru* pl. *puĭendri*.

Cuvintele în *-andră* sunt feminine şi se întrebuinţează de asemenea numai la sg., afară de *micsandră* pl. *micsandre*, mr. *misandră* pl. *misandri*.

Dela cuvintele în *-andru* nu există feminine corespunzătoare, după cum dela cele în *-andră* nu există masculine corespunzătoare.

ĂTATE (*-âtáte*).

Observaţie. — Dr. mr.

Funcţiunea.

Abstracte.

O STARE.

Derivate dela adiective.

Eftinătate, eftenătate (Bibl. $31^{1}/_{51}$), mr. *eftinîtati* (Dal.) 1. 'modicité du prix, bon marché', 2. (Dos. Prol. $88^{1}/_{27}$) 'miséricorde, charité' < *eftin* 'bon marché, à vil prix'.

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Golătate 'nuditas' (Car.) < *gol.*

Meserătate (Ps. Şch. Dos. Prol.), *măsăratate* (Pamf. Cânt. 305), *meseretate* (Hasdeu, Cuv. II 87) 'pauvreté' < *meser* 'pauvre' (Hasdeu, Cuv. I 292).

Mişelătate 'misère' (Cantemir) < *mişel* 'misérable'.

Puţinătate 'petitesse' (Pamf. C.) < *puţin.*

Răutate 'méchanceté' < **răŭătate* < *răŭ.*

Singurătate, mr. *singurătate* (Obed.), *singuritati* (Dal.) 'solitude' < *singur.*

Strîmbătate (Bibl. $4^2/_{52}$, $73^1/_{13}$. Mard. Şez. VII 183), mr. *strîmbîtati* (Dal.) 'injustice, iniquité' < *strîmb.*

Concrete.

LOCUL.

Derivate dela adiective.

Pustietate 'lieu désert' (Dos. Prol. $30^1/_{15}$, $27^1/_{32}$) < *pustiŭ* 'désert'.

Străinătate 'lieu, pays étranger' < *străin* 'étranger'.

Xinîtati 'străinătate' (Dal.) < *xen* 'străin'.

COLECTIVE.

Un derivat dela adiectiv.

Urfănătate 'gens pauvres' (Pap. B.) < *oarfîn* 'pauvre'.

Un derivat dela substantiv.

Limbătate 'gens de race étrangère' (Vîrcol) < vr. *limbă* 'peuple, race'.

POSESORUL UNEI CALITĂŢI.

Vietate 'être animé' < *viŭ.*

Originea: = it. *-ta, -tate*, sp. *-dad, -tad*, port. *-dade, -tade*, pr. *-tat*, vfr. *-tet, -teit*, fr. *-té* < *tas, -atis*, moştenit în :

Bunătate (dr. şi Pap. B.), megl. *bunătati* 'bonté' < *bonitas.*

Cetate, mr. *ţitati* (Pap. B.), megl. *ţitati* 'cité' < *civitas.* — In dr. cuvântul a fost păstrat prin poveşti, ca şi *împărat.*

Creştinătate, criştinătate (Car.), *criştinîtati* (Dal.) 'chrétienté' < *christianitas.*

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Crudătate 'cruauté' < *cruditas.*

Dreptate 'justice', *nedreptate* 'injustice' < **dreptătate* < **directitas*, cf. vfr. *droiteté.*

Greutate 1. 'pesanteur, poids'; 2. 'difficulté' < **grevitas* = *gravitas* 1.

Intregătate (vr.) 'partie entière' < *integritas* 'totalité, intégrité'.

Noutate 'nouvelle' < *novitas.*

Jumătate, mr. *gĭumetate*, *gĭumitate* (Pap. S.), megl. *jimitati* 'moitié' < **gimid(i)tate* = *dimidietas, -atis.* — Prefacerea lui *d* inițial în *g* se datorește disimilației față de celelate dentale din cuvânt (*d -dt -t* > *g -t -t*).

Păgînătate 1. 'paganisme' (Dos. Prol. $15^{2}/_{10}$), 2. 'scélératesse' (Bibl. $84^{1}/_{52}$: ἀσέβημα, $144^{1}/_{16}$, $132^{2}/_{13}$: ἀσέβεια), 3. *pîngînîtati* 'saleté, ordure'(Dal.) < *paganitas* 1.

Sănătate, mr. *sănătate* (Pap. B.), *sînătate* (Pap. B.), *sînîtati* (Dal.), megl. *sînătati* 'santé' < *sanitas.*

Vecinătate, mr. *viţinătate* (Obed. Pap. B.), *viţinîtati* (Dal.) 'voisinage' < *vicinitas.*

Uminătate (Pap. B.), *uminitate* (Dal.) < *humanitas.*

Virγirătate 'virginité' (Obed.) < *virginitas.* — Pentru γ și *r* cf. *γirγiră* 'vierge'.

La Obed. se întâlnește o singură dată cuvântul *vînătăte*: „Alăgaĭ, mi pidipsiĭ, di multe mi cĭucutiĭ. Ma dincot înĭ fură toate, chirute-n *vînătate*" (p. 147). In Glosar *în vînătate* este tradus prin 'en vain'. Exact cu același înțeles întâlnim în Obed. de 2 ori cuvântul *vînătă*: „Ma toată cilăstisirea îl'ĭ fu *vînătă* (matea)" (p. 2), „Și așițe, toate lucrîle a lumil'eĭ era denaintea a.ocl'ilor a luĭ *vînătă* (matea)" (p. 10).

Vînătate și *vînătă* sunt evident de aceeaș origine. Să fie cumva *vînătă* < *vanitas* (nominativ) și *vînătate* < *vanitate* (cazurile oblice)?

Vocala de legătură latină *i* s'a pierdut în it. sp. pg. (sincopă). In prov. și fr. în unele cazuri a dispărut, în altele se păstrează ca *e*, cf. prov. *bontat, fermetat*, fr. *bonté, chasteté.* (Varianta fr. *-ité*, din cuvinte ca *inviolabilité*, este de formație savantă).

In românește *i* s'a păstrat pretutindeni, și s'a schimbat mai întâiu în *e*, fiind neaccentuat, și apoi în *ă*, deoarece sunetele precedente erau din acele cari schimbă pe *e* în *ă*: *n* (*bunătate, creștinătate, sănătate, vecinătate, virγirătate*), *t* (*dreptate*), *d* (*crudătate*).

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Varianta *meseretate* < *mesăretate* prin asimilaţie.

Sunetul *ă* s'a schimbat mai departe, atât în cuvintele moştenite cât şi în derivate, în *u*, când sunetul precedent erà *u* (*greutate, noutate, răutate*); în *e*, când sunetul precedent erà *i* (*pustietate, vietate*).

-ătate se reduce la *-ate*, atunci când derivarea se face dela adiective în *-at*, *-ît*:

Bogătate 'băgăţie' (Ţiplea, Bud, Tiktin) < *bogat.*

Indurătate (vr.) 'compassion, miséricorde' < *îndurat.*

Insemnătate 'importance' < *însemnat.*

Urutate 'méchanceté' (Obed.) < *urut* (Obed.) = dr. *urît.*

Genul şi Pluralul.

Substantivele în *-tate* sunt feminine. La plural, *-tăţi*, se întrebuinţează numai: vr. *eftinătate* (*eftinătăţile*, Dos. Prol. $88^{1}/_{27}$), *răutate, strîmbătate, pustietate, vietate, limbătate, bunătate, cetate, nedreptate, greutate, jumătate, noutate*, mr. *pîngînătate.*

CĬUNE *(-čúne).*

Observaţie. — Dr. mr. megl. — Derivarea se face dela verbe. Derivatele dela verbe de conj. I şi IV se fac dela radicalul infinitivului prin *-cĭune;* derivatele dela verbe de conj. III şi II se fac dela radicalul indicativului prezent prin *-ăcĭune* extras dela derivatele dela verbele de conj. I. — Se găsesc trei derivate dela adiective: *vioĭucĭune, întregăcĭune, măcricĭune.*

Funcţiunea.

Abstracte.

O ACŢIUNE.

Dezmĭerdăcĭune (Dos. Prol. $52^{1}/_{16}$), mr. *dizńirdăcĭune* (Mih.) < *desmĭerda, dizńirda.*

Fărmăcăcĭune 'facere de farmece' (Dos. Prol. $96^{1}/_{28}$) < *fărmăca.*

Iertăcĭune (Mard. Mold.), *l'irtăcĭune* (Păp. S.) 'iertare' < *ĭerta, l'irta.*

Împreunăcĭune (cu mireasa) 'împreunare' (Dos. Prol. $82^{1}/_{3}$) < *împreună.*

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Îngropăcĭune 'îngropare' < *îngropà.*

Înşelăcĭune < *înşelà.*

Întrupurecĭune 'incarnatio' (Car.) < *întrupurà* 'incarnor'.

Aγidzmăcĭune 'culesul viilor' (Pap. B.) < *aγidzma* 'a culege viea'.

Asupricĭune 'asuprire' < *asupri.*

Închipuicĭune 'figuratio' (Dos. Prol. $17^{2}/_{16}$) < *închipui.*

Perecĭune 'peire' (Mard.), *piricĭuni* 'descreşterea lunii' (megl.) < peri.

Pîngăricĭune 'pîngărire' (Bibl. $74^{1}/_{25}$, $79^{2}/_{11}$) < *pîngăresc* 'maculo, polluo' (Bibl. $38\,1/3$, $62^{1}/_{49}$, $98\,1/2$).

Rîsîpicĭunea Jidovilor... pentru nemulţămita lor şi păgâniea (Dos. Prol. $69^{2}/_{15}$) < *rîsîpi.*

Unicĭune 'unire în păreri, acord' (Dos. Prol. $63^{1}/_{23}$), *unecĭune* 'unio; concordia' (Car.) < *unici* (ĭ-au venitu-ĭ... poruncă să *unicească* cu patriarhul Antonie, Dos. Prol. $63^{2}/_{3}$).

Urîcĭune (Bibl. $36^{1}/_{39}$), *urăcĭune* (Car.) 'odium' < *urî.*

Zimislicĭune 'naştere' (Dos. Prol. $25^{1}/_{20}$) < *zimisli.*

Găligĭuni 'dezmĭerdare' (megl.) < *găli.*

Stirpicĭuni 'stârpire' (megl.) < *stirpi.*

O STARE.

Deşertăcĭune < *deşert.*

Deşteptăcĭune, mr. *dişliptăcĭune* (Pap. B.) < *deşteptà, dişliptà.*

Întristăcĭune (Bibl. $50^{1}/_{35}$) < *întristà.*

Întunecăcĭune 'obscurité, ténèbres' < *întunecà.*

Acricĭune 'acreală' < *acri.*

Albicĭune 'blancheur' < *albi.*

Amărăcĭune, mr. *amîrîcĭuni* (Dal.), megl. *mărăcĭuni* 'amertume' < *amărî.*

Cumplicĭune < *a cumpli*, cf. *cumplit.*

Golicĭune (Bibl. $147^{1}/_{10}$), mr. *gulîcĭuni* (Dal.) 'nuditas' < *goli, guli.*

Măhnicĭune 'mîhnire' (Dos. Prol. $49^{1}/_{32}$) < *măhni.*

Negricĭune 'la couleur noire' < *negri.*

Săcăcĭune 'ariditas' (Car.) < *secà.*

Setecĭune 'δίψος, soif, sècheresse' (Bibl. $150^{2}/_{21}$) < *însetà.*

Slăbicĭune 'faiblesse' < *slăbi.*

Umilecĭune 'humilité' (Dos. Prol. $47^{1}/_{21}$) < *umili.*

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Concrete.

Înflăcĭune 'inflammation' (Ţiplea) < *înflà.*

Înfocăcĭune 'inflammation' (Ţiplea) < *a se înfocà.*

Stricăcĭune 1. 'partea stricată a unui lucru', 2. (Bibl. $41^{1}/_{52}$, $81^{1}/_{55}$) 'lepră', megl. *stricăcĭuni* 1 < *strica.*

Abstracte-Concrete.

Împuţicĭune 1. 'mauvaise odeur, puanteur' (Car.), 2. 'chose infecte' < *împuţi.*

Spurcăcĭune 1. 'ticăloşie' (Dos. Prol. $18^{1}/_{1}$), 2. 'lucru, vorbă spurcată' (Şez. II 150 sub *bongoasî*), megl. *spurcăcĭuni* 1 < *spurca.*

Un derivat dela adiectiv :

Vioĭcĭune < *vioĭŭ.*

VARIANTE.

-ăcĭune.

Dela derivatele de felul lui *ĭertăcĭune* faţă de *ĭert* s-a extras *-ăcĭune* cu care s'au derivat :

Aspărgăcĭune (Pap. B.), *aspîrgîcĭuni* (Dal.) 'spargere' < *aspargu.*

Pĭerzecĭune (Mard.) < *pĭerz* (Mard.) = *pĭerd.*

Întortăcĭune (Mard.) < *întort* 'strâmb, întors' (Mard.).

Întregăcĭune 'partie entière' < *întreg.*

-icĭune.

Dela derivatele de felul lui *slăbiciune* faţă de *slăbesc* şi *slab* s'a extras *-icĭune* cu care s'a derivat :

Măcricĭune 'slăbire' < *macru.*

Originea : = -it. *-zione, -zone,* sp. *-cion -zon,* pg. *-ção,* pr. *-zó, -só,* fr. *-son* < lat. *-tio, -onis,* moştenit în :

Blestemăcĭune < **blastematio* = *blasphematio.*

Cumenecăcĭune 'communion' < **comminicatio* = *communicatio* 'action de communiquer'.

Curăcĭune 'propreté, pureté, chasteté' < *curatio* 'soin, cure'.

Împăcăcĭune 'pacification' < *pacatio.*

Împutăcĭune 'reproche, dispute' < *imputatio.*

Închinăcĭune, mr. *încl'inăcĭune* (Obed.), megl. *ancl'inăcĭuni* 'inclination, salutation' < *inclinatio* 'inclinaison, inclination'.

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Mestecăcĭune (o silĭa spre *mestecăcĭune*, Dos. Prol. $38^{2}/_{21}$) < *masticatio* 'mastication; action de dévorer'.

Rugăcĭune, megl. *rugăcĭuni* 'prière' < *rogatio*.

Scăldăcĭune 'action de baigner' < *excaldatio*.

Alăvdăcĭune (Pap. S.), *alîvdîcĭuni* (Dal.) 'louange, éloge' < *laudatio* 'discours à la louange, éloge (prononcé)'.

Dimîndăcĭune (Pap. B.), *dimîndîcĭuni* (Dal.) 'ordre' < *demandatio*.

Urăcĭune 'félicitation' < *oratio* 'discours, langage, prière'.

Uscăcĭune 'sècheresse' (Pap. B.) < *siccatio* 'dessication'.

Chirdăcĭune (Mih.), *chirdîcĭuni* (Dal.) 'perte' < *perditio*.

Dela *a adeveri* avem derivatul *adevericĭune* (Mard.), dela *a adevărà adevărăcĭune* (Tiktin).

Fenomene de analogie.

Finalul *-cĭune* s-a substituit lui *-cină* în următoarele exemple:

Bărăcĭune 'apă stătută, împuţită, bîhlită' (Hasdeu, 2483) <**bărăcină* < *bărîce* 'loc băltos' (Viciu, 91), 'mic pîrău' (Rev. cr. lit. III 87) + *-ină*.

Mătăcĭune = *mătăcină* Bot. 'mélisse' = bulg. *matočina*.

Mortăcĭune 'charogne' < *morticina*.

Genul şi Pluralul.

Cuvintele în *-cĭune* sunt feminine şi fac pl. în *-cĭuni*.

EASĂ (*-ĕásâ*).

Observaţie. — Dr.

Funcţiunea.

NUME DE PERSOANE FEMININE EL AMASCULINE.

1. *Persoana femininà este soţia persoanei masculine respective.*

Băneasă (Hasdeu, 3195) < *ban*.

Boereasă 1. 'soţiea, nevasta unui boer' (Tiktin), 2. apoi în genèral 'femee, nevastă' (Hasdeu, Cuv. II 165; Bud), cu acest din urmă sèns şi *boreasă* (Şez. II 23, Codin 11, Candrea) < *boer*.

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Călţunar, călţunăreasă 'importante personaje la nunţi. Ele întovărăşesc pe ginere la casa miresei în ziua nunţii. Unul din călţunari duce salba miresei' (Codin, 13).

Căpităneasa < *căpitan.*

Crăiasă < *craiŭ.*

Diaconească < *diacon.*

Hătmăneasă (Letop. II 367) < *hatman.*

Judeasă, judeceasă < *jude, judec.*

Impărăteasă < *împărat.*

Isprămniceasă < *ispravnic* 'prefect'.

Jupăneasă, jupuneasă (Bibl. $177^{1}/_{29}$, $332^{2}/_{12}$) < *jupîn.*

Logofeteasă < *logofăt.*

Mireasă < *mire.*

Postelniceasca (la nunţi, Codin 68 sub *socriţă*) < *postelnic.*

Preuteasă, mr. *prifteasă* (Dal. Pap.-B.) < *preut, preftu.*

Primăreasă (Pamf. C.) < *primar.*

Stolniceasă (Hasdeu, Cuv. I 89) < *stolnic.*

Todireasa (Şez. V, 163) < *Toader.*

2. *Nomina agentis feminine.*

Boăreasă 'gardeuse de vaches' < *boar.*

Bobăreasă < *bobar* 'persoană care gîceşte în bobi' (Codin, 10).

Bucătăreasă < *bucătar.*

Cărturăreasă 'femee care ştie să dee în cărţi' (Pamf. C.) < *cărturar.*

Chelăreasă < *chelar.*

Chelnereasă < *chelner.*

Cinghĭasă 'femee care cântă pe la petreceri cu tambura' (Tiktin) < turc. *čengi* 'chanteur et danseur public'.

Cîrnăţăreasă < *cîrnăţar.*

Găinăreasă 'servante de basse-cour' < *găinar* 'celui qui a soin du poulailler'.

Lăptăreasă < *lăptar.*

Lingurăreasă (Păsc.) < *lingurar.*

Morăreasă < *morar.*

Păhărniceasă 'femee care toarnă, dă de băut' (Mat. 56) < *păharnic.*

Vrăjitoreasă (Păsc.) = *vrăjitoare.*

3. *Crîşmăreasă* < *crîşmar* cumulează înţelesurile 1 şi 2.

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

NUME DE PLANTE

Avrămeasă-cristinească, crestănească, cîrstăneasă 1. Gratiola officinalis, 2. Ajuga Laxmanni (Hasdeu 2174, Panţu) < bulg. *avran* 1 (Bogorov), bulg. *krâsten* 'de croix'?

Culbeceasă 'trifoiu' < *culbec.*

Lăcrămeasă 'lăcrămioară' < *lacrimă, lăcrămez.*

Tătăneasă, tătineasă = *tatină*, iarba lui *Tatin.*

Usturoiasă = *usturoae* 'plantă erbacee cu miros tare de usturoiu'.

FEMININE DEPRECIATIVE.

Nume comune.

Vacareasă 'femee groasă şi leneşă' (Dal.) < *vîcar* 'vacar', cf. *vacă* 'femee groasă, moale şi proastă' (Dal.).

Porecle.

Gămăneasa (Pop. 47 c) < *găman* 'mîncău'.

Mălăiasa (Pop. 48 b) < *mălaiŭ.*

RECIPIENTUL.

Arămeasă = vas de *aramă* (Hasdeu, Add. XIV).

NUME DE MEDICAMENTE.

Şoriceasă 'medicament în contra şoarecilor' < *şoarec.*

UN DIMINUTIV.

Leurdeasă 'pădurice mică' (Rev. cr. lit. IV 144), cf. *leurdă, leoardă* 'Allium Ursinum', 'plantă numită şi aĭu-de-*pădure*' (Panţu), *leordină* (Candrea), *l'eurd'ină* (Ţiplea) 'Dahlia variabilis, gherghină'.

SUFIXE COMPUSE.

-ăreasă (= *-ar* + *-easă*).

Cinghireasă 'danseuse, joueuse de harpe' (Hasdeu, Cuv. I 273) < **cinghĭăreasă* < turc. *čengi*, cf. mai sus *cinghĭasă.*

Găletăreasă 'femme qui trait les brebis, qui porte le lait dans le seau' < *găleată.*

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

-torească (= *-tor* + *-easă*).

Cusutoreasă < *cos.*
Legătoreasă 'femee vrăjitoare care leagă şi desleagă' (Păsc.) < *leg.*
Spălătoreasă < *spăl.*

-uleasă (= *-ul* + *-easă*).

Cuculeasă 1. 'femelle du coucou', 2. Bot. = *floarea cucului.*
Lăculeasă Bot. 'plantă ce creşte prin locuri umede, aproape de lacuri' < *lac.*

Originea : „La terminaison [=le suffixe] *-issa* a été empruntée au grec [-ισσα] à l'époque chrétienne ; elle était très employée dans le latin de la décadence où l'on disait *abbatissa, diaconissa, prophetissa, sacerdotissa, poetissa, Aethiopissa, Arabissa, Germanissa;* elle pénétra aussi dans la langue vulgaire où son emploi s'étendit de plus en plus. On la trouve dans tout le domaine roman : roum. *jupăneasă,* ital. *(a)badessa,* esp. *abadesa,* port. prov. *abbadessa,* fr. *abbatesse*" (Nyrop, Gram. III, § 422).

Diaconeasă nu este cumva lat. *diaconissa,* ci un derivat rom. dela *diacon* (de origine ngr.).

Unele derivate rom. se regăsesc în limbi romanice : *diaconeasă*—fr. *diaconesse, împărăteasă*—fr. *empreresse, preuteasă*— fr. *prêtresse, vrăjitoreasă*—fr. *devineresse.*

Pentru *împărăteasă* cf. şi alb. *mbrâtâreşâ.*

Genul şi Pluralul.

Substantivele în *-easă* sunt feminine, pl. *-ese.* — Pl. lui *arămeasă* nu este atestat. — *Şoriceasă* se întrebuinţează numai la sg.

EAŢĂ (*-ĕáţâ*).

Observaţie. —Vr. şi dial. *-eaţe, -eţe,* mr. *-eaţă,* megl. *-eţă.* — După pl. *-eţe* s'a refăcut apoi uneori sg. *-eţă.*

Funcţiunea.

Abstracte.

O STARE.

Derivate dela adiective.

Bătrîneţă < *bătrîn.*
Buneaţă (Car. Dal.) 'bunătate' < *bun.*
Dulceaţă 'douceur' < *dulce.*

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Frumuseţă, vr. *frumoseaţe*, *frumuseaţe* (Mard. — cf. şi Dos. Prol. $84^{1}/_{1}$: *frămseaţea* — Dos. Prol. $14^{2}/_{26}$: preutul... începù... a să mirà de mirosul şi *frămseaţea* [merelor]. — Pl. *frămseaţe*, Dos. Prol. $38^{2}/_{20}$) < *frumos*. — Mold. *frumuşaţă* < *frumoşĭ*.

Hireşeţă 'frumuseţă' (Bud.) < *hireş* 'frumos'.

Mîndreţă, *mîndreţe* < *mîndru*.

Roşaţă < *roş*

Verdeaţă, mr. *virdeaţă* (Dal. Pap. B.), megl. *virdeţă* < *verde*, mr. *verdi*, megl. *vęrdi*.

Viaţă, mr. *ɣiaţă* (Dal.), megl. *ghiaţă* < *viŭ*, mr. *ɣiŭ*, megl. *ghiŭ*.

Agĭuneaţă 'foame' (Dal.) < *agĭun* 'flămînd'.

Ambîreaţă (Dal.), *ambăreaţă* (Pap. B.), *îmbăreaţă* (Obed.) 'noroc, fericire' < *ambar* (Dal.), *mbar* (Pap. B.), *îmbar* (Obed.) 'fericit, norocos'.

Angusteaţă 'îngustime, strîmtoare' (Dal.) < *angustu*.

Anusteaţă 'dezgust, negust' (Dal.) < *ánustu* 'fără gust'.

Arăeaţă (Mih.), *arîeaţă* (Dal.) 'răutate' < *arăŭ*.

Chibăreaţă 'lux' (Mih.) < *chibare* 'luxos'.

Chibureaţă 'îndestulare' (Mih.) < *chibur* = dr. *chĭabur*.

Chischimeaţă 'curăţenie' (Mih.) < *chischimu* 'curat'.

Chischineaţă 'deşteptăcĭune, agerime' (Dal.) < *chischin* 'deştept, ager'.

Eftineaţă 'eftinătate' (Dal.) < *eftin*.

Frunimeaţă 'blîndeţă' (Dal.) < *fronim*.

Fuduleaţă 'fudulie' (Dal.) < *fudul*.

Gĭuneaţă 'bravură, vitejie' (Dal.) < *gĭone*.

Gîlbineaţă 1. 'gălbeneală', 2. (concr.) 'gălbănuşul ouluĭ' (Dal.) < galbin.

Grieaţă 'greutate, dificultate' < *greŭ* pl. *greĭ*.

Imireaţă 'blîndeţă' (Dal.) < *imir*.

Lihudeaţă 'foame mare' (Mih.) < *lihúd* 'lihnit'.

Lĭĭaţă 'negreaţă, negreală' (Dal.) < *laĭŭ*.

Lişureaţă 'uşurinţă' (Dal.) < *lişor*.

Livindeaţă 'fudulie' (Dal.) < *livendu* 'elegant'.

Mîreaţă 'mândrie, glorie' (Dal.) < *mari*.

Multeaţă 'mulţime' (Pap. S.) < *mult*.

Murneaţă 'culoare brună' (Dal.) < *murnu*.

Muşiteaţă 'frumuseţă' (Dal.) < *muşat*.

Nustimeaţă 'plăcere, gust' (Dal.) < *nostim* 'plăcut, gustos'.

Singureaţă 'singurătate' (Dal.) < *singur*.

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Sîtuleaţă 'săturare, îndestulare' (Dal.) < *sîtul.*
Urbeaţă 'orbire' (Dal.) < *orbu.*
Urîteaţă, ur(u)teaţă 'uricĭune, sluţenie' (Dal.), *uruteaţă* 'răutate' (Pap. B.) < *urît, urut.*
Zurleaţă 'nebunie' (Dal.) < *zurlu.*
Flămîndeaţă, flămundeaţă 'foame' (megl.) < *flămund.*
Viniteaţă 'vânătae' (Dal.) < *vinit,* înţ. concr.

Derivate dela substantive.

Bărbăteaţă (Obed.), *bîrbîteaţă* (Dal.) 'bărbăţie' < *bărbat, bîrbat.*
Bichireaţă 'celibat' (Obed., Mih. Dal.) < *bichĭar.*
ðimuneaţă 'şiretenie' (Mih.) < *ðémun* 'şiret'.
Ficĭureaţă 'copilărie' (Pap. B.) < *ficĭor.*
Lihuneaţă 'lehuzie' (Mih.) < *lihoană* 'lehuză'.
Mintireaţă 'tulburare' (Mih.) <.*mintire* 'amestecare, încurcare'.
Virɣireaţă 'fecĭorie' (Pap. S.) < *virɣiră.*

Derivate dela verbe.

Miroseaţe (Aflară trupul svnteĭ... cu *miroseaţe* scumpe mirosînd. Dos. Prol. $65^{2}/_{2}$) < *miros.*

Derivate dela adverbe.

Bineţe s. f. pl. în *a da bineţe* = a se saluta, mr. *ghineaţă* 'bine, fericire' (Dal. Pap. B.) < *bine, ghini.*
Dimineaţă, demineaţă, demeneaţă (Mard.), mr. *dimineaţă* (Dal.), megl. *dim(i)neţă* < **demîne* = lat. **demane,* cf. fr. *demain,* it. *dimani.*

Concrete.

COLECTIVE.

Negureaţă 'norĭ negri mulţĭ' (Vîrcol) < *negură.*

O FIINŢĂ CARACTERIZATĂ PRINTR'O CĂLITATE.

Păleaţă 'om slab, galbigit' (Pamf. J. I) < *pălesc.*

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

VARIANTĂ.

-ureaţă.

Din mr. *chibureaţă, lişureaţă, singureaţă* s-a extras mr. *-ureaţă* cu care s-a derivat *schinc'ureaţă* 'zgîrcenie' (Dal.) < *scl'inc'u* 'zgîrcit'.

SUFIXE COMPUSE.

-uĭaţă *(= -uĭŭ + -eaţă).*

Jeguĭaţă 'cărbunĭ aprinşĭ' (Boc.) < *jeg* 'cărbune aprins'.

Originea : = it. *-ezza*, sp. port. *-eza*, fr. *-ece, -esse* < *-itia*, variantă a luĭ *-ities*, moştenit în următoarele exemple :

Acreaţă, it. *agrezza*, vfr. *aigresse* < **acritia.*

Albeaţă 1. 'blancheur', 2. 'taie sur l'oeil', mr. *albeaţă* 1. 'blancheur', 2. 'fard', 3. 'blanc d'oeuf' (Dal.), megl. *albẹţă, albeţ* 1. 'blancheur', 2. 'blanc d'oeuf', 3. 'taie sur l'oeil' (mr. *alghĭaţă* 'blancheur' Mih., dr. *albaţă* 'taie sur l'oeil' Şez. V 25) < **albitia* = *albities.*

Amăreaţă 'amertume' < *amaritia.*

Blîndeţă, vr. *blîndeaţe* (Mard.) < *blandities.*

Căruntеaţă 'canitie, vieillesse', it. *canutezza*, vfr. *chanuece* <**canutitia.*

Greaţă 'greutate' (vr. şi Dal.) < **grevitia.*

Negreaţă 1. 'calitatea lucrurilor de a fi negre' (Păsc. cf. şi Dos. Prol. $45^{2}/_{31}$: nu le erà *negreaţa* tot la un fealĭŭ). — 2. 'om îmbrăcat în negru' (Dan. II Glos.). — 3. megl. *nigrẹţă* 'partea neagră a ochĭuluĭ' (cf. dr. *albeaţă* 'partea albă a ochĭuluĭ', v. mai sus) < *nigritia* 'le noir, la couleur noire, noirceur'.

Tinereţă, vr. *tinereţe* (Dos. Prol. $21^{2}/_{21}$: sg. orĭ pl. ?), *tinereaţe* (Veniĭa . . . Pafnutie la acea mănăstire din *tinereaţe*, Dos. Prol. $27^{2}/_{2}$), mr. *tinireaţă* (Dal.) 'jeunesse', it. *tenerezza*, sp. *terneza* < **teneritia.*

Bunăteaţă (Pap. B.), *bunîteaţă* (Dal.) 'bunătate' < *bunătate* (Pap. B.) + *buneaţă* (Dal. Pap. B.), iar prin analogie cu acesta s'a născut *ghiniteaţă* 'bineţe, salutare' (Dal.) < *ghini* 'bine', de unde, am văzùt, direct *ghineaţă* 'bine, fericire'.

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Genul şi Pluralul.

Substantivele în *-eaţă* sunt feminine şi fac pl. *-eţĭ (dimineaţă-dimineţĭ).*

ET *(-ét).*

Observaţie. Dr.

Funcţiunea.

COLECTIVE.

Derivate dela substantive.

Băbet, băbăret < *babă, băbar.*
Bănet < *ban.*
Boeret < *boer.*
Brînzeturĭ 'feluri de brînză' < *brînză.*
Broştet < *broască.*
Călugăret < *călugăr.*
Căpret 'turmă de capre' (Şez. III 8) < *capră.*
Coconet 'coconii, fecĭorii de boerĭ' < *cocon.*
Cuscreturĭ 'oameni încuscriţĭ' (Viciu, 39).
Fămeet (Jipescu) < *femee.*
Fetet (ban.) < *fată.*
Fireturĭ < *fir.*
Ghinaraleturĭ 'mulţĭ generalĭ' (Stoln. Dumitrache, Istoria, 442) < *ghinaral.*
Lăpteturĭ 'feluri de lapte' < *lapte.*
Mueret (vr.) < *muere.*
Păsăret (Pamf. Agr.) < *pasăre.*
Tîlhăret (Trimise Domnul preste dînşiĭ pre Haldeĭ şi *tîlhăreturile* Sirilor şi *tîlhăretul* Moaviteanilor. Bibl. 333 $^{2}/_{54}$. —λῃστήρια) < *tîlhar.*
Ţolet 'ţoale : 'aĭ văzut ce de *ţolet* avea fata dascăluluĭ?' (Boc.) < *ţol.*
Vinet 'vinuri multe, când se găsesc aproape la toţĭ cultivatorii : 'slavă Domnuluĭ, anŭ-ăsta s-a făcut *vinet* destul' (Codin, 78), cf. *vinetum* 'vigne, vignoble, lieu planté de vignes'.

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Derivate dela adiective.

Scumpeturĭ 'lucrurĭ scumpe' (Codin Ing.) < *scump.*
Tineret 'tinerime' < *tînăr, tinerĭ.*

IN SPECIAL O COLECTIVITATE DE PLANTE.

Brădet < *brad.*
Bunget 1. 'pădurice de stejarĭ lîngă Mănăstirea Neamţuluĭ'. 2. 'pădure' (Codin. Ing), 3. 'pădure veche şi deasă' (Hasdeu, Cuv. I 245). < alb. *bunk, -gu* 'stejar'.—Codin Ing. şi *buget.*
Călinet (Hasdeu, Cuv. I 253) < *călin.*
Frunzet < *frunză.*
Maslinet (Bibl. $200^{1}/_{7}$), *măslinet* (Bibl. $55^{2}/_{31}$) <*maslină, măslină.*
Meret 1. 'loc sămănat cu merĭ', 2. 'mere multe pe jos', 3. 'numele uneĭ localităţĭ' (Codin, 49) < *măr.*

Originea : = it. *-eto*, sp. *-edo*, vfr. *-oi* < *-etum*, moştenit în :
Arburet 'plantation d'arbres', mr. 'forêt de chaînes' (Dal.) <*arboretum* 'verger, plantation d'arbres', mr. *arbure* 'chaîne'.
Cărpinet, vit. *carpineto*, vfr. *charmoi*, nprov. *couprenedo* <**carpinetum.*
Ceret, it. *cerreto* < **cerretum.*
Chinet 'forêt de pins' (Dal.) < *pinetum.*
Făget, it. *faggeto*, prov. cat. *fageda* sp. *hayedo* < **fagetum.*
Frăsinet 1. 'frenaie, bois de frênes', 2. nom d'un village (Hasdeu, Cuv. I 240) < *fraxinetum.*
Nucet, vechiul nume al Mănăstirii Cozia < *nucetum* 'lieu planté de noyers'.
Pomet (Pamf. J. III), *pomăt* (Pamf. J. III, Car. Dos. Prol. $46^{2}/_{4}$, $79^{2}/_{2}$) 'verger, jardin fruitier' < *pometum.*
Pentru *maslinet* cf. lat. *olivetum.*
Pesmet, pesmed 'dulceaţă închegată din amestec de fructe : *pesmet* de perje cu nucă' (Săgh. 98), *pezmet* 'lictarĭŭ de prune' (Viciu, 66) < turc. *peksimet* 'biscuit'.—Formele *pigmez, pĭegmez*, date încă de Viciu, sunt turc. *pekmez* 'sapa, moût cuit'.

Genul şi Pluralul.

Substantivele în *-et* se întrebuinţează de obiceiu la sg.—Sunt eterogene, pl. *-urĭ* : *bănet, băneturĭ* (Vîrcol), *tălhăret, tălhăreturĭ*, mr. *arburet, chinet.*—Se întrebuinţează numai la pl. ; *cuscreturĭ, ghinaraleturĭ, scumpeturĭ, fireturĭ* ; *brînzeturĭ, lăpteturĭ.*

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

ET *(-'et)*.

Observaţie. Dr. *-et*, mr. *-it*. — Graţie alunecării sunetului apare şi ca *-ăt*.

Funcţiunea.

Abstracte.

O ACŢIUNE.

Derivate dela verbe.

Bocet < *bocesc*.
Crepet de zorĭ < *crăp*, cf. *se crapă de ziuă*.
Curet 'mers, curs, drum' (Păsc.) < *cur* 'merg'.
Rînjăt < *rînjesc*.
Suflet, mr. *suflit* (Pap. B.), megl. *suflit* < *suflu*.
In *Treacăt*, mr. n-*dreaţit* (Dal.) < *trec*, mr. *treaţiri*.
Umblet (atestat şi în Bibl. $238^2/_{35}$), *înblet* (Dos. Prol. $47^2/_{23}$) < *umblu, îmblu*.
Zîmbet < *zîmbesc*. — Şez. II 43 : *zîmzît*.
Zvîcnet 'zvîcnire' (Pamf. J. III) < *zvîcnesc*.

Derivate dela participii

Plînset < *plîns*.
Rîsăt < *rîs*.

Derivat dela un onomatopeu.

A lua în *durăt* 'a lua înainte, a lua cu vorba' (mold.) < *dur*, cf. *duruĭŭ, turuĭŭ* vorbesc răpede şi mult'.

Derivate dela substantive.

A da *ĭamăt* (Codin, 40) = a da *ĭama*.

Inţelesuri speciale.

UN ZGOMOT.

Derivate dela verbe.

Foşnet < *foşnesc*.
Huet, vuet < *huesc, vuesc*.

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Scrîşnet (Dos. Prol. $31^{2}/_{18}$) < *scrîşnesc.*
Şúeret (Auzind *şueretul* zmeilor. Dos. Prol. $79^{1}/_{28}$. —*Şueretele* [zmeilor]. Dos. Prol. $79^{1}/_{28}$) < *şuer.*
Trăsnet, tresnet (Mard. 377) < *trăsnesc.*

Derivate dela interjecţii.

Clinchet 'zgomotul clopoţeilor şi zurgalăilor' (Pamf. C.) <*clinchĭ.*
Dangăt de clopot < *dang.*
Şuet 'zgomot de ploae curgătoare' (Pamf. J. II) < *şu*, cf. şi *huet.*
Zumzet 'bîzîit de albine' (Eminescu), *zuzăt* 'vorbă multă, larmă' (Pamf. Agr.) < *zuz-*, cf. mr. *zuzuescu* (Pap. B.) = *bîzîĭŭ*, despre albine.

UN STRIGĂT.

Derivate dela verbe.

Răcnet (Şez. II 151 sub *buragî*) < *răcnesc.*
Răget (Şez. II 151 sub *buragî*, V 164 sub *tragîn*) < *rag.*
Strigăt, strîget 'doĭnă, cîntec, chiuitură' (Candrea) < *strig, strîg.*
Ţipăt, mr. *cipit* (Pap. B.) < *ţip.*
Urlet (Mat. 118), *urletu* clopotuluĭ (Vîrcol) < *urlu.*
Zbĭeret (Şez. V 164 sub *tragîn*) < *zbĭer.*

O STARE.

Cocăt 'căldură mare' (Pamf. Agr.) < *coc*, cf. *mă coc de căldură*, apoĭ *crăpet.*
Crăpet 'căldură mare a soareluĭ' (Boc.) < *crăp*, cf. *crăp de căldură.*
Zarvăt 'gălăgie, harmalae' (Pamf. Agr. < *zarvă.*

Concrete.

COLECTIVE.

Agret 'rodul cîmpuluĭ' (Vîrcol) < *agru* 'câmp, ogor'.
Desetul de fagi (Coşbuc) < *des.*
Oamet 'mulţime de oameniĭ' (Tiktin) < *om.*

LOCUL.

Zacătă 'bătătură : pe ce vreme aţĭ scos vitele din *zacătă*?' (Viciu, 90) < *zac* 'staŭ'.

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Originea: = sp. *-ido* < *-itus* (A. Philippide, Principiĭ, 183, şi Un Specialist român la Lipsca, 130—131; Meyer-Lübke, 525) moştenit în:

Cumpăt < **compitus* = *computus*.

Freamăt, *hreamăt* (Veniĭa *hreamăt* mare ca de nechezăturĭ de caĭ mulţĭ. Dos. Prol. $79^2/_{19}$), *reamăt* (Codin, 64), *ramet*, *remet* (Noŭa Rev. Rom. VIII 87) < *fremitus*.

Gemăt, mr. *dzeamitu* (Mih.) < *gemitus*.

Muget < *mugitus*.

Sunet < *sonitus*.

Tunet, *detunet* (Dos. Prol. $41^2/_5$) < *tonitus*, part. dela *tono*, = *tonitrus*.

Voamită 'vomissement' (Dal.) < *vomita* n. pl. 'vomissements (matières vomies)'.

In limbile slave există deasemenea un sufix *-et* care serveşte a formà cuvinte ce exprimă un sunet (Miklosich, 188; Vondràk, 451). Insă din numeroasele cuvinte înşirate de Miklosich doar *scrîşnet* < vsl. *skrŭžitŭ*, *skrŭžitŭ* 'stridor' (*scrîşnesc* — vsl. *skrŭžitati*).

Jneamăt 'o grămădire de lemne, gunoae, mîl, etc. aduse de apă' (Şez. II 41), *jneamît* 'mormîntul pe care fiecare trecător aruncă ceva (un lemn, o piatră, etc.) crezînd că astfel i se ĭartă mortuluĭ un păcat. Mormîntul trebue să fie în pădure sau pe cîmp' (Şez. III 18), *nimăt* 'gard făcut din tîrşĭ' (Şez. II 42) = *nămet* 'monceau de neige amassé par le vent, monceau en général', de origine slavă (Cihac). — Pentru înţelesul cuvintelor citate cf. în special ceh. *námet* 'ce qui a été jeté sur qc.', bulg. *nameatam* 'mettre, jeter sur, jeter par dessus'.

Genul şi Pluralul.

Zacată şi *voamită* sunt feminine. Pl. lui *zacată* nu este atestat, *voamită* pl. *voamiti*. — *Cocăt*, *crăpet*, *ĭamăt*, *zarvăt*, *agret*, *deset*, *oamet*, *cumpăt* se întrebuinţează numai la sg. — Celelalte cuvinte sunt eterogene şi fac pl. *-e (geamăt-gemete, urlet-urlete)*.

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

ETE *(-éte)*.

Observaţie. Dr.

Funcţiunea.

DIMINUTIVE.

Diminutive propriu zise.

Cĭucĭulete 'bucăţică de hărtie saŭ petică sucită în degete' (Săgh. 88), 'boţ, ceva frămîntat, cĭucĭulit' (Şez. V 164), 'gogoloş din sudoarea lipoasă pe piele' (Săgh. 88), Bot. 'zbîrcĭog; morille; Morcella esculenta'—*cĭucĭulă* 'vîrf de munte' (Dal.).

Coconete 1. 'turtă mică coaptă în foc' (Dan. II), 2. Bot. 'o cĭupercuţă' (Mard.) < *coc-*, cf. *gogon* 'umflătură', *cocoaşă*, *gogoaşă*, 'umflătură', *cocor* 'cucuĭŭ, umflătură la cap' (Rev. cr. lit. III 119).

Cotromplete 'un lemn scurt şi gros, bun pentru bătae: ĭa vezĭ că acu puĭŭ mîna pe *cotromplete*' (Codin, 22) < **cotorete* < *cătur* 'bucată de lemn' (Rev. cr. lit. III 19)+*pălesc.*

Curmete 1. 'o bucăţică de şfoară '(Mard.), 2. 'curmeĭŭ' (Mard.)< *curm* 'crîmpeĭŭ de frîghie cu care se leagă vitele cînd se duc la păşune' (Codin, 24), 'frînghie scurtă' (Dan. II), *curmu* 'ruptură de frînghie, crîmpeĭŭ de şfoară, căpătăĭŭ' (Dal.).

Druete 'trunchĭŭ de lemn nu togmaĭ gros, dar sănătos, negăunos, dupăce s-a tăĭat' (Rev. cr. lit. III 123) < alb. *dru* 'Holz, Baum, Stange, Pfahl, Brennholz'.

Puete 'pom mic' (Mard.) < *puĭŭ.*

Şuvete 'şuveĭŭ, o bucată scurtă de lemn' (Mard.) < *şuv-*, cf. *şuveĭŭ* idem (ibid.), *şuveĭcuţă* 'făşie, feliuţă' (Codin, 71), *şuviţă* de păr, *şofilă* 'făşie dintr-o cămeşă ruptă' (Codin, 71), *şupă* 'bucată de loc' (Codin, 71).

Bondrete 'un gîndac de mătasă' (Mard.) < *bondar.*

Brădulete 'colac împletit în doŭă şi în lung ce se face la Sft. Toader' (Rev. cr. lit. III 90) < *brădulă* 'un cĭomag saŭ bîtă mare de brad' (Viciu, 21).

Ştulete, ştĭulete 'fructul păpuşoĭuluĭ împreună cu frunzele care-l învălesc' —*stur* 'stîlp' (Dal.).

Diminutive alintătoare.

Nume comune.

Mînd-ete 'ibovnic, ĭubit' (Pamf. J. III) < *mîndru.*

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Nume proprii de botez.

Gurete 'Grigore' (Mard.) < **Grigurete* < *Grigore.*

Diminutive depreciative.

Băbete=babă (Băbetili draculuĭ, cum o văzu calu, o dzîs cîtr-amparatu, Şez. IV 203).

NOMINA INSTRUMENTI.

Făcălete 'făcăleţ, un băţ mic cu care se mestecă mămăliga' (Mard.) <**făcălesc=făcăluesc.*

Inţelesul diminutival s'a pierdut în:

Nume comune.

Bundărete 'burta porcului umplută şi pusă la uscat' (Mard.), 'burta porcului' (Boc.) < *bandor* 'stomahul porcului' (Mard.).

Cocîrlete 'lemn 'ncovrigit' (Mard.) < *cocîrlă* 'prăjină' (Mold.).

Cucuete=cucuĭŭ (Mard.).

Muşchete = muşchĭŭ de porc (Mard.).

Ochete 'ochĭŭ de aţă saŭ de cĭorap' (Mard.), 'ochĭŭ de fereastră' (Viciu 63, Noŭa Rev. Rom. VIII 87 a).

Sucălete 'un val de hărtie saŭ pînză făcut sul, înfăşurat jur împrejur' (Codin, 69), facĭ funiea *sucălete* şi o bagĭ în sac = o suceştĭ în formă de sul (Boc.) < *sucală* 'navette'.

Sulete 'drugul de sus orĭ de jos al loĭtreĭ la car' (Damé T. 10) < *sul.*

Scaete (Pamf. J. III), *scăete* (Mard.) = *scaĭŭ.*

Nume de familie.

Toate exemplele sunt din Mard.

Boghete < *boghĭŭ.*

Cocorete < *cocor.*

Cornete < *corn.*

Frunzeti < *frunză.*

Fuĭorete < *fuĭor.*

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Păunete < *păun.*
Ghenete < *Ghinea.*
Ionete < *Ion.*
Onete < *Onu.*
Verdete < *verde.*

SUFIXE COMPUSE.

-ulete (= *-ulă* + *-ete*).

Observaţie. In câteva exemple *u* se sincopează.

Diminutive propriu zise.

Bumbulete 'bumb mic şi rotund' (Mard.) < *bumb.*
Săculete 'săculeţ' (Mard.) < *sac.*
Porculete 'căpiţă de fîn, de otavă, de tuleĭ' (Rev. crit. lit. III 165) < lat. *porca* 'partie proéminente du sillon'.
Cozlete 'coada mică dela struguri' (Pop. 164 b) < *coadă* pl. *cozi.*

Diminutive alintătoare.

Nume comune.

Pufulete Bot. = *puf* 'pisse-loup, Lycoperdon bovista', ciupercă al cărei receptacol este lung-păros.

Nume proprii.

Nume de familie (Mard).

Căşulete < *caş.*
Cĭuculete < *cĭoc, cĭucă.*
Fălculete < *falcă.*
Ghiculete < *bică* 'taur'.
Chivulete < *Chivu.*
Iugulete < *Iuga.*
Mărculete < *Marcu.*
Negulete < *Neagu.*
Păsculete < *Pascu.*
Stoĭculete < *Stoĭca.*

Originea : = it. *-etto*, fr. *-et* < lat. pop. *-ittus*, atestat în inscripţii cu înţeles diminutiv-alintător pe lângă nume de persoane (v.

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Meyer-Lübke, Einfuhrung [1] § 172 şi Grandgent, An Introduction to vulgar latin, 20).

Din *-ittus* am căpătat direct *-et*. Această formă este atestată în :

Loĭtret 'drugul de sus orĭ de jos al loĭtreĭ la car' (Damé T. 10) < *loĭtră*.

Cănăbet (Viciu, 26) = *cană*.

S. f. pl. *juveturĭ* 'păsărĭ' (Viciu, 55) încă arată că a trebuit să existe un singular *juvet*, un dublet al lui *juvete*.

Forma primitivă *-et* a fost schimbată în *-ete*, a trecut adică la decl. III, prin diferenţiare de *-et* colectiv < *-etum*.

Sufixul *-ete* se găseşte încă în compusele *-eteĭŭ*, *-etoc*, *-etenie*.

Pentru *-ete* = *-eţ* v. *-eţ*.

Fenomene de Analogie.

La grupa cuvintelor în *-ete* au trecut :

Burete < **buret* = *boletus*.

Castravete, pl. *-eţĭ* < bulg. *krastaviţa*.

Scumpete, mr. *scumpeate* (Pap. B.), *scumbeati*, *scumbeti* (Dal.) 'cherté' < **scúmpete* < *scump*, cf. *foamete*, *jalete* jale multă'(Codin, 43).

Substituţii de sufix.

Dovlete, *duflete* 'bostan '(Mard.) < *dovleac* = turc. *devlek*. —Varianta *dulete* 'zămos' (Mard.) < *duhlete*, *duflete*.

Erete, *arete* 'ulĭul găinĭlor' (Mar. O. II 122) < **erac* =mr. *γirac* < ngr. γεράκι, vgr. ἱέραξ, -ακος.

Husmete 'berbece prost' (Codin, 40), *huzmet* 'pĭele de mĭel cu lîna mare' (Vîrcol) < *hazman* 'berbece jugănit' (Damé T. 68).

Genul şi Pluralul.

Substantivele în *-ete* sunt masculine, chiar şi *băbete*, cf. forma articulată *băbetele*. —Pl. *-eţĭ* este atestat numai pentru : *brădulete*, *cĭucĭulete*, *curmete*, *dovlete*, *ochete*, *dărîmbete*.

IL'Ă *(-il'â)*.

Observaţie. Sufixul există în mr. şi megl. —In mr. *i* precedat

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

de ţ se schimbă în t, uneorĭ ă; în megl. i precedat de ţ, r (un exemplu), č (un exemplu) se schimbă în ǫ.

Funcţiunea.

Abstracte.

O CALITATE.

Derivate dela substantive.

Bîrbîţîl'ă 'bărbăţie' (Dal.) < *bîrbat, -ţĭ.*
Cînil'ă 'răutate' (Dal.) < *cîni* 'chien'.
δimunil'ă 'drăcie' (Mih.) < *δemun* 'diable'.
Duşmănil'e (Pap. B.), *duşmînil'ă* (Dal.) 'duşmănie' < *duşman.*
γiftîl'ă 'ţigănie' (Dal.) < *γiftu* 'ţigan'.
Mîscîril'ă 'boufonnerie' (Dal) < *mîscîră* 'boufon'.
Pidănţăl'ă 'pédantisme' (Mih.) < *pidant.*
Uminil'e 'omenie' (Pap. B.) < *oamenĭ.*
Uspeţăl'e (Pap. B.), *uspiţil'ă* (Dal.) 'amitié' < *oaspi* pl. *oaspiţĭ* 'ami'.
Vulpil'ă 'vicleşug' (Dal.) < *vulpi* 'renard'.
Megl. *Furil'ă* 'hoţie' < *fur.*
Purcăril'ă 'porcărie' < *purcar.*

Derivate dela adiective.

Cărunţăl'e 'vieillesse' (Mih.) < *căruntu, -ţĭ.*
Glîril'ă 'folie, bêtise' (Dal.) < *glar.*
Huţil'ă 'folie, bêtise' (Dal.) < *hut, -ţĭ.*
Livendzăl'e (Mih.) < *livendu* 'sprinten'.
Măril'e 'grandeur' (Pap.B.), *mîril'ă* 'grandomanie, gloire, orgueil' (Dal.) < *mari* 'grand'.
Mindiminil'ă 'sagesse' (Dal.) < *mindimen.*
Slîbil'ă 'faiblesse' (Dal.) < *slab.*
Urfînil'ă 'pauvreté' (Dal.) < *oarfîn* 'pauvre'.
Megl. *junil'ă* 'voĭnicie' < *juni.*
Nibunil'ă 'nebunie' < *nibun.*
Ubăvil'ă 'frumuseţă' < *ubav* 'frumos'.

Derivate dela verbe.

Megl. *Umăroal'ă* 'oboseală' < *umărǫs* 'mă obosesc'.

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

O OCUPAŢIE.

Derivate dela substantive.

Curvăril'e 'curvărie' (Pap.S.) < *curvar* (Pap.S.).
ɣĭatrăʃîl'e, ɣĭatărʃîl'e, ɣitrăʃîl'e 'médecine' (Pap.B.) < *ɣĭatru* pl. **ɣĭátraʃĭ, ɣĭáʃrî* 'médecin' (Pap. B.).
Hirîril'ă 'fĭerărie' (Dal.) < *hirar.*
Piscăril'e 'pescărie' (Pap.B.) < *piscar.*

O DEMNITATE.

Derivate dela substantive.

δispuʃîl'ă 'vlădicie' (Dal.) < *δispotĭ* pl. *-oʃĭ* 'évêque'. (Pap.B.).
Priffîl'ă 'preuţie' (Dal.) < *preftu* 'prêtre'.

O INRUDIRE

Derivate dela substantive.

Cuscril'ă (Dal.), *cuscril'e* (Pap.B.), megl. *ćuscril'e* < *cuscru.*
Frăʃîl'e (Pap.B.), *frîʃil'ă* (Dal.) 'frăţie' < *frate, -ʃĭ.*
Nunil'ă (Dal.) < *nun.*
Megl. *cuscril'ă* < *cuscru.*
Fărtăʃil'ă < *fartat, -ʃĭ.*
Sucril'ă < *socru.*

O ACŢIUNE.

Un derivat dela verb.

Cubil'ă 'cobire, prevestire rea ; fig. om răŭ' (Dal.) < *cobesc* (dr.).

Concrete.

COLECTIVE.

Sucril'e 'beaux-parents' (Pap.B.) < *socru.*

PRODUSUL PRIMITIVULUI.

Avuʃîl'e 'richesse, fortune' (Pap.B.) < *avut* 'riche'.

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

LOCUL UNDE SE PRODUCE CEVA.

Megl. *Băcĭǫl'ă* 'bercail, bergerie, fromagerie, vacherie' < *bacĭŭ*, cf. şi bulg. *bačiĭa*.

Abstracte-Concrete.

FUNCŢIUNEA ŞI ŢARA PESTE CARE EA SE INTINDE.

Megl. *ampiraţǫl'ă* 'împărăţie' < *ampirat, -ţĭ*.

CALITATEA ŞI LUCRUL CARE POSEDĂ ACEA CALITATE.

Megl. *Viniţǫl'e* 'boĭa vînătă' < *vinit, -ţĭ*.

SUFIXE COMPUSE.

-ăril'e *(=ar+-il'e)*.

Amirăril'e (Obed. Pap.B.), *amirăril'ă* (Pap.B.), *amirîril'ă* (Dal.) 'împărăţie ; empire' < *amiră* 'empereur'.

-uril'e *(=-ur+-il'e)*.

Drîcuril'e 'drăcie, gînd ascuns' (Dal.) < *drac*.

Originea : *-ilia* = pl. dela *-ile*, cf. *-aĭŭ, -ae* < *-alia* = pl. dela *-al, -alis* (S. Puşcariu, Conv. Lit. XXXVIII, 700). — Sufixul a avut mai întâiu înţeles colectiv, din care s'a desvoltat apoi cel abstract.

Lîvil'ă 'saleté, ordure' (Dal.) < *lav-*, cf. *lăvosu* 'sale, malpropre' (Mih.).

Pîtrîhil'ă 'étole, ornement ecclésiastique' (Dal.) < πατραχήλι.

Ardil'ă 'boală de gît' (Dal.), cf. alb. *harðie* 'angine'.

Fenomene de Analogie.

Sufixul *-il'e* s'a substituit lui *-ie* în următoarele exemple :

Anăpudil'e (Pap. B.), *anapudzîl'ă* (Dal.) 'caprice, bizarrerie' < ἀναποδία.

Cîtiguril'ă 'accusation ; calomnie' (Dal.) < κατηγορία.

Filanθrupil'ă 'philanthropie' (Dal.) < φιλανθρωπία.

Hîrîcupil'ă 'joie' (Dal.) < χαρακοπία.

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Lihunil'ă (Dal.), *lihunil'e* (Mih.), megl. *lihunil'ă* 'couches, accouchement' < λεχωνία.

Lixuril'ă 'gourmandise, gloutonnerie' (Dal.) < λυξαρία.

Măsturil'e 'habileté' (Pap.B.) < μαστορία.

Pruxinil'ă 'entremise pour un mariage' (Dal.) < προξενία.

Purnil'ă 'volupté' (Dal.) < πορνεία 'prostitution'.

Sclîvil'ă 'esclavage' (Dal.) < σκλαβία.

Tipografil'ă 'imprimerie' (Dal.) < τυπογραφία.

Mîrtiril'ă (Dal.) = *mîrtiriă* (Dal.) 'témoigrage, attestation' < μαρτυρία.

Xinitil'e = *xiniiie* (Pap. B.) 'pays étranger, étranger' < ξενιτεία.

Megl. *bucuril'e* < alb. *bukuri.*

Lîhunil'ă < ngr. λεχωνία.

Din cauză că *-il'e* are aceeaş funcţiune ca şi *-ie* şi adeseori chiar i se substitue, am căpătat pentru mr. derivate duble :

Amirărie şi *amirăril'e* 'împărăţie' (Obed.) < *amiră.*

Drîcurie şi *drîcuril'e* 'drăcie' (Dal.) < *drac.*

Observăm apoi că adeseori pentru mr. *-il'e* corespunde dr. *-ie* :

Avuţie-avuţîl'e, bărbăţie-bîrbîţîl'ă, cînie-cînil'ă, curvărie-curvăril'e, duşmănie-duşmănil'e, frăţie-frăţîl'ă, fierărie-hirîril'ă, omenie-uminil'e, pescărie-piscăril'ă, preuţie-priftîl'ă.

La grupa cuvintelor în *-il'ă* a trecut *sindil'ă* 'orage' (Mih. Dal.) < ngr. συντέλεια < 'inondation, déluge, pluie à verse' (Aravant.).

Genul şi Pluralul.

Cuvintele în *-il'e* sînt feminine şi fac pl. *-il'i.*

INŢĂ *(-inţâ).*

Observaţie. Dr. mr.—Derivarea se face dela verbe.

Funcţiunea.

Abstracte.

O ACŢIUNE.

Adeverinţă < *adeveresc.*
Ajutorinţă < *ajutoresc.*
Biruinţă < *biruesc.*
Cădinţă < *cad.*

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Conteninţă oprire' < *contenesc.*
Cunoştinţă < *cunosc.*
Dutorinţă < *datoresc.*
Dorinţă < *doresc.*
Făgăduinţă < *făgăduesc.*
Ferinţă 'păzire, evitare' (Doamne,... dăruĭaşte... acelora ce vor lua din ţărna mea ertare de păcate şi *ferinţă* de patime. Dos. Prol. $16^{1}/_{21}$) < *feresc* 'evit'.
Folosinţă, folosînţă (Dos. Prol. $40^{2}/_{1}$) 'folosire, folos' < *folosesc.*
Izbăvinţă 'izbăvire' (Dos. Prol. $73^{2}/_{32}$) < *izbăvesc.*
Mîntuinţă 'mîntuire' < *mîntuesc.*
Năzuinţă < *năzuesc.*
Obişnuinţă < *obişnuesc.*
Osteninţă 'osteneală' <*ostenesc.*
Polzuinţă 'învăţătură, lecţie, exemplu' (Dos. Prol. $54^{1}/_{22}$) < *polzuesc* (Spune ne... şi nu te scumpi a ne *polzui.* Dos. Prol. $45^{2}/_{21}$. — Cf. şi subst. *polză,* Dos. Prol. $54^{2}/_{1}$).
Silinţă < *silesc.*
Socotinţă 'băgare de samă' (Dos. Prol. $37^{2}/_{30}$, $49^{1}/_{9}$), 'numărătoare, recensiment' (Bibl. $61^{2}/_{2}$, $61^{2}/_{6}$).
Stăruinţă < *stăruesc.*
Trebuinţă < *trebuesc.*
Uşurinţă 'înlesnire' (Codin, 76) < *mă uşuez* 'a se uşura' (Codin, 76).
Uşurinţă < *uşurez.*
Voinţă < *voesc.*

O STARE.

Fericinţă 'fericire' (Dos. Prol. $52^{1}/_{16}$) < *fericesc.*
Iscusinţă < *iscusesc.*
Nevoinţă 'tortură, chin' (Dos. Prol. $27^{1}/_{25}$, $37^{2}/_{7}$, $15^{2}/_{16}$) < *nevoesc.* — *Anevoinţă* < *anevoe.*
Slăbinţă 'răŭ, răutate' (Pap.B.), *slîbinţă* 'slăbicĭune, răutate, rele' (Dal.) < *slăbesc.*

Concrete.

LOCUL.

Hălăduinţă < *hălăduesc.*
Locuinţă < *locuesc.*

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

PERSOANA.

Fiinţă < *a fi.*

Originea : = it. sp. *-enza*, pg. *-ença*, pv. *-ensa*, fr. *-ence* < *-entia*, moştenit în următoarele cuvinte :

Credinţă < **credentia.*

Cuviinţă < *convenientia.*

Putinţă < *potentia.*

Sămînţă, mr. *siminţă* (Dal.), megl. *siminţă* < **sementia* = *sementis.*

Suferinţă < *sufferentia.*

Ştiinţă < *scientia* 'connaissance, renseignement', cf. şi în inscripţii *ad scientiam nostram* (Olcott, 77) = *la ştiinţa noastră.*

Velinţă este obscur.

Genul şi Pluralul.

Substantivele în *-inţă* sunt feminine şi formează pl. *-inţe*, *-inţi.*

ISTRĂ *(-istră).*

Observaţie. Mr.

Funcţiunea.

DIMINUTIVE.

Căsistră (Pap. B.), *cîsistră* (Dal.) 'coteţ, găinărie' < *casă.*

Culistră 1 'furcă pentru tóarcerea bumbaculuĭ' (Dal.) < **curistră* < *colus.*

Originea : = fr. *-itre* < **-ister*, *-istra* = *-aster*, *-astra* (G. Pascu).

ELEMENTE NEOGRECE.

Anghistru, s. et. pl. *-iştri*, 'undiţă, cîrlig mic de oţel cu care croitoriĭ prind obiectele de cusut' (Dal.) < ngr. ἀγκίστρι 'crochet, croc pour suspendre', ἄγκιστρον 'croc ; crochet ; hameçon'.

Culistră (Pap.B.), *cănistră* (Pap.S. Mih.) 'panier, corbeille' < ngr. κανίστρι.

Silistră (Mih.), *ţilistră* (Mih. Dal.) 'tulumbă de mînă făcută din lemn de soc' < ngr. συρίστρα 'sifflet', de unde şi turc. *silistra* 'sifflet' (G. Meyer, Türk. St. I 84).

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Fenomene de Analogie.

La grupa cuvintelor în *-istră* a trecut :
Cilistră (Dal.) = *gilil* 1. săgeată, 2. rază de soare (Dal.) < turc. *ğirid* 'javelot'.

Genul şi Pluralul.

Cuvintele în *-istră* sunt feminine. *Căsistră* şi *culistră* fac pl. *căsistri, culistri ; cilistră, cilistre.* Pentru celelalte cuvinte pl. nu este dat.

IUNE *(-ĭúne).*

Observaţie. Dr. mr. — Radicalele terminate în *ţ, z, s* sufăr modificări. — Derivarea se face numaĭ dela adiective.

Funcţiunea.

Abstracte.

O STARE.

Fericĭune 'fericire' (Car.) < *ferice.*
Istecĭune 'sagesse, intelligence' < *isteţ.*
Lăngegĭune 'langueur' < *lînged, -ezĭ* 'malade, languissant'.
Răpegĭune 'vitesse' < *răpede, -ezĭ.*

O ACŢIUNE.

Botejune (vr.), megl. *bătijuni*, mr. *pătigĭune* (Pap.B.), *pîtigĭuni* (Dal.) 'baptême' < *botez.*

Concrete.

Putregĭune (Dos. Prol. $76^{2}/_{12}$), *putrejune* (Mard.), mr. *putrigĭune* (Pap.B.) 'putregaĭŭ' < *putred, -ezĭ* 'pourri'.

Originea : = it. *-ione*, sp. fr. *-ion* < *-io, -ionis*, moştenit în :
Inţelepcĭune 'sagesse' < *intellectio* 'sens, signification'.
Mincĭună (dr. megl.), mr. *mingĭună* (Dal.), *mincĭune* (Pap.S.) 'mensonge' < *mentio* 'actio de mentionner, mention'.

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Păşune 'pădurage' < **passio* = *pastio.*

Răpcĭunĭ 1. 'le mois de Septembre' (Tiktin), 2. *răpcĭun* 'le mois de Décembre' (Vîrcol) < *raptio* 'enlèvement, rapt'.

Tăcĭune, mr. *tucíne* (Pap.B.), megl. *tăcĭuni* 'tison, brandon' < *titio.*

Radicalele terminate în *ţ, z, s* sufăr modificări din cauza lui *ĭ* din-*ĭúne*:

-ţĭune > *-cĭune: istecĭune* < *isteţ, înţelepcĭune* < **înţelepţĭune, mincĭună* < **minţĭune, răpcĭunĭ* < **răpţĭune, tăcĭune* < **tăţĭune.*

-zĭune > *-gĭune, -june: botejune* < **botegĭune, botez, lăngegĭune* < *lăngezĭ, putregĭune, putrejune* < *putrezĭ, răpegĭune* < *răpezĭ.*

-sĭune > *-şune: păşune* < **păsĭune.*

Genul şi Pluralul.

Substantivele în *-ĭune* sunt feminine şi se întrebuinţează numai la sg. In limba veche găsesc un exemplu de *păşune* pl.: „Aflară *păşune* multe şi bune", Bibl. $290^{1}/_{50}$ (pascuas).

Sunt masculine: *răpcĭunĭ* şi *tăcĭune* pl. *tăcĭunĭ.*

MÎNT *(-mî'nt).*

Observaţie. Dr. mr. — Alături cu *-mînt* apare şi forma *-minte*, formă la început a pluralului. — Derivarea se face dela radicalul înfinitivului verbului respectiv.

Funcţiunea.

Abstracte.

O ACŢIUNE.

Apărămînt 'protection, abri' < *apăra.*
Ascultămînt 'obéissance' < *asculta.*
Indurăminte 'compassion, miséricorde' < *îndura.*
N-am *păsămînt* = nu-mĭ pasă (Vîrcol) < *păsa.*
Şiţirimint 'seceriş' (megl.) < **şitirîmint* < *şetira.*

O STARE.

Răţimint 'răceală' (megl.) < *răţi.*

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

REZULTATUL

Invățământ 'leçon' (a trage—) < *învăța.*

Sirbimint 'besogne ,affaire, service' (megl.) < *sirbi* 'servir, travailler' (=lat. *servio, -ire).*

Abracte-Concrete.

REZULTATUL.

Așezământ 'ordre, édicte, accord ; institution' < *așeza.*

Concrete.

NOMINA INSTRUMENTI.

Adrîmintu (Dal.), *adărămintu* (Pap.S.) 'clădire, edificiu' <*ad(î)ra.*

Astrucământ 'acoperișul porții, casei' (Noua Rev. Rom. VIII 85) < *astruca.*

Aștirnumintu 'scoarță care se pune sub samarul calului' (Dal.), *știrămint* 'așternut' (megl.) < *aștirna* (Mih. Dal.), megl. *șterne.*— Megl. este poate împrumutat din mr.

Imbrăcământ (vr.), *îmbrăcăminte* < *îmbrăca.*

Scăpărăminte (Pas.) < *scăpăra.*

VARIANTĂ.

-ământ.

Din *apărământ, ascultământ, așezământ,* etc. față de *apăr, ascult, așez,* etc. s-a extras *-ământ* cu care s'au derivat următoarele abstracte dela radicalul prezentului la verbe de conj. III :

Căzământ 'chute, décadence ; convenance' < *cad, cazi.*

Crezământ 'încredere' < *cred, crezi.*

Scăzământ 'diminution, rabais ; décadence' < *scad, scazi.*

Apoi *lărgământ* 'espace, ampleur' (Car.) < ad. *larg.*

Originea : =it. *-mento,* sp. *-miento,* fr. *-ment* < *-mentum,* moștenit fie sub forma sing. fie sub forma pl. *-menta,* în următoarele exemple :

Acoperemînt 'toit', *coperemînt* 'toit, couverture, protection, abri', mr. *acupirimindu* 'toit, couverture' (Dal.), megl. *cuprimint* 'toit, couverture' < *cooperimentum* 'ce qui couvre entièrement'.

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Călţămînt, călţăminte 'chaussure' < *calciamentum, calciamenta.* — *Încălţămînt, încălţăminte* au fost refăcute după *a încălţa.*

Greomînt 'peine, travail' (Pop. 119) < **grevimentum* cf. *gravamen.*

Jurămînt, vr. şi dial. apoĭ mr. *gĭurămîntu* (Mih.), megl. *jurămînt* < *juramentum.*

Legămînt 'lien' < *ligamentum* 'bandage, bande'.

Mormînt, mr. *mărmintu* (Pap.S.), *murmindu, mîrmindu* (Dal.), *murminte* (Pap.B.) megl. *murmînt* < *monimentum.*

Osăminte s. f. pl., fr. *ossements* < **ossamenta,* cf. şi it. *ossame,* sp. *osambre,* port. *ossama.*

Pămînt, mr. *pimintu* (Dal.), megl. *pimint* < *pavimentum.*

Rugăminte, megl. *rugămint* < *rogamentum.*

Veşmînt 'habit sacerdotal', megl. *anveştimint* şi *anveşmint* 'habit, vêtement' < *vestimentum.*

Ingrăşămînt 'engraissement, engrais' şi *simţimînt* 'sentiment' sunt făcute dela *îngrăşa* şi *simţi* după fr. *engraissement,* it. *ingrassamento,* fr. *sentiment,* it. *sentimento.*

Mr. *nviscîmindu* 'îmbrăcăminte' (Dal.) < **nviştimindu,* cf. megl. *anveştimînt,* subt influenţa lui *nvescu,* forma de prezent a vb. *nvişteari.*

Fenomene de Analogie.

Subt influenţa lui *nviscîmindu* s'a născut *alîxîmintu* 'costume, pair d'habits' (Dal.) < ngr. ἀλλάξιμον 'change, rechange de vêtements'.

Genul şi Pluralul.

Substantivele în *-mînt* sunt eterogene şi fac pluralul în *-minte,* mr. *-i: aşezămînt, îngrăşămînt, învăţămînt, jurămînt, simţtmînt, veşmînt,* mr. *acupirimindu, adrîmintu, alîxîmintu, aştirnumintu, nviscîmindu.*

Sunt eterogene şi fac pl. în *-mînturĭ: acoperemînt (acoperemînturĭ,* Bibl.), vr. *încălţămînt (încălţămînturĭ,* Dos. Prol. $62^{1}/_{23}$) *pămînt.*

Eterogene cu plural *-e* şi *-urĭ: jurămînt* pl. azi *jurăminte,* vr. *gĭurămînturĭ* (Dos. Prol. $14^{2}/_{28,31}$), *mormînt-morminte,* mai rar *mormînturĭ.*

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Imbrăcăminte, azi întrebuințat numai la sg., a trebuit să fie altădată pl. dela *îmbrăcămînt* (vr.). Substantivul erà deci eterogen. Forma *îmbrăcăminte* se găsește ca sg. încă în Bibl. $46^{2}/_{51}$ (ἱματισμόν). Cuvântul a fost în vr. și masc. : pl. *îmbrăcămințI*, Bibl. $180^{1}/_{25}$.

Acelaș lucru despre *încălțăminte*, vr. *încălțămînt*.

Osăminte se întrebuințează numai la pl.

Mr. *murmintu*, *murmindu* este masc. : pl. *murmințî* (Pap. B.), *murmindzi* (Dal.). (Dr. *mormînt* este și el masc. în înjurături : *morminți*). Mr. *murmintu* a fost într'o vreme și el eterog., dovadă forma sg. colaterală *murminte*.

Megl. *murmînt* este eterog. : pl. *murmînturĭ*.

Rugăminte, de sigur pl. unui **rugămînt*, este fem. și face pl. *rugămințĭ*.

Scăpărăminte este deasemenea feminin și se întrebuințează numai la sg.

Despre celelalte cuvinte megl. afară de *murmînt*, ni se spune că sunt eterogene, dar nu se dă pluralul.

Celelalte cuvinte se întrebuințează numai la sg.

OARE *(-ŏáre)*.

Observație. Dr. —Derivarea se face dela participii. —Două derivate dela radicalul indicativului prezent : *curmoare*, *vulboare*; —două derivate dela un substantiv : *fundoare*, *turloari*.

Funcțiunea.

Abstracte.

O ACȚIUNE.

Mulsoare 'mulgere' < *muls*.

Plînsoare 'plînset' (Dos. Prol. $28^{2}/_{81}$) < *plîns*.

Strînsoare (Dîndu-i să *strînsoare* cu multe fealĭuri de muncĭ..., îĭ tăĭară capul, Dos. Prol. $15^{1}/_{21}$) < *strîns*.

Curmoare 'încetare, oboseală' (Mih.) < *curm* 'încetez, obosesc'.

Abstracte-Concrete.

Dusoare 1. 'ducere', 2. 'un șir de florĭ dus cu acul pe cămeșĭ sau iĭ' (Codin, 30) < *dus*.

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Întinsoare 1. 'acţiunea de a întinde' ([se ruga] svnţia sa cu *ntinsoare* către fiiul svnţiĭ sale, Dos. Prol. $40^{1}/_{13}$, = cu insistenţă. — A merge într-o-*ntinsoare* = a merge direct la ţinta propusă în călătorie), 2. *a.* 'traverse, pièce transversale' (Bibl. $65^{1}/_{37}$: διατόνιον), *b. întinsorĭ* 'zîmţĭ la războiu' (Viciu, 53), *c.* 'mîncare făcută din puţină smîntînă cu făină de păpuşoiu sau de grîŭ fierte laolaltă' (Viciu, 53).

Ninsoare 1. 'acţiunea de a ninge', 2. 'omăt'.

Prinsoare 1. 'prindere', 2. 'rămăşag' (Tiktin), 3. 'lucru cu care se prinde ceva' (Era verigile *prinsori* drugilor, Bibl. $66^{2}/_{59}$), 4. 'temniţă' (Hasdeu, Cuv. II 486).

Scrisoare 1. 'manière d'écrire', 2. 'lettre' < *scris*.

Strîmtoare 1. (a fi la *strîmtoare, strîmtorat)*, 2. 'défilée' (Trecînd acea *strîmtoare*... aflăm o poartă, Dos. Prol. $46^{1}/_{11}$) < *strîmt.* — cf. şi lat. *strictorium* 'cordon'.

Scriitoari 1. 'manière d'écrire' 2. 'lettre' (Dal.) <**scriătoari* <*scriat* 'écrit'.

Concrete.

PRODUSUL PRIMITIVULUI.

Friptoare 1. 'friptură, carne friptă' (Candrea), 2. fig. 'grande chaleur' (Rev. cr. lit. III 154) < *fript.* — Pentru 2 cf. mr. *cîloari* 'chaleur' < *calor*.

Unsoare 'onguent' < *uns*.

LOCUL UNDE SE EXERCITĂ ACŢIUNEA PRIMITIVULUI.

Inchisoare 'prison' < *închis*.

Pusoare 'locul unde se pune ceva' (Fură... ngropaţ la poarta Ţarigraduluĭ... în *pusoarea* loculuĭ devtéruluĭ, Dos. Prol. $86^{1}/_{5}$) <*pus*.

Vultoare, vîltoare 'tourbillon d'eau' < *învolt* < **invólitus* = *involutus* 'roulé, tourné'.

Fundoare 'ferestruică' (Viciu, 44) < *fund*.

Turtoari 'toartă, verigă de metal' (Dal.) < dr. *toartă*.

Originea : = it. *-ore*, sp. prov. *-or*, vfr. *-our*, fr. *-eur* < *-or, -oris*, moştenit în :

Alboare 'blancheur, lumière' < *albor*.

Căroare (Pap. S.), *cîloari* (Dal.), megl. *căloari* 'chaleur' <*calor*.

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Dulcoare 'douceur' (Barcianu) < *dulcor.*

Duroare 'douleur' (Conv. Lit. XX 1009), *durorĭ* 'podagră' (Car.) < *dolor.*

Lîngoare 1. 'fèbre typhoïde' (dr.), 2. mr. *lăngoare* (Pap.S.), *lîngoari* (Dal.), megl. *lîngoari* 'maladie' < *languor* 'maladie'.

Lucoare 'lueur' < **lucor.*

Mucoare 1. 'moisissure' (Rev. cr. lit. III 161), 2. mr. *mucoarĭ* pl. *-orĭ* 'materiĭ mucoase care se găsesc în placentă înainte de fătare la animale' (Dal.) < *mucor* 'moisissure'.

Putoare, mr. *mputoare, mbutoare* (Pap. S.), megl. *putoari* 'puanteur, mauvaise odeur' < *putor.*

Răcoare, mr. *arcoari* (Dal.) 'fraîcheur' < **recor* < *rec-ens.*

Sudoare, mr. *sudoare* (Pap.S.) 'sueur' < *sudor.*

Timoare 'peur' (Car.) < *timor.*

Urdoare 'chassie' < **horridor* < *horridus.*

Mr. (Dal.) megl. *cufoari* 'diarrhée' este un derivat imediat dela mr. *cufurescu* (Dal.), megl. *cufăres* 'foirer' < lat. *conforio, -ire.*

Dogoare 1. 'chaleur du feu' (Mat. 73), 2. 'chaleur brûlante du soleil' (Hasdeu, 1746) este un derivat imediat dela *dogoresc* 'chauffer fortement, brûler' < bulg. *dogoreavam, dogoream* 'achever de brûler'.

Prigoare 'chaleur brûlante du soleil' (Hasdeu, 1746) este un deriv. imed. dela un *prigoresc* < bulg. *prigaream* 'faire brûler encore un peu', cf. şi bulg. *prigar* 'état d'une chose brûlée ; brûlé, brûlure'.

Duhoare 'mauvaise odeur' < *duh* supt influenţa directă a lui *putoare.*

Genul şi Pluralul.

Cuvintele în *-oare* sûnt feminine şi fac pl. *-orĭ.* — *Răcoare* se întrebuinţează la pl. numaĭ în izolarea *a vîrî în răcorĭ ; sudoare* în *a-ĭ trece sudorile.*

UN *(-ún).*

Observaţie. Dr.—Fem. *-ună.* Variantă : *-une.*

Funcţiunea.

NUME DE PLANTE.

Căpşună = mr. *căpuşă* (Mih.), *cîpuşă* (Dal.).

Bursune 'un fel de rugină depe mlaştinĭ' (Şez. II 23, V 40). —

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Cuvântul este poate un derivat dela *bară* 'baltă', **băros* 'băltos', cf. *mlăştiniţă* 'plantă erbacee care creşte prin locurĭ şi păşunĭ umede'.—Panţu cunoaşte: *bursoacă* 'mohor' şi *bursucă* 'Bartsia alpina L.'

NUME DE FIINŢE MITOLOGICE.

Căpcăun 'om cu cap de cîne, fiinţă mitologică' (Şez. II 25-26: *Căpcăunii* sînt nişte oamenĭ cu capul de cîne şi foarte răĭ... Eĭ aŭ un ochĭŭ în frunte şi unul în cĭafă; Codin 13: *căpcăun* 'fiinţă extraordinară care ar fi mîncînd creştinĭ,—are 2 gurĭ, 4 ochĭ şi 7 picĭoare') < **capcănun* < *căpcîn* idem (Şez. II 25-26, Pop. 164) = *(cu) cap (de) cîne.*

AUGMENTATIVE.

Văgăună 'depresiune între doŭă dealurĭ' < **găvănună* < *găvan*, cf. *găvănat*.—Varianta *găvădună* (Viciu, 45) < **găvăndună*, **găvănună*.

SUFIXE COMPUSE.

-uşun *(= -uş + -un)*,

UN DIMINUTIV.

Iepşună 'ĭep(u)şoară' (Ispirescu, Leg. 161) < *ĭapă*.

-ăun *(= -ăŭ + -un)*.

POSESORUL UNEI CALITĂŢI PRIN EXCELENŢĂ.

Căscăun 'gură-cască' < *casc.* — Forma *căscăunt*, *căscăund* provine din prima supt influenţa lui *bolînd* 'greoiŭ, din topor' (Şez. II 150) = ung. *bolond* 'stultus', ori prin epiteză, cf. *scand* 'scaun' (Conv. Lit. XX 1017) < **scan* = **scaŭn*, *scaun*.

Bălăun, nume de familie (Hasdeu, 2936) < *băl*.

Originea: = -it. *-one*, sp. *-on*, prov. *-ó*, *-on*, fr. *-on*, pg. *-ão* <*-o*, *-onis* (G. Pascu), moştenit în:

Cărbune 'charbon' < *carbo*, *-onis*.

Minune 'prodige, merveille' < **mirune* < **miro*, *-onis*.

Găune, *găun*[1] 'guêpe, frelon' < **cavo*, *-onis* < *cavare*. — *Găun*

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

'creux, trou' < **cavo, -onis* < *cavus*, v. Candrea-Densuşianu, Dicţ. No. 718, 719. —Variantă ; *gărgăun* 1. 'frelon', 2. fig. are *gărgăunĭ* 'il est toqué', de unde apoi *gorgonesc* 'chasser' (Rev. cr. lit. III 155) şi derivatul imediat *gorgună* 'femme vieille et méchante' (Rev. cr. lit. ib.).

Grăsune (Car.), *grăsun* (Pamf.Agr.) 'cochon de lait', *grăsun* 'grasouillet, replet' < **grasso, -onis*, cf. it. *grassone*, npv. *grassoun*.

Sărune, sărunĭ 'locul unde se dă sare la oĭ' (Candrea), *sănune* 'locul unde se dă sare la vite' (Noŭa Rev. Rom. XIII 87), *senune* 'trunchiu de brad scobit, pe care se dă vitelor sare pisată' (Şez. II 43), *sănun* 'un copac tăiat ce are pe el un jghĭab în care se presară sare orĭ tărîţe, pentru a le linge caprele şi oile' (Şez. III 87), *sănună* 'locul unde aŭ lins oile sare' (Viciu, 74) < **salo, -onis*, cf. mr. *sărińe* 'locul unde se dă oilor să lingă sare' < **salinea* <*salinae* 'salines'.

Păun (dr. megl.), mr. *păunu* (Pap.S.) 'paon' < *pavo, -onis*.

Tăun 'taon' (dr. megl.), mr. *tăunu* (Pap.S.), *tîun* (Dal.) < *tabo, -onis*.

Alun 'coudrier' < *alună* 'noisette' = **avellona, avellana (nux)*, cf. *nuc* < *nucă*.

Din *-o, -onis* avem direct rom. *-une*. Forma *-un* se explică ori prin faptul că alături cu *-o, -onis* aŭ existat în latina populară forme în *-onus*, cf. *patronus* şi *patro, -onis, strabo, -onis* şi *strabonus, pavo, -onis* şi *pavus*, deci poate şi **pavonus;* ori prin analogie : **păune* a făcut pl. regulat *păunĭ*, cf. *tăcĭune, tăcĭunĭ*, de unde apoi sg. *păun*. In favorul analogiei vorbesc cazurile în cari s'a păstrat forma dublă, cf. *grăsune* şi *grăsun*.

In ce priveşte înţelesurile variate ale sufixului : nume de plante, nume de animale, augmentative, diminutive, posesorul unei calităţi prin excelenţă, observăm că ele se regăsesc şi în celelalte limbi romanice, v. Diez 315—318, Nyrop § 282—286.

Obscur :

Genune 1. 'mer, océan' (Hasdeu, Cuv. II 205), 2. 'tourbillon d'eau' (Şez. II 24 ; Pas. ; Candrea : *gerune)*.

Elemente italiene.

Copun 'chapon' (Car.) < *capone*.

Săpun, sopon, mr. *săpune* (Pap.B.) < *sapone*.

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Elemente neogrece.

Pătună (Pap.B.), *pîtună* (Dal.) 'la plante du pied' < πατοῦνα.
Canun şi *canon* 'peine' (Şez. II 151) < κανών 'pénitence imposée par le confesseur'.

Elemente bulgăreşti.

Gorun 'chêne à grappes' < *gorun* 'chêne'.
Şlădun (Panţu), *şledun* (Damé T. 183 nota 4) 'chêne à grappes' < *sladun* 'chêne à glands doux'.

Elemente turceşti.

Cuscun (megl.), mr. *cuscune* (Pap.B.), *cuscuni* (Dal.) 'croupière' < *kuskun*.

Fenomene de Analogie.

La grupa cuvintelor în *-un* au trecut:
Bordun 'poamă neagră' (Vîrcol) < *Bordeaux*, de unde şi *burdoĭŭ* 'vin negru' (ib.).

Substituţii de sufix.
Cotună 'militar' (Candrea) = *cătană* (Şez. II 23).
Mătrăgună Bot. 'belladone' = vr. *mandragură* (Bibl. 22¼), *mandragoră* (Bibl. 22½), ngr. μανδραγόρας.
Sărpun, sărpunel Bot. 'serpolet' < **sărpul* = lat. *serpullum*.
Cîcĭună (Dal.) = *cîcĭulă*.

Genul şi Pluralul.

Cuvintele în *-ună* sunt feminine şi fac pl. în *-une (căpşună, văgăună, ţepşună)*. Cuvintele în *-une* sunt 1. unele masculine: *cărbune, găune, grăsune;* 2. unele feminine şi fac pl. în *-unĭ: genune, minune, sărune*.

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

UR *(-'ur).*

Observaţie. Dr. *-ur, -or, -ăr;* mr. *-ur.*

Funcţiunea.

Concrete.

DIMINUTIVE.

Smicor 'vîrful arboreluĭ' (Codin, 67) < *smic-*, cf. *smicea* 'crenguţă'.

Butură 'buturugă' < *but-*, cf. *butuc, buturugă.*

Şombur (Dal.), *şombură* (Pap.B.) 'pĭetricică', *şombură* 'boţ, umflătură mică ; minge' (Dal.), *cĭombură* 'fulg' (Pap. B.) < *şumbă, gĭumbă* 'umflătură' (Dal.), *cĭumbă, gĭumbă* 'umflătură, uĭmă' (Pap.B.), megl. mr. (Pap.B.) *cĭumă* 'bucăţică de lînă'.

Inţelesul diminutiv s'a pierdut în :

Gripsor = γρίψ, gryphus, Bibl. $77^1/_{32}$, $137^1/_1$.

Uture 'chat-huant, chouette, noctua' (Hasdeu, Cuv. I 309) <alb. *ut*, de unde şi srb. *utina* 'chouette', bulg. *utva* 'chouette'.

Gigur 'ţap jugănit' (Dal.) < **gĭugur* < *gĭug, jug*, cf. vb. *jug-ănesc.*

Ghizdură, vizdură = *ghizdă* de puţ (Codin, 78).

Cĭungăr 'copac cu vîrful retezat' (Candrea) < *cĭung.*

POSESORUL UNEI CALITĂŢI PRIN EXCELENŢĂ.

Nume de păsări.

Codobatură < *coadă*+*bat.*

Capîntortură < *cap*+*întort.*

NOMINA INSTRUMENTI.

Ştergură (Conv. Lit. XX 1018), *mînăştergură* (Car.) 'prosop' < *şterg.*

Abstracte.

O ACŢIUNE.

Batjocură < *bat joc.*

Originea : = it. *-olo*, sp. *-lo* < *-ulus*, moştenit în :

Barbur(e) 'partie inférieure de la lame d'un couteau, d'un rasoir, d'une hache, etc.' < *barbula.*

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Fagur 'rayon de miel' < **favulus, favus.*

Graur < *graulus.*

Spicor 'spic' (Păsc.) < *spicula.*

Grumur 'grămadă' (Dal.) < *grumulus.*

Crâ'mură 'gălăgie, larmă' (Şez. V 175 sub zurbalîc) < Ducange *carmula.*

Gaură (dr. megl.) < **gavula.*

Ghindură, mr. megl. *gl'indură* < *glandula.*

Lingură (dr. mr.) < *lingula.*

Negură (dr. mr.) < *nebula.*

Păstură 'propolis' < **pestula.*

Ramură (dr. megl.) < **ṛamula = ramulus?*

Răură 'o sucutură ce se ţine de una' (Şez. III 87) < *rivulus* 'petit ruisseau'.

Scîndură, megl. *scǫndură* < *scandula.*

Vergură învălită Bot. 'plantă erbacee numită şi morăriţă', fr. cheveux-de-Venus < **virgula = virgo.*

Fiştură 'fistulă' (Dal). < *fistula.*

Líndură 'rîndunică' (Dal.) < **hirundula, hirundo.*

Pen(d)ură 'cuĭŭ' (Dal.) < *pinnula.*

Pergură (Mih.), *perɣură* (Dal.) 'raisin de treille' < *pergula.*

ńicură 'fărmătură' (megl.) < *micula.*

Fumur 'blanc tacheté de noir, en parl. des brebis', friul. *fumul* < **fumulus = fumidus* 'noirâtre'.

Mascur 1. adiect. 'masculin' (Dal.), 2. subst. 'bărbat' (Dal.), 'porc' (dr.) < *masculus.*

Oae *muscură* 'oae cu muşte pe bot, muscă = pată neagră' (Giuglea, Cerc. lexic. 18), mr. *muşcură* 'alb la urechĭ şi la nas, cu pete albe la cap : capră *muşcură*' (Dal.) < *muscula.*

Muntur 'prost' (megl.) < **mutulus, mutus.*

Fenomene de Analogie.

La grupa cuvintelor în *-ur* au trecut :

Maldur = maldăr (Săgh. 113 *d*, Codin 48) < pol. *malder* 'Malter ; Mahlmetze' = germ. *Malter.*

Guştur (Dal.) = dr. *guşter.*

Strejur 'parul din mijlocul arieĭ de care se leagă caiĭ ca să triere grîul' (megl.) = dr. *streajăr* (Cimil. I) = bulg. *stožar.*

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Genul şi Pluralul.

Substantivele în *-ur* sunt masculine; — cele în *-ură* sunt feminine şi fac pl. *-urĭ*.

URĂ *(-úrâ)*.

Observaţie. Dr. mr. megl. —Derivarea se face dela participii.

Funcţiunea.

Abstracte.

O ACŢIUNE.

Amăgitură 'înşelăcĭune' (Tiktin), 'aenygma' (Car.) < *amăgit.*
Apucătură < *apucat.*
Arătătură 'arătare' < *arătat.*
Aruncătură, mr. *arcîtură* (Dal.) < *aruncat*, mr. *arcat.*
Asupritură 'asuprire' < *asuprit.*
Atinsură 'atingere' < *atins.*
Cumpărătură < *cumpărat.*
Furătură < *furat.*
Impuşcătură < *împuşcat.*
Incălecătură 'încălecare' < *încălecat.*
Inghiţitură < *înghiţit.*
Insuliţătură (L-au lovit cu a doa *însuliţătură* în spinare. Dos. Prol. $25^2/_{31}$) < *însuliţat.*
Invăţătură, mr. *nviţîtură* (Dal.), megl. *anviţătură* < *învăţat*, mr. *nviţat*, megl. *anviţat.*
Măsurătură (Dos. Prol. $48^2/_{33}$) < *măsurat.*
Mersură 'felul de a merge al cuiva' (Codin, 49) < *mers.*
Pălitură (Rodurile... le va topi *pălitura*. Bibl. $146^2/_{52}$, ἐρυσίβη, rubigo. —*Pălitură*... să va face. Bibl. $249^2/_{55}$, ἐρυσίβη) < *pălit.*
Pîcîlitură < *pîcîlit.*
Podobitură (Dos. Prol. $52^1/_6$) < *podobit.*
Săcerătură 'θερισμός, l'action de moissonner, de faucher' (Bibl. $84^2/_{50}$) < *secerat.*
Săgetătură (Impăratul... să vindeca de *săgetăturile* ce l-au săgetat pre el Armímiĭ. Bibl. $272^2/_8$, (τοξεύμα) < *săgetat.*
Săritură, mr. *ansăritură* (Pap.B.) < *sărit.*

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Scuturătură < *scuturat.*
Strîmbătură, mr. *strîmbîtură* (Dal.) < *strîmbat.*
Şuerătură < *şuerat.*
Tămîetură (Intră' ca să facă *tămîeturile.* Bibl. 274 1/3, θύματα) < *tămîiat.*
Vărsătură, mr. *virsitură* (Dal.) < *vărsat, virsat.*
Zvîrlitură (Dos. Prol. 46 1/5) < *zvîrlit.*
Chipul muncilor luĭ în multe fealĭurĭ: rane şi *zdrobituri* fălcilor, *spînzurături* şi *sdîrîeturi* cu unghile ceale de her strujit. Dos. Prol. 18 2/7.

Acîţîtură 'apucătură, prindere' (Dal.) < *acîţat.*
Adîpîtură 'stropitură' (Dal.) < *adîpat.*
Adîvgîtură 'adaus' (Dal.) < *adîvgat.*
Aduchitură 'înţelegere, pricepere, simţire' (Dal.) < *aduchit* 'simţitor, priceput, înţelegător'.
Afumîtură 'poleire cu aur, aurire' (Dal.) < *afumat* 'poleit, aurit'.
Ahĭursitură 'început' (Dal.) < **arhîrsitură* < **arhîrsit, *arhîrsescu, ahĭurhescu* (Dal.) < ngr. ἀρχαρίζω.
Alăchitură 'lipitură' (Pap.B.) < *alăchit.*
Amurţătură 'amorţire' (Pap.B.) < *amurţît.*
Apîrîtură 'apărătoare, pază' (Dal.) < *apîrat.*
Arunicîtură 'alunecare, alunecuş' (Dal.) < *arunicat.*
Astupîtură 'astupare, îndopare' (Dal.) < *astupat.*
Asunîtură 'sunet' (Dal.) < *asunat.*
Aurlîtură 'urlet' (Dal). < *aurlat.*
Clucutură 'clocotire' (Dal.) < **clucutitură* < *clucutit.*
Discălicătură 'descălecare' (Pap.B.) < *discălicat.*
Discîntîtură 'descîntec' (Dal.) < *discîntat.*
Lişinîtură 'leşin, prăpădire de rîs' (Dal) < *lişinat.*
Upîritură 'opăreală' (Dal.) < *upîrit.*

Păţătură 'suferinţă' (megl.) < *păţot* 'păţit'.
Pisăitură 'scris, scrisoare' (megl.) < *pisăit* 'scris'.

O STARE.

Pleşuvitură 'calvitium, φαλάκρωμα' (Bibl. 136 2/29) < *pleşuvit.*
Aruşitură 'roşaţă' (Dal.) < *aruşit.*

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Chirtură 'prostie' (Pap.B.), *chirturĭ* 'nimicurĭ, fleacurĭ' (Dal.) < **chirutură* < *chirut* 'prost' (Pap.B.).

Lîitură 'negreaţă' (Dal.) < *lîit.*

Mintitură 'dezordine, neorînduĭală, amestecătură' (Pap.B.), 'încurcătură, tulburare' (Mih.) < *mintit.*

Puscîitură 'acreală' (Dal.) < *puscuit* 'înăcrit'.

Concrete.

Aiturĭ, haiturĭ 'răcituri'. Acest nume se dă tuturor substanţelor gelatinoase' (Şez. V 25) < *ait* 'urturoĭat' < *aĭŭ* 'usturoĭŭ'.

Custurî 'un cuţit cu pînza tare supţirică şi fără plăsele' (Şez. II 225), mr. *custură, cîstură* 'cuţitaş' (Dal.) < *ascuţitură.*

Dispicătură (dr. şi megl.) < *dispicat.*

Fundătură 1. 'drum astupat', 2. 'pădure deasă' (Codin, 32) < *(în)fundat.*

Ghinătură 'două pînĭ înădite' (Codin, 34) < *(în)ghinat,* cf. mold. *sprincene înghinate.*

Inchietură 'articulation' < *închiat.*

Îndrugătură 'ghemele ţărancelor de lînă sau de cînepă' (Cĭob.) < *îndrugat.*

Indulcetură (Bibl. $251^{2}/_{20}$), *îndulcitură* (Bibl. $252^{1}/_{13}$, *ἥδυσμα, aroma)* < *îndulcit.*

Inşirătură, megl. *anşărătură* 'colan' < *înşirat, anşărat.*

Intăritură < *întărit.*

Invălitură 'περιβόλαιον, indumentum' (Bibl. $55^{1}/_{50}$), 'περιβόλης, pallium' (Bibl. $38^{1}/_{24}$) < *învălit.*

Lepădătură < *lepădat.*

Mirositură 'parfum' (Bibl. $330^{1}/_{30}$) < *mirosit.*

Muşcătură, megl. *mucĭcătură* < *muşcat, nucĭcat.*

Picătură (dr. şi megl.) < *picat,* cf. norii au picat apă, Bibl. $176^{2}/_{15}$.

Prăstură 'jument' (Hasdeu, Cuv. I 297) < **prăsitură* < *prăsesc.*

Răcicturĭ < *răcit.*

Roditură 'rod' (Bibl. $61^{1}/_{16}$, $61^{1}/_{9}$) < *rodit.*

Sfrijitură 'sfrijit, om uscăcĭos' (Şez. IX 147) = *sfrijit.* — *Slejît* 'bicisnic, slab' (Şez. III 88) = *sfrijit.*

Smultură 'femee smulsă, urîtă' (Bud.), *zmultură* 'femee zmultă de păr' (Şez. V 174) < *smuls, zmult.*

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Uscătură 1. 'creangă uscată' (mold.), 'mîncare seacă, uscată' (Rev. cr. lit. III 172), mr. *uscătură* 'lucru uscat' (Pap. B.) < *uscat.*

Acupiritură 'acoperemînt, orĭce pentru acoperit' (Dal.) < *acupirit.*

Alîsîtură 'persoană negligentă' (Dal.) < *alîsat.*

Alîvdîtură 'persoană care se laudă' (Dal.) < *alîvdat.*

Anvîlitură 'scoarţă' (Dal.) < *anvîlit.*

Arumigătură 'pîne rumegată' (Mih.) < *arumigat.*

Clîsturĭ 'ramurile, crengile tăiate dela un copac' (Dal.) <**clîrsiturĭ* < *clîrsescu* 'tăĭŭ ramurile unuĭ copac' = ngr. *κλαρίζω < κλαρί, *κλάρον 'rameau, jeune branche', de unde mr. *clară* 'lemn lung şi fără crăcĭ' (Dal.), cf. κλαδεύω < κλαδί, κλάδος.

Dispul'itură 'om îmbrăcat în zdrenţe, om sărac' (Dal.) < *dispul'at* dezbrăcat'.

Gîlbinitură 'materiea galbănă ce varsă cineva' (Dal.) < *gîlbinit.*

Spumîtură 'spumă' (Dal.) < *spumat* 'cu spumă'.

Urdzîtură 'urzeală, bătătura pînzeĭ' (Dal.) < *urdzît.*

Mîncătură 'mîncare' (megl.) < *mîncat.*

Năräncĭaturĭ s. f. pl. 'ursitoare' (megl.) < *năräncĭǫs* 'menesc'.

Şărătură 'şir de dealurĭ' (megl.) < *anşǫr* 'înşir'.

Urdzătură, ustură 'urzeală' (megl.) < *urdzǫs.*

Abstracte-Concrete.

Acritură, mr. *acriturî* (Dal.) 1. 'acreală', 2. 'mîncăruri acre', la plural.

Adîrîtură, adrîtură 1. 'preparaţie, fabricaţie', 2. 'clădire' (Dal.) < *adîrat, adrat.*

Adunîtură 1. 'adunare, cules, strînsură', 2. 'adunare de oamenĭ' (Dal.) < *adunat.*

Alghitură 1. 'albire, albeaţă, îmbătrînire' (Dal.), *albiturĭ* s. f. pl., 2. 'lenjurĭ albe' < *albit.*

Aruşitură 1. 'roşaţă', 2. 'vin' (Dal.) < *aruşit.*

Ascîpîrîtură 1. 'scăpărare, fulgerătură', 2. 'obiectele cu care se scapără, scăpărămintea' (Dal.) < *ascîpîrat.*

Cuminicătură (dr. şi megl.) 1. 'împărtăşanie', 2. 'lucrul care se dă la împărtăşanie'.

Scrietură (Pap.S.), *scriitură* (Dal.) 1. 'manière d'écrire', 2. 'lettre' < *scriat* 'écrit'.

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

VARIANTE.

-ătură.

Din *-ură* adăugat la participiile de conj. I s-a extras *-ătură*, cu care s'au făcut derivate dela verbe de conj. III, dela radicalul participiului ori a prezentului (cf. *aflătură -aflat -aflu).*

Derivate dela participii.

Adusătură 'toute sorte de maladie que l'on suppose être apportée de loin par un maléfice quelconque' (Hasdeu, 408) < *adus.*

Arsătură 'chaleur excessive' (Vîrcol) < *ars.*

Impunsătură < *împuns.*

Intorsătură < *întors.*

Ucisătură 'lovitură' (Dos.Prol. $38^1/_{18}$), 'bătae' (Dos. Prol. $73^1/_{21}$) < *ucis.*

Armăsătură 'rămăşiţă, rest' (Obed. Pap.S.) < *armas.*

Arîsîtură 'răzătură' (Dal.) < *aras* 'ras'.

Ruptătură 'ruptură, lucruri rupte' (megl.) < *rupt.*

Derivate dela prezent.

Căzătură 'chute' < *cad, cazi.*

Deschizătură, mr. *discl'idzătură* (Dal.) < *deschid-discl'id, deschizi-discl'idzi.*

Incepătură 'început' (Dos. Prol. $63^1/_{17}$, $55^1/_{14}$, Pas.) < *încep.*

Increzătura în Is. Hs. 'credinţă' < *încred, încrezi.*

Strîngătură 'agoniseală, economie' (Pamf. C.) < *strîng.*

Aducîtură 'purtare bună' (Dal.) < *aducu* 'mă port bine'.

Aspîrgîtură 'spărtură' (Dal.) < *aspargu.*

Ducîtură 'ducă, mergere' (Dal.) < *ducu.*

Dzîcîtură 'spusă, zicere' (Dal.) < *dzîcu.*

Ngîpîtură 'încăpere' (Dal.) < *ngap.*

-itură.

Din *-ură* adăugat la participiile de conj. IV s-a extras *-itură*, cu care s'au făcut derivate dela verbe de conj. III :

Puitură 1. 'punere de fluturi sau fir pe o cămeşă', 2. 'timpul în

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

care se samănă porumbul sau fasolea' (Codin, 63) < *puĭŭ* = *pun.*

Ţiitură 'putain' (Pamf. J. II) < *ţiŭ* = *ţin.*

Originea : = it. sp. port. *-ura*, fr. *-ure* < *-ura*, moştenit în numeroase cuvinte.

Aflătură, dalm. *aflatura*, cal. *ah'h'atura* < **afflatura.*

Arătură 'labourage, champ labouré' < **aratura.*

Arsură 'brûlure' < *arsura.*

Bătătură 'coup, heurt, meurtrissure' < *battitura* 'coup de marteau'.

Băutură mr. *biutură* (Dal.), megl. *biĭutură* 'boisson', it. *bevitura*, sard.log. *biidura*, fr. *boiture* <**bibitura.*

Călcătură 'pas, marche' < *calcatura* 'action de fouler, de presser avec les pieds'.

Căldură 'chaleur' < **cąldura.*

Cîcătură 'chiure' < **cacatura.*

Coptură 'cuisson, gâteau ; abcès, pus' < *coctura.*

Crăpătură, mr. *cripitură*, *cărpitură* (Pap.B.) < *crepatura.*

Curătură 'défrichage, terrain défriché' < *curatura* 'soin'.

Cursură 'cours, écoulement' < *cursura* 'course'.

Cusutură, *cusătură* < **consutura.*

Făptură 'création ; créature, être ; manière d'être, forme ; nature' < *factura.*

Frecătură, mr. *fricătură* (Mih.) < *fricatura.*

Friptură (dr. şi Mih.) < *frictura.*

Frîntură 1. morceau, 2. fracture, mr. *frîmtură* éclat, fragment (Mih.), fracture, rupture (Dal.) < *fractura* 'éclat, fragment ; fracture'.

Incălţătură 'chaussure' < *calciatura* 'pansement appliqué aux pieds du cheval'.

Legătură < *ligatura.*

Lături, mr. *lîtură*, *lîştură* (Dal.) 'lavure, eau qui a servi à laver qc.' < **lavatura*, cf. *lotura* 'lavage, nettoiement'.

Ruptură 1. 'rupture, fracture' (d. p. *ruptură* de nouri), 2. 'putain' (Şez. III 87) < *ruptura* 1.

Sărătură mr. *ansărătură* (Pap.B.), megl. *şărătură* 'salage ; salaison' < **salatura* = *salitura* 'salage'.

Scriptură 1. 'écriture' (Au aflat svntul Macarie... svnta cruce... cunoscîndu o depre *scriptura* a treĭ limbĭ, ce era scrisă'. Dos. Prol. 18¼), 2. 'l'Ecriture, la Bible' < *scriptura* 1,2.

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Strimtură 'strimtoare, îngustime' (Dal.) < *strictura* 'resserrement (d'un organe), rétrécissement'.

Untură, mr. *umtură* (Pap.B.), megl. *untură* 'graisse de porc' < *unctura* 'action d'oindre'.

Dela *adîncit* s'a derivat *adîncitură*, dela *adîncat* *adîncătură*.

Mr. *azvîrnîtură* 'fiinţă josnică' (Dal.) este probabil un derivat în *-ătură*, verbul corespunzător este *azvîrnuiri* (Dal. Pap.B.) şi *azvîrneari* (Pap.B.). S-ar puteà însă să existe şi un *azvîrnari*.

Mr. *Lavatură* 'persoană care strigă mult' (Dal.) cf. *lafi* 'cuvînt, vorbă' (Dal.) = turc. *laf*.

Genul şi Pluralul.

Substantivele în *-ură* sunt feminine şi fac pl. *-uri*.

SUFIXELE ADIECTIVALE.

ED *(-'ed)*.

Observaţie. Dr. mr. — Forme dialectale : *-id, -it, -et*, precedat de labiale *-ăd*.

Funcţiunea.

POSESIUNEA UNEI CALITĂŢI.

Buged 'galbăn şi umflat la faţă' (Sagh. 78), *buget* 'palid şi puhav la faţă' (Rev. cr. lit. III 91) < *bug-*, cf. *buhav* idem.

Vîlcid 'cu vînătăi' (Şez. III 91), *vîlced* 'vînăt din cauza uneĭ loviturĭ sau bătăĭ, strivit' (Rev. cr. lit. III 172) < **vîrced* < *vîrcă* 'vînătae'. — Pentru *lc* < *rc* cf. maĭ jos *mîrcid* şi *mîlcid*.

Muhlid 'muced' (Dal.) < *muhlă* 'mucegaĭŭ (Mih.)'.

Un adiectiv devenit substantiv.

Acrid 'aguridar' (Panţu) < *acru*.

Originea: =it. sp. *-ido* <-*idus*, moştenit în următoarele exemple :

Albed 'blanchâtre' (Hasdeu, 731) < *albidus*.

Fraged 'mou ; fraĭs' < **fragidus* = *fragilis*.

Limpede, mr. *limpid* (Dal.), *limbid* (Pap.B.) < *limpidus*.

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Lînged, lînced 'languissant', mr. *lîndzid, lîndzit* 'languissant' (Pap.S. sub *creaştid), lăndzet* 'malade' (Pap.S.) < *languidus.*

Mîrced 'fané, flétri; languissant', *merced* 'paresseux' (Codin, 49), *mîrcid, mîlcid,* 'pourri' (Şez. III 70), *mîlced* 'boala scarlat' (Viciu, 58) < *marcidus* 'fané, flétri, qui se gâte, pourri; languissant, faible', *marcidae cicatrices* 'blessures gangréneuses (?)'.

Muced 'moisi' < *mucidus.*

Neted < *nitidus.*

Putred, mr. *putrid* (Dal. Pap.B.), *putridu* (Pap.S.), megl. *putrid* 'pourri' < *putridus.*

Răpede < *rapidus.*

Rînced, rîncet (Vîrcol, 11), mr. *arînştid* (Mih.) 'rance' < *rancidus. Crîncedă* 'carne nefriptă bine, cu sînge în doŭă' (Şez. IX 153) < *carne* + *rîncedă.*

Sarbăd 'pâle' < *exalbidus* 'blanchâtre'.

Umed, umăd (Car.) < *humidus.*

Veşted, mr. *veaştid* (Pap.B.), *vĭaştid* (Dal.) < **vescidus* = *vescus.*

Obscure.

Calfed 'palid şi puhav saŭ buget la faţă' (Rev. cr. lit. III 91), *tĭalfăd* 'palid, galbăn la faţă' (Conv. Lit. XX 1019).

Suleaged: era svinţia sa... mijlociĭ *suleaged,* Dos. Prol. $42^{1}/_{20}$.

Fenomene de Analogie.

Şubred < **şupled* prin substituţie de sufix din bulg. *şupliv* 'spongieux, poreux; pourri'?

ESC *(-ésk).*

Observaţie. Fem. *-ească.* — Dr. mr. megl. — Precedat de anumite sunete *e* se preface în *ă.* — Unele derivate prin *-esc* se întrebuinţează numai pe lângă anumite substantive.

Funcţiunea.

FELUL.

Argăţesc = de *argat.*

Bărbătesc = de *bărbat.* — Megl. *bă bătęsca* 'partea bisericiĭ unde stau bărbaţiĭ'.

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Descântec de cîrtiță [=o boală] *bivolească* (Dan. I 73) < *bivol.*

Măcriș *căesc* și măcrișul calului (Panțu), muscă *căĭască* (Vîrcol) rîe *căĭască* (Dan. I 183) < *caĭ* = pl. dela *cal.*

Borș *călugăresc* < *călugăr.*

Câne *cĭobănesc* < *cĭoban.*

Bubă *cîmpească* (Dan. I 62) < *cîmp.*

Bubă *cînească* (Dan. I 62), babițe *cîneștĭ* (Dan. II 25) < *cîne.*

Cârtiță [o boală] *căprească* (Dan. I 73), rîe *căprească* (Dan. I 183) < *capră.*

Creștinesc (atestat încă la Dos. Prol. $40^{2}/_{1}$) < *creștin.*

Strîmbăturile *dimonești* (Dos. Prol. $96^{1}/_{7}$) < *dimon* (Dos. Prol. $54^{1}/_{15}$).

Măestrie *drăcească* (Dos. Prol. $55^{1}/_{13}$), bubă *drăcească* (Dan. I 62) < *drac.*

Ars de *dumnezăĭască* rîhnă (Dos. Prol. $55^{2}/_{6}$) < *Dumnezeŭ.* — Megl. *dumnizesc* < mr. *Dumnidză.*

Fetesc (lucru *fetesc;* treabă *fetească;* să cunoștea de nainte... *feteasca* naștere a preacurateĭ Dumnezăŭ născătoareĭ, Dos. Prol. $25^{1}/_{24}$), mr. *fitescu* (Dal.), megl. *fitesc* < *fată.*

Fiĭcioresc 'de vierge' (Și ĭ tăĭară svutele *fiĭcioreștĭ* țîțe, Dos. Prol. $61^{2}/_{25}$), mr. *fiĭcurescu* 'de copil, copilăresc; enfantin' (Dal.) < *fecĭoară* 'vierge', mr. *fiĭcior* 'enfant'.

Friguri *ghĭavoleștĭ* (Dan. II. 80) < *ghĭavol* (ib. II 118).

Stihuri *iamviceștĭ* (Dos. Prol. $60^{2}/_{1}$) < ἰαμβικός 'iambique'.

Popiĭ *idoleștĭ* (Dos. Prol. $21^{1}/_{8}$) < *idol.*

Impărătesc, megl. *ampiratesc* < *împărat, ampirat.*

Mișelesc < *mișel.*

Mueresc (haĭne muereștĭ), mr. *mul'irescu* (Dal. Pap.B.) 'femeesc, de femee', megl. *mul'ărĕscă* 'partea bisericiĭ unde staŭ femeile și unde bărbațiĭ n-aŭ drept să stea' < *muere, mul'are, mul'ari.*

Bubă *oĭască* (Dan. I 62) < *oae.*

Omenesc < *om* pl. *oamenĭ.*

Babițe [=o boală] *pădureștĭ* (Dan. II 25) < *pădure.*

Babițe *păsăreștĭ* (Dan. II 25) < *pasăre.*

Oblastiea *pemintească* (Dos. Prol. $49^{2}/_{29}$), gînganie *pemintească* (Dos. Prol. $46^{2}/_{29}$) < *pămînt.*

Bubă *pisicească* (Dan. I 62) < *pisică.*

Bubă *porcească* (Dan. I 62) < *porc.*

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Mere *sîntilieştĭ* (Vîrcol), pere *sîntilieştĭ* (Şez. V 68) 'care se coc de Sft. Ilie' < *sîntilie.*

Sufletesc (Deja Dos. Prol. $47^{2}/_{10}$ *sufleteasca* nevoinţă, ibid. $47^{1}/_{12}$ hiiĭ luĭ cei *sufleteşti)* < *suflet.*

cîrtiţă [= o boală] *văcească* (Dan. I 73) < *vacă.*

Agimitescu 'de agĭamiŭ' (Dal.) < *agimit* (Obed.), *agĭamit* (Pap. B.) 'agĭamiŭ, inexperient'.

Anghilescu 'angélique' (Dal.) < *anghil* 'ange'.

Casă *arhundească* 'casă de om bogat' (Dal.) < *árhundu* 'bogat'.

Auşescu 'bătrînesc, vechĭŭ' (Dal.) < *auş.*

Bîcîlescu 'de prăvălie, de băcălie' (Dal.) < *bîcal.*

Cĭaşescu 'de cĭauş' (Dal.) < *cĭauş.*

Cîlugrescu 'de călugăr' (Dal.) < *cîlugru.*

Ehtrescu 'de duşman' (Obed.) < *ehtru.*

Fucărescu 'de sărac' (Pap. B.) < *fucără.*

Furescu 'hoţesc, haĭducesc' (Dal.) < *fur.*

Muşescu 'de babă' (Dal.) < *moaşă.*

Niviştescu 'de mireasă, de nevastă' (Dal.) < *nveastă.*

Pîşescu 'de paşă' (Dal.) < *pîşă.*

Preuţesc, mr. *priftescu* (Dal.) < *preuţĭ, preftu.*

Prumuviresc 'de primăvară' (Dal.) < *prumuveară.*

Megl. *prĭumuviresc* 'de primăvară' < *primaveră.*

Arăpesc (Car.), mr. *arîpescu* < *Arap.* — *Ţară arăpască* 'Arabia' (Car.).

Armenesc < *Armean.*

Bulgăresc < *Bulgar.*

Evreesc, ovreesc, mr. *uvrescu* (Pap. B.) < *Evreŭ, Ovrcĭŭ, Uvreŭ.*

Franţuzesc < *Franţuz.*

Bubă *litinească* (Dan. II 42) < *Letin.*

Rusesc < *Rus.*

Săsesc < *Sas.*

Sîrbesc < *Sîrb.*

Ţigănesc < *Ţigan.*

Unguresc < *Ungur.*

Arbinşescu 'albanez' (Dal.) < *Arbines* pl. *Arbineşĭ* 'Albanez'.

Ardelenesc < *Ardelean.*

Moldovenesc < *Moldovan.*

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Muntenesc < *Muntean.*
Oltenesc < *Oltean.*
Romînesc, mr. *arminescu* (Pap. B.) < *Romîn, Armîn.*
Vlăşesc 'romînesc' (megl.) < *Vlahu* pl. *Vlaşi* 'Romîn'.

Dinischĭutescu (Pap.B.) < *Dinischiot* = locuitor din *Deniscu.*
Hăşutescu (Pap. B.) < *Hăşot* = locuitor din *Hăşĭ.*
L'umnicesc, l'umnicinesc (Pap. Megl. 34, 35) < *L'umniţa* localitate în Meglena, **L'umniţean* locuitor din *L'umniţa.*

ORIGINEA.

Document din 1728 : „...care moşie să chĭamă a *Angheleştilor* ot sud Praov, carea moşie mĭe-aŭ fostŭ şi mie cumpărătoare dela Stan şi dela fraţiĭ luĭ ce să zic *Angheleştĭ*" (Hasdeu, 1198). — *Angheleştĭ* = *scoborîtorĭ din Anghel.*

„Acel sătucean se numeşte *Cotuna Corbuluĭ*, şi toţĭ cîţĭ locuim acolo ne numim *Corbuleştĭ*". Cucĭureanu, Piatra Corbului, Bibl. Minerva, No. 24, p. 96.

Hasdeu, 735, observă : „O mulţime de sate în întreaga Romînie poartă numele de *Albeştĭ*, plural dela patronimicul *Albesc* = *fiul luĭ Albu*".

Astfel se explică *-escu* ca nume de familie : *Constantinescu, Dimitrescu, Grigorescu, Ionescu, Mihăilescu, Popescu*, etc.

ASĂMĂNAREA.

Pere *curcubeţeştĭ* 'pere care samănă la formă cu bostaniĭ' (Conv. Lit. XX 1009) < *curcubăţă* pl. *-ţĭ* 'bostan porcesc' (Conv. Lit. XX 1008).

Mere *harbuzeştĭ* (Şez. V 68) < *harbuz.*

Tusă *măgărească* 'toux convulsive' < *măgar.*

Prune *porumbeştĭ* 'prune micĭ şi negre ca porumbelele' (Conv. Lit. XX 1015) < *porumbea.*

Pere *popeştĭ* 'cu faţa galbănă' (Şez. V 68) < *popă.*

Murnescu (Dal.) = *murnu* 'brun'.
Urîţăscu (Dal.) = *urît* (Pap.B.), *uruţit* (Dal.).

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

ADIECTIVE INTREBUINŢATE CA SUBSTANTIVE.

Nume de dansuri naţionale.

Armeneasca (Hasdeu, 1706) < *armenesc.*
Arnăuţeasca (Hasdeu, 1718) < *arnăuţesc.*
Căzăceasca (Pîrv.) < *căzăcesc.*
Ardeleneasca (Hasdeu, 1552) < *ardelenesc.*
Mocăneasca (Pîrv.) < *mocănesc.*
Corăbieasca < *corăbiesc* = dela *Corabiea*, nume de oraş.
Băneasca (Hasdeu, 3197) < *bănesc*, — „cum joacă Banii".
Boereasca (Hasdeu, 3197) < *boeresc*, — „cum joacă boerii"
Cătăneasca (Pîrv.) < *cătănesc*, *cătană* 'soldat'.
Cîobotăreasca (Pîrv.) < *cîobotăresc.*
Haĭduceasca (Pîrv.) < *haĭducesc.*
Nuneasca 'hora mireseĭ' (Pîrv.) < *nunesc*, *nun.*
Iepureasca 'dans haĭducesc' (Car.) < *ĭepuresc*, *ĭepure.*

SUFIXE COMPUSE.

-ăresc *(= -ar + -esc).*

Copilăresc 'enfantin, puérile' < *copil.*
Amirărescu 'impérial' (Obed. Dal. Pap. B.) < *amiră* 'empereur'.
Fucărărescu 'de sărac' (Pap.B.) < *fucără* 'pauvre'.
Tumnîrescu 'd'automne' (Dal.), megl. chitcă *tumnăręscă* 'floare de toamnă' < *toamnă.*
Uirescu 'qui pait avec les brebis, de brebis' (Dal.) < **uĭărescu* < *oai* 'brebis'.

-urescu *(= -ur + -esc).*

Drîcurescu 'diabolique' < *drac* 'diable'.

Originea : = it. sp. *-esco*, prov. *-esc* < *-iscus.*
Cînesc, mr.*cînescu* (Pap. B.) it. *cagnesco* < **caniscus.*
Îngeresc, it. *angelesco* < **angeliscus.*
Sunetul *e* din *-esc* se preface în *ă* atunci când e precedat de *ţ* în dial. mr., de *ţ*, *z*, *s* în dial. mold. : mr. *urîţăscu;* mold. *nemţăsc*, *franţuzăsc*, *rusăsc.*

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

ETIC *(-étik)*.

Observaţie. Dr. — Dial. *-etec.*

Funcţiunea.

ASĂMĂNAREA.

Jidovetic 'om care vorbeşte ca Jidanii, e fricos şi bicisnic' (Şez. III 69 sub *leĭba)* < *Jidov.*

Ţigănetic 'smolit, negricĭos' (Şez. V 165) < *Ţigan.*

Suletic 'subţire la trup, despre caĭ' (Săgh. 69) < *sulă.*

POSESORUL UNEI CALITĂŢI PRIN EXCELENŢĂ.

Bobletic 'om moale, plictisit, trudit, prostit' (Şez. V 38), cf. ital.cal. *babbu* 'niais, sot'.

Firetic 'furios, vehement, cu toane' (Rev. cr. lit. III 154 < *ferus.*

Urmăretice 'oile care merg în totdeauna în urmă' (Damé T. 68) < *urmăresc.*

Originea : = it. *-etico* (cf. *bisbetico* 'capricieux, bourru') <-*eticus*, cf. *phreneticus*, *splenetiçus* (G. Pascu).

Obscure :

Besmetic 'năuc, capiu, zăpăcit' (Pamf. J. III).

Burleticĭ în Graĭul Nostru I 242 'cĭobaniĭ ceĭ micĭ', iar în Glosar 'cĭobanĭ tineri',—Cf. *Burlă* nume de familie, *burlac* 'om neînsurat'.

Selhetec 'neastîmpărat' (Viciu, 77) ; *şulhetic* 'nebunatic, obraznic' (Viciu, 80) < *şuĭŭ* + *selhetec*?

Curetic 'o parte dintr'o copită [= căpiţă] de fîn' (Codin, 24) şi *cureac* (ibid.) < *cur*?, cf. *fundac* 'partea căpiţiĭ care şede pe pămînt' < *fund.*

OS, IOS *(-ós, -ĭós)*.

Observaţie. Dr. mr. megl. — Fem. *-oasă*, — In unele cazuri avem a face cu forma *-ĭos* (v. Origina).

Funcţiunea.

POSESIUNEA UNEI CALITĂŢI.

Derivate dela substantive.

Bălos 'dégoûtant' (Codin, 8) < *bale.*

Bortos 'troué' (Şez. III 89 sub *stupos)*) < *bortă.*

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Buburos 'plein de boutons' < *bubur-*, cf. *buburuz*.

Călduros 'chaud, qui tient chaud' < *căldură*.

Chelbos 'teigneux' < *chelbe*.

Cĭoturos 'noueux' < *cĭoturĭ*.

Costos 'qui a des côtes, en parl. d'un chemin' (Vîrcol) < *coastă*.

Credincĭos 'fidel, dévoué' < *credinţă*.

Cuviincĭos 'convenable' < *cuviinţă*.

Deluros 'couvert de collines' < *dealurĭ*.

Drăcos, -oasă, mr. *drăcoasă* (Pap.B.) 'endiablé' < *drac*. — *Drăcuroasă* (Pap.B.) — *drăcurie*.

Duĭos 'tendre, doux, sensible, mélancolique ; triste, affligé, lamentable, douloureux' < *doĭŭ* 'désir' ardent (Rev. cr. lit. III 122) = *dolium*.

Dureros 'douloureux' < *durere*.

Găvănos 'creux' (Găvănoş ochiĭ [erau]. Dos. Prol. $42^{1}/_{21}$) < *găvan*.

Ghebos 'bossu' < *gheb*.

Glodos, gloduros 'fangeux' < *glod, gloduri*.

Gropănos 'cu gropĭ marĭ, despre un loc' (Mard.) < *gropan* 'groapă mare' (Boc.).

Gustos 'qui a un goût agréable, savoureux' < *gust*.

Imălos 'souillé, sale' < *imală* 'boue, fange'.

Lănţuhos 'formé de chaînes' (Cu za *lănţuhoasă* era îmbrăcat, Bibl. $207^{2}/_{27}$: *squamata*, ἀλυσιδετός) < *lanţuh* 'chaîne'.

Lipicĭos 'gluant' < *lipicĭŭ*.

Mînios 'fâché' < *mînie* 'colère.

Mustos 'juteux' < *must* 'moût'.

Păcătos 'misérable' < *păcat*.

Păduros 'boisé' < *pădure*.

Puturos (dr. megl.) 'puant' < *putoare* 'mauvaise odeur'.

Răcoros 'frais, raffraîchissant' < *răcoare* 'fraîcheur'.

Răpănos 'galeux' < *rapăn* 'gale'. — *Răpchinos* 'misérable, pauvre' (Pamf. J. II) < *răpănos* + *janchinos*.

Rĭĭos 'galeux' (atestat încă Bibl. $87^{2}/_{8}$: habens scabiam) < *rîie* 'gale'.

Somnoros 'somnolent' = *somnore* (Rev. cr. lit. III 169).

Stupos 'creux, pourri à l'intérieur, en parl. du bois' (Şez. III 89) < *stup*.

Urduros 'chassieux' (Şez. V 168) < *urdorĭ* 'chassie' (ibid.).

Vîrtucĭos 'fort, robuste' (Acesta... era... tînăr şi *vîrtucĭos* la trup. Dos. Prol. $64^{2}/_{28}$. — Ntrecea pre toţ cu statul de mare şi

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

de *vîrtucĭos*. Dos. Prol. $86^{1}/_{33}$. — Ingerii ceĭ *vîrtucĭoş* den afară de cerĭŭ stau. Dos. Prol. $81^{2}/_{13}$) < *vîrtute*.

Zămos 'juteux' < *zamă* 'jus'.

Aruzos 'noueux' (Dal.) < *aroz* 'noeud d'arbre' (Dal.) = ῥόζος.

Avros 'răcoros' (Dal.) < *avră* 'răcoare'.

Digos 'branchu' (Mih.) < *degă* 'branche'.

Dzinos 'couvert de collines' (Dal.) < *dzeană*, colline'.

Gîgîńos (Dal.), *gîgăńos* (Pap. B.) 'creux' < *gogon*, cf. şi *gîgîńar* idem (Dal.).

Hîrĭos, hrios 'gai' (Dal.) < *haraŭă* 'gaîté' (Dal.) = ngr. χαρά.

Intunericos 'sombre, obscur' (Obed.) < *întuneric*.

Jilos, jil'os 'triste, lamentable' (Pap.B.) < *jale*.

Lumăchios (Obed.), *al(u)michĭos* (Dal.) 'branchu' < *lumache* (Obed.), *al(u)machĭă* (Dal.) 'branche'.

Vîltos 'marécageux' (Dal.) < *valtu*.

Măncos 'lourd' (megl.) < *mǫncă* 'travail, peine'.

Rupos 'escarpé' (megl.) < *rǫpă* 'précipice'.

Zaros 'gai' (megl.) < turc. *zar* 'dé à jouer', de unde mr. *zari* 'dé à jouer; chance' (Dal.).

Derivate dela verbe.

Arzos 'ardent' < *ard, arzĭ*.

Bucuros (dr. megl.) 'joyeux' < *bucur* 'se réjouir'.

Intunecos, întunicos (Obed.) 'sombre, obscur' < *întunec*.

Luneços, megl. *luricos* 'glissant' < *lunec, lurec*.

Pucĭos 'de mauvaise odeur' (O fripsără... ungîndu o cu... ĭarbă *pucĭoasă*. Dos. Prol. $61^{2}/_{23}$) < *put, puţĭ*.

Tăĭos, mr. *tîl'os* (Dal.) 'affilé, tranchant' < *taĭŭ, tal'u* 'couper'.

Angricos 'lourd' (Dal) < *angrec* 'être lourd'.

Arîvdos 'durable' (Dal.) < *aravdu* 'supporter'.

Cîştigos 'attentif' (Dal.) < *cîştig* 'être attentif'.

Anvirinos 'fâché' (megl.) < *anvirin* 'fâcher'.

Un derivat dela adverb.

Anevoĭos 'difficile' < *anevoe*.

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Un adiectiv devenit substantiv.

Puricĭoasă = ĭarba—*puriceluĭ*, fr. *pulicaire* (Panţu) < *purice*, cf. lat. *pulicaria herba, pulicaria, pulicaris herba* 'herbe aux puces'.

POSESORUL UNEI CALITĂŢI PRIN EXCELENŢĂ.

Derivate dela substantive.

Bărbătoasă 'courageuse' < *bărbat.*
Beşinos, megl. *bişănos*, mr. *bişnos* (Dal.) 'péteur' < *beşină, bişonă, bişină.*
Biserĭcos 'dévot' < *biserică.*
Chipos 'qui a de la prestance' < *chip.*
Fioros 'effrayant, horrible' < *fior* 'frisson'.
Fricos 'peureux' < *frică.*
Hărţăgos 'querelleur' < *hărţag.*
Hăzos 'plaisant, drôle' < *haz.*
Inimos 'courageaux, intrépide' < *inimă.*
Lăudăros 'vantard' < *lăudare.*
Lenos (dr. megl.) 'paresseux' < *lene.*
Mincinos, mincĭunos, mr. *mincĭunos*(Pap.B.), *mingĭunos* (Dal.), megl. *mincĭunos* 'menteur' < *mincĭună.*
Norocos 'chanceux' < *noroc.*
Omenos 'aimable, poli, civil' < *oameni.*
Pipotos 'nerveux' (Codin, 58) < *pipotă.*
Răutăcĭos 'méchant' < *răutate, -ăţĭ.*
Rînzos 'nerveux' < *rînză.*
Ruşinos 'pudibond' < *ruşine.*

Cîcîtos 'foireux' (Dal.) < *cîcat.*
Cîrtilos 'care nu dă pace altora, care neliniştează pe altul' (Dal.) < *cîrteală* (dr.), Dal. *cîrtesc* 'neliniştesc pe cineva'.
Limos 'lacom ; avide, cupide' (Dal.) < *limă* 'lăcomie'.
Lănguros 'souffreteux' (megl.) < *lăngoari* 'maladie'.
Bărbos (dr. megl.), *bîrbos* (Dal.) 'à grosse barbe' < *barbă.*
Burtos 'ventru' < *burtă.*
Comos 'à grosse crinière' < *coamă.*
Fălcos 'qui a de fortes mâchoires' < *falcă.*

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Mustecĭos 'à grosse moustache, à longue moustache' < *musteţĭ*.
Pĭeptos 'qui a une large poitrine' < *pĭept*.
Pîntecos 'ventru' < *pîntec*.
Şolduros 'qui a de grosses hanches' (Conv. Lit. XX 1018) < *şolduri*.
Buricos 'ventru' (Dal.) < *buric* 'ventre'.
Trupos 'corpulent' (Dal.) < *trup*.

Derivate dela verbe.

Arătos 'beau, imposant' (Pamf. J. III) < *arăt*.
Spărios 'care se sparie' < *spariŭ*.
Cufurţĭos 'foireux' (Dal.) < *cufurescu* 'foirer', *cufoari* 'diarrhée'.

Adiective devenite substantive.

Porecle pentru femei.

Buricoasă (Pop. 46 *c*) < *buric*.

Nume de animale.

Codoasă nume de oĭ (Pop. 57 *a*) < *coadă*.

CALITATEA INTENSĂ.

Duşmănos 'méchant' < *duşman*.
Lăcomos (Pamf. C.) = *lacom*.
Lenevos < bulg. *leaniv* 'paresseux'.
Pămînt *sterpos*, terra sterilis (Bibl. $266^{1}/_{52}$) < *sterp*.
Tulburos (Conv. Lit. XX 1020) = *tulbure*.
Veselos (Bud.) = *vesel*.
Voĭnicos (Şez. V 98) = *voĭnic*.

Adîncos (Dal.) = *adînc*.
Ahundos, ahîndos 'adînc' (Dal.) = *afund*.
Ascumtos (Dal.) = *ascumtu* 'ascuns'.
Dipărtos (Pap.B.), *dipîrtos* (Dal.) 'éloigné, loin : cali *dipîrtoasă* = drum lung, hoară *dipîrtoasă* = sat care e departe < *diparti* adv. 'departe'.
Gîlbinos (Dal.) = *galbin*.

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Direptos (Crivu faţi, *direptosu* trazi = cel strîmb face, cel drept trage, megl.) < *drept* 'drept'.
Flămundos (megl.) = *flămund* 'flămînd'.
Măros (megl.) = *amar* (dr.).

Un adiectiv devenit substantiv.

Prelungoasă, pelungoasă plantă erbacee cu tulpina tîrîtoare (Panţu) < *prelung.*

ASĂMĂNAREA.

Boeros < *boer.*
Borcănos, borchinos 'mic şi gros' (Pamf. C.) < *borcan.*
Copilos 'ca un copil mic' (Vîrcol) < *copil.—Copilăros—copilăr-ie.*
Negustoros < *negustor.*
Ţărănos = ca un *ţăran* (mold. şi Dos. Prol. $16^2/_{22}$).
Mirginos 'ca mărgeaŭa, de forma mărgeleĭ' (Dal.) < *mirgeani.*
Ngurgul'itos 'rotund' (Dal.) < *ngurgul'at* 'rotunzit'.
Acricĭos 'aigrelet' < *acreaţă* 'aigreur'.
Albicĭos 'blanchâtre' < *albeaţă* 'blancheur'.
Gălbăgĭos (Viaţa Rom. 1910, No. 11, p. 262), *gălbigĭos* 'pâle' < *galbază, gălbează* 'jaunisse'.
Gălbinicĭos 'pâle' (megl.) < *gălbineaţă* 'couleur jaune'.
Negricĭos, megl. *nigricĭos* 'noirâtre' < *negreaţă* 'noirceur'.

Bănos 1. 'riche' (Ţiplea), 2. 'qui rapporte de l'argent' (d. p. afacere *bănoasă*).
Greţos 1. 'care provoacă greaţă, despre oamenĭ şi lucrurĭ', 2. 'căruia i se face uşor greaţă, despre oamenĭ' (Pamf. B.).

VARIANTE.

-icĭos, -ăcĭos.

Din *acricĭos* < *acreaţă* faţă de *înăcri, albicĭos* < *albeaţă—înalbi, negricĭos* < *negreaţă—înegri, lipicĭos* < *lipicĭŭ—lipi* s-a extras *-icĭos*, iar din *răutăcĭos* < *răutate, -ăţĭ* s-a extras *-ăcĭos.*
-icĭos şi *-ăcĭos* au servit spre a obţineà derivate dela verbe. Verbele de conj. IV aŭ adoptat forma *-icĭos*, cele de conj. I *-ăcĭos*, iar cele de conj. III pe amândouă.

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Bolnăvicĭos 'maladif' < *îmbolnăvesc.*

Muricĭos 'mortel' < *mor.*

Plodicĭos 'care are, face, copiĭ (plodurĭ) mulţĭ' (Pamf. C.) < *plodesc.*

Pofticĭos 'qui désire, qui convoite' < *pofti.*

Rîmnicĭos 'pofticĭos' (Rev. cr. lit. III 167) < *rîmni* = *rîvni* (ibid).

Sclipicĭos < *sclipi.*

Uricĭos < *urî.*

Sirbicĭos 'ouvrier' (megl.) < *sirbes* 'servir'.

Innecăcĭos < *înneca.*

Mîncăcĭos 'gourmand, glouton' < *mînca.*

Schimbăcĭos 'changeant, inconstant, variable' < *schimba.*

Supărăcĭos 'care se supără uşor' < *supăra.*

Aprinzăcĭos 'inflammable' < *aprind, -zĭ.*

Futăcĭos, futicĭos 'passionné pour les plaisirs charnels' <*fut.*

După *mustecĭos* s'a făcut *nărticĭos* 'qui a un grand nez' (Şez. III 82) < *nare* pl. *nărĭ.*

-icos.

Din *lunecos, voĭnicos* s'a extras *-icos* cu care s'a derivat *nopticoasă* = vioară-*de-noapte* (Panţu).

-ăros.

După *lăudăros* faţă de *laud* s'a făcut *ţinăros* 'fier, orgueilleux' (Conv. Lit. XX 1020) < *mă ţin* 'etre fier, se donner des airs'.

-uros.

Din mr. *cufurγĭos* faţă de *cufurescu,* megl. *lănguros,* dr. *friguros — frig, puturos — put, unsuros — uns, urduros* s'a extras *-uros* cu care s'a derivat *plînguros* 'plaintif' (Dal. Pap.B.) < *plîngu.*

-tos.

După *burtos, pĭeptos* s'a făcut *nărtos* 'qui a un grand nez' <*nare.*

-ticos.

După *pîntecos, pînticos* 'ventru' s'a făcut *folticos* idem < *foale* ventre'.

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

SUFIXE COMPUSE.

-ănos *(an + -os)*.

Bortonos 'bortos' (Pamf. J. I) < **bortănos* < *bortă*.
Clăbănos 'mucos', despre copiĭ' (Şez. II 187) *clăb-*, *clăbucĭ* 'mucĭ' (ibid.).
Morocănos 'morose'.
Impulsul l-a dat un derivat ca *gropănos* < *gropană* < *groapă*.

Originea : = it. sp. port. prov. *-oso*, fr. *eux* < *-osus* moştenit în exemple ca :
Aburos 1. 'vaporeux' (Laur. Maxim), 2. 'care scoate aburĭ; qui donne de la vapeur' (Dal.) < **vapulosus* = *vaporosus* 'vaporeux, plein de vapeurs', cf. *vaporus* 'qui donne de la vapeur'. — *Aburesc* 's'évaporer' < *vaporo, -are* 'remplir de vapeur, s'évaporer'; — *ábur* 'vapeur' < **vapulus* = *vapor*. — Pentru dispariţia luĭ *v* cf. *opaiţ* < *văpaiţ*.
Apos 'aqueux' < *aquosus*. — *Apătos* (Car.), *apîtos* (Dal.) <**apat* < *aquatus* + *apos*.
Argintos 'contenant de l'argent' < *argentosus*.
Arinos 'sablonneux' < *arenosus*.
Brumos 'refroidi par la gelée blanche' < *brumosus* 'd'hiver'.
Bucos 'joufflu, bouffi' < *buccosus* 'qui a une grande bouche'.
Cărnos 'charnu' < *carnosus*.
Cîmpos 'plan, uni; qui se trouve dans la plaine' < *camposus*.
Dururos 'douloureux' < *dolorosus*.
Făinos, ſărinos 'farineux' < *ſarinosus*.
Flocos, mr. *flucos* (Dal.) 'floconneux, laineux' <*floccosus* 'laineux'.
Foĭos 'feuillu' < *foliosus*.
Friguros 'froid; frileux' < *frigorosus*.
Frumos 'beau' < *formosus*.
Ghinduros 'glanduleux' < *glandulosus*.
Ierbos 'herbeux' < *herbosus*.
Imos 'fangeux, sale' < *limosus*.
Lăcrimos 'larmoyant, plein de larmes' < *lacrimosus*.
Vacă *lăptoasă* 'qui a du lait' < **lactosus*.
Lînos, megl. *lănos* 'laineux, couvert de laine' < *lanosus*.
Luminos 'qui donne de la lumière, bien éclairé' < *luminosus*.
Mucos 'petit morveux' < *mucosus* 'muqueux'.

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Muntos 'montagneux, où il y a beaucoup de montagnes' < *montosus*.

Ochĭos 1. 'qui a de grands yeux', 2. fig 'brillant, superbe' < *oculosus* 'plein d'yeux'.

Păduchĭos, mr. *biducl'os* (Dal.) 'pouilleux' < *peduculosus*.

Păros, megl. *peros*, *piros*, mr. *piros* (Dal.) 'couvert de poils, poilu, velu' < *pilosus*.

Pĭetros 'pierreux, rocheux' < *petrosus*.

Ruginos (păstrat numai în nume de localităţi), mr. *aruginos* (Obed.), *arudzinos* (Dal.) 'rouillé' < *rubiginosus*.

Sănătos, mr. *sănătos*, *sînîtos* (Pap. B.), megl. *sînătos* 'sain' < **sanitosus*.

Scrupos 'rocailleux, âpre' < *scruposus*.

Vĭermănos 'où il y a des vers, véreux, en parl. des fruits' < *verminosus*.

Vîrtos 'dur' < *virtuosus* 'vertueux', cf. *vîrtute* 'force' < *virtus*, *-utis* 'vertu'.

Vîntoasă 'vent fort, orage' (Şez. III 82 sub *napravalî*, Şez. V 171, Candrea, Ţiplea) < *ventosus*, *-a*, *-um* 'plein de vent'.

Din adiective ca *copiosus* < *copia*, *otiosus* < *otium*, *sommniosus* < *somnium* s'a extras în latineşte *-iosus*, cu care s'a derivat de pildă *ventriosus*, alături cu *ventrosus* < *venter*.

Iosus > rom. *-ĭos* cu care s'au derivat exemple ca *credincĭos*, *cuviincĭos*, *vîrtucĭos*, *mustecĭos*, *acricĭos*, *albicĭos*, *gălbăgĭos*, *gălbinicĭos*, *negricĭos*.

Unele derivate româneşti se regăsesc în limbi romanice. Astfel *duĭos*—it. *doglioso*.

Elemente neogrece.

Aliθinos 'véritable, vrai ; véridique, sincère' (Dal.) < ἀληθινός. Subt influenţa acestuia s'a format *aliθhĭos*, *alihios* idem < *alíθhia* 'vérité ; véracité' (Dal.) = ngr. ἀλήθεια.

Cîţîros 'crêpu, frisé' (Dal.) — κατζαρός

Un element italian.

Curγĭos 'curieux' (Dal.) < *curioso*.

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

AR *(-ár)*.

Observaţie. Dr. mr. megl. — Dial. *-arĭŭ*. — Precedat de sunet palatal, şi fiind dejà urmat de *ĭ*, *a* se schimbă în *e*.

Funcţiunea.

SUBSTANTIVE.

Nomina agentis.

Albinar, mr. *alghinar* < *albină*.
Birar 'tributorum exactor' (Car.) < *bir*.
Bobar 'cel ce gîceşte în bobĭ' (Codin, 10) < *bob*.
Brînzar < *brînză*.
Brutar 'boulanger' < *brut* 'pain' = germ. *Brod*.
Bucătar 'cusinier' < *bucate*.
Ciubotar 'cordonnier' < *ciobotă*.
Cornar 'celui qui conduit la charrue' < *corn*.
Coropcarĭŭ 'cel ce umblă cu coropca' (Şez. II 224) < *coropcă* 'ladă cu maĭ multe deschideri ce se poate purta în cârcă' (ibid., adică 'ce se poartă în cîrcă de coropcarĭ, negustorĭ ambulanţi').
Făgădar 'cabaretier' (Vas.) < *făgădău* 'cabaret' (Vas.).
Flaşnetar 'qui joue du flageolet' < *flaşnetă*.
Lingurar < *lingură*.
Mînzărar 'cĭoban care mulge oile' (Vîrcol) < *mînzărĭ*.
Strungarĭŭ 'băet care mînă oile în strungă' (Şez. V 125) < *strungă*.
Viţelarĭŭ 'păstor la viţeĭ' (Conv. Lit. XX 1021) < *viţel*.
Zdrănţar 'Ovreŭ care vinde mărunţişurĭ pe zdrenţe' (Conv. Lit. XX 1016) < *zdranţă* 'petică' (ib.).

Albier 'fabricant de albiĭ' < *albie*.
Banicer [1] 'meşter de făcut baniţe' (Pamf. C.) < *baniţă*.
Bolniceriŭ 'garde-malade' < *bolniţă* 'hôpital'.
Cimpoer 'cornemuseur' < *cimpoĭŭ*.
Condrăchierĭŭ 'cel care face condrat (contract) cu boerul pentru întregul sat' (Şez. II 224) < *condrat*.
Făclier 'chandelier' < *făclie*.
Fălcerĭ 'lucrătorĭ cu falcea, se zice maĭ ales cosaşilor' (Şez. V 72) < *falce*.

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Medelnicer 'écuyer tranchant' < *medelniță* 'cuvette, plat'.
Pălărier 'chapelier' < *pălărie.*

Azvistar 'marchant ou fabricant de chaux' (Dal.) < *azvesti* 'chaux'.
Bîtîl'ar 'persoană care ține o piuă, care bate în piuă' (Dal.) < *bîtal'ă* 'piuă'.
Ciripar 'boulanger' (Pap. B.) < *cireap* 'four'.
Cîrvînar 'pers. care ține o caravană' (Dal.) < *cîrvani.*
Cîșcîvîlar 'pers. care face caşcaval' (Dal.) < *cîșcîval.*
Cîtrînar 'pers. care face catran' (Dal.) < *cîtrani.*
Lumtar 'nuntaș' (Dal.) < *lumtă* 'nuntă'.
Miturar 'pers. care face măturĭ' (Dal.) < *metură.*
Nutinar 'păstor de noatinĭ' (Dal.) < *noatin.*
Pîtîlar 'maréchal ferrant' (Dal.) < *petală* 'fer à cheval'.
Stirpar 'păstor de oĭ sterpe' (Dal.) < *sterpu.*
Vitul'ar = păstor de *vitul'ĭ* 'ĭezĭ care merg pe 2 anĭ' (Dal.).

Clinchiar 'pers. care face caele' (megl.) < *cl'inești* pl. *cl'ineștĭ* 'caĭa'.
Fuńar 'care face funiĭ' (megl.) < *fuńă.*
Grăblar = lucrător de *grăbli* 'putinĭ micĭ' (megl.).
Mlăznichiar = păstor de oi ori capre *mlăznice* 'care aŭ fătat în cursul anuluĭ și produc lapte' (megl.).
Pișlar 'pêcheur' < *pește* 'poisson' (megl.).
Stirpar 'păstorul care paște oile sterpe' (megl.) < *sterp.*
Vitul'ar = păstor de *vitul'ĭ* 'ĭezĭ mțercați' (megl.).
Vițalar 'păstor de viței' (megl.) < *viță.*

POSESORUL UNEI CALITĂȚI PRIN EXCELENȚĂ.

Nume comune.

Căchiular 'dorobanț, infanterist' (Pamf. J. I) < *căchiulă.*
Drumar 'drumeț' (Tiktin, Păsc.) < *drum.*

Depreciative.

Bucher < *buche.*
Gheșeftar < *gheșeft.*
Opincar 'paysan' < *opincă.*
Pantalonar (Șez. II 187 sub *chiorofleț*, și Pas.) < *pantalon.*
Surtucar (Șez. II 187 sub *chiorofleț*) < *surtuc.*

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Nume de animale.

Cufundar Orn. 'Colymbus glacialis' < *cufund* 'plonger'.

Furnicar 1. Orn. 'Merops apiaster, picus minor', 2. Ins. 'formica rufa' < *furnică* 'fourmi'.

Păsărar Orn. 'épervier, astur nisus' < *pasăre* 'oiseau'.

Prepelicar < **prepelcar* < celh. *prepelka*, rus. *perepelka* 'caille'.

Prundar 'pasăre ce umblă pe prundul gîrlelor' (Codin, 62) < *prund.*

Puhoerĭ < *puhoĭŭ.*

Cirişar 'bot-gros' (megl.) < *cireşă* (dr.) 'cerise'.

Vişnar 'pasăre căreĭa-ĭ plac mult vişinele' (megl.) < *vişnă* 'griotte'.

Ţiglar Orn. 'bot-gros' (Codin, 75) < ?

ORIGINEA.

Beliţar = locuitor din *Bealiţa* (Capidan, 19), bulg. *bealiţa* Zool. 'ablette, able, Alburnus lucidus'.

Bituchĭar = locuitor din *Bituchĭ* (Papahagi, Din trecut. Ar. 32).

Curcear = locuitor din *Corcea* (Papahagi, Din Trecut. Ar. 32).

Luncar = locuitor din *luncă* (Mih.).

UN MASCULIN DELA FEMININ.

Boresarĭŭ 'văduv' (Candrea) < *borească* 'nevastă, femee' (ibid.).

NOMINA INSTRUMENTI.

Derivate dela substantive.

Budzarĭ 'tumurugĭ micĭ de lemn orĭ pietre ce se pun de o parte şi de alta a foculuĭ şi pe care se pun celniţele' (Şez. II 151) < *bu(d)ză.*

Cepar 'sfredel mic pentru dat borte la vase de lemn spre a li se pune cepurĭ' (Săgh. 48, Codin 16) < *cep.*

Cerarĭŭ 'plafond' (Viciu, 28) < *cer* 'ciel', cf. *cerul gurii* 'le palais'.

Cheĭer 'instrument pentru a descuĭa' (Păsc.) < *chee.*

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Culeşerĭŭ (Viciu, 38), *culeşărĭŭ* (Şez. II 24) 'melesteŭ' < *culeşă* 'mămăligă' (Şez. II 24).

Dinţar 'instrument cu care se îndreaptă dinţiĭ ferestrăuluĭ' (Damé T. 115) < *dinte, -ţĭ.*

Gărdinarĭŭ 'compasul butnaruluĭ' (Şez. II 228) < *gardină.*

Grindar = *grinda principală* a caseĭ, pe care se sprijină celelalte grinzĭ maĭ micĭ.

Gurar 'astupătoare la gura cuptoruluĭ' (Săgh. 93) < *gură.*

Lăvicer, lăicer 'tapis' < *laviţă, laiţă.*

Mucherĭŭ 'gealău mare pentru tras scîndurile la muche' (Săgh. 60) < *muche.*

Orcicar 'cureaŭa, ştreangul dela ham care se leagă de orcic' (Damé T. 50) < *orcic.*

Pînzarĭŭ 'ensouple' (Sulul *pînzarĭuluĭ*, Bibl. 207 $^{2}/_{27}$: liciatorix texentius) < *pînză.*

Potcoverĭŭ 'cĭocan de fĭer, nu mare [pentru potcovit]' (Viciu, 70) < *potcoavă.*

Prăgarĭŭ grinda de deasupra uşiĭ' (Vîrcol) < *prag.*

Sărcinerĭŭ 'o prăjină împlĭutată în pămînt, crengile lăsate cam de o palmă, ca să acaţe bacĭoniĭ în ele vase' (Viciu, 75), *sălcinerĭŭ* 'un par cu crengĭ care e în stînă şi pe care pun hainele' (Viciu, 74), *sărcierĭŭ* 'prepeleac, un copac cu crengile ceştite şi lăsate hăt lungĭ, pe care se acaţă fîn, oale, etc.' (Şez. V 118), 'prepeleac de pus oale' (Şez. III 87) < *sarcină.*

Ţîntar 'instrument de ferărie' (Damé T.) < *ţîntă* 'cuĭŭ'.

Zimţar 'fer à contourner les dents d'une scie' (Damé T. 115) < *zimţĭ.*

Culindar 'băţul ce poartă copiiĭ la colindă' (Dal.) < *colindă* (Dal.).

Derivate dela verbe.

Cordar 'morceau de bois qui sert à raidir la corde de la scie, garrot' (Damé T. 86) < *încordez* 'tendre, bander'.

Găurarĭŭ 'poinçon' (Viciu, 45) < *găuresc.*

Stăvilar 'instrument care stăvileşte apa la moară' (Damé T. 147) < *stăvilesc.*

Stropşerĭŭ 'lemnul cu crăngĭ la vîrf cu care, la culesul viilor, stropşesc sau strivesc strugurii în cadă' (Rev. cr. lit. III 170) < *stropşesc.*

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Inţelesuri speciale.

Un lucru de îmbrăcăminte care se aplică la o parte a corpului.

Botar 'botniţa capăstruluĭ' (Damé T. 50) < *bot.*

Bucar 'cureaua dela ham aşezată pe bucĭ' (Damé T. 50) < *bucă.*

Copsar 'cureaua dela ham aşezată peste coapsă' (Damé T. 50) < *coapsă.*

Curar 'cureaŭa dela ham aşezată pe cur' (Damé T. 50) < *cur.*

Genuncher 'genouillière, jambière' < *genunchĭŭ.*

Gîtar 'cureaŭa dela ham aşezată pe gât' (Damé T. 50) < *gît.*

Grebănar 'cureaŭa dela ham aşezată pe grebăn' (Damé T. 50) < *grebăn*

Obrăzarĭŭ 'masque' (Viciu, 63) < *obraz.*

Pieptar, mr. *chiptar* (Dal.) < *piept.*

Spătar 'cureaua dela ham aşezată pe spate' (Damé T. 50) < *spate.*

Spinărar 'cureaua dela ham aşezată pe spinare' (Damé T. 50) < *spinare.*

Şoldar 'cureaŭa dela ham aşezată pe şold' (Damé T. 50) < *şold.*

Vînar 'cureaŭa dela ham aşezată pe vînă' (Damé T. 50) < *vînă.*

Umărarĭŭ (Luă haĭna mucenicului... şi *umărarĭul* ce-ĭ zîc *orarĭŭ*, Dos. Prol. $86^{2}/_{36}$) < *umăr.*

MATERIA.

Berbecarĭŭ 'cojoc lung cu lîna mare' (Noŭa Rev. Rom. VIII 85) < *berbec.*

Iţarĭ 'pantaloni ţărăneştĭ' < *iţă.*

Pîslarĭ 'chaussures de feutre' < *pîslă* 'feutre'.

RECIPIENTUL.

Blidarĭŭ 'dulap de blide' (Car.), 'un cuer unde se pun vasele de bucătărie' (Şez. VII 185) < *blid.*

Pungar 'pungă de piele în care cĭobanĭi pun amnarul, iasca şi cremenea' (Dal.) < *pungă.*

Puscar 'vas de pus oţet' (Dal.) < *puscă* 'oţet'.

Merindare = legătura în care se pun *merinde.*

Prin unele părţi sufixul *-arĭŭ* a fost aşà de puternic simţit ca

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

formând nomina instrumenti, încît s'aŭ format derivate cari nu-s decât variante ale cuvintelor primitive :

Banicer[2] (Pamf. C.) = *baniță*.

Dejerĭŭ = *dejă* 'cĭubărașul în care curge vinul dela teasc' (Damé T. 82).

Plimnicerĭŭ 'o încăpere în șură unde se țin unelte de gospodărie, [ca] furcĭ, greble, sau bagă bucatele cînd îmblătesc' (Viciu, 68) = mr. *pleamniță* 'fînărie' ; fenil à foin (Mih.), bulg. *pleavnița* 'hangar pour la paille, fenil à foin, à paille'.

Uneori se face câte o mică deosebire :

Furcerĭŭ = *furcă* de fier (Rev. cr. lit. III 154).

COLECTIVE.

Broscar < *broască*.

Brotăcar < *broatec*.

Iedzarĭ[*ŭ*] 'cîrd de ĭezĭ' (Șez. V 72) < *ĭed, -zĭ*.

Bălegar = grămadă de *balegă* (Hasdeu, 3026).

Colbarĭŭ 'pae zdrobite tare' (Viciu, 34) < *colb*.

LOCUL UNDE ESTE CONȚINUT PRIMITIVUL.

Cuĭbar (dr. și mr. Pap. B.) 'nichet' < *cuĭb*.

Grohotar 'un loc pĭetros, unde sînt îngrămădite peste olaltă pĭetre multe' (Șez. VII 180) < *grohot* 'grămadă de pĭetre' (Viciu,47).

Lujar 'culcuș, vizuină' (Pap. B.) < bulg. *lože* 'couche, lit'.

Feregar 'fougeraie, lieu où croît de la fougère' < *feregă* 'fougère'.

Frunzar 'feuillage' < *frunză* 'feuille'.

Hălbădicarĭŭ 'un loc unde sînt îngrămădite vreascurĭ multe peste olaltă, vreascurĭ de nicio treabă' (Șez. VII 180) < *hălbădic* 'vreasc' (ibid.).

Umbrarĭŭ 'ombrage' (La tot pomul *umbrarĭŭ* și pat cu om, Dos. Prol. $46^{2}/_{5}$) < *umbră*.

Fățare 'aire où l'on bat le blé' (Damé T. 56) < *față*.

NUME DE BOALE.

Derivate dela substantive.

Armurar(ĭŭ) = boală de *armur* la vite (Hasdeu, Șez. V 26, Bud).

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Grumăzare = boală de *grumaz* (gît) la porcĭ (Rev. cr. lit. III 156).

Gurar 'maladie de la bouche', *gurare* 'maladie des porcs' <*gură*.

Limbare 'ţignă saŭ boală de limbă la păsărĭ' (Rev. cr. lit. III 159), limbariţă' (Mih.), *limbarĭ* 'căţeĭ sub limbă' (Vîrcol) <*limbă*.

Splinare 'inflamaţiea splineĭ, boală la animale' (Grig. II 20) < *splină*.

Derivate dela adiective.

Gălbănare, mr. *gălbinare* (Pap. B.), megl. *gălbinari* 'jaunisse' < *galbăn* 'jaune'.

Spiţălarĭ 'o boală la caĭ [sic]' (Şez. V 124).

CONŢINUTUL.

Nume comune.

Verzarĭŭ, *vărzarĭŭ* 1. 'aluat, lipiŭ, umplut cu lobode, cînd fac pîne', 2. 'plăcintă cu brînză' (Viciu, 89), *vărzărĭ* 'plăcinte făcute cu mărar, marole, ştir, ceapă, şi se coace în cuptor cînd coc pîne' (Şez. VII 184), *vărzarĭŭ* 'plăcintă cu ştir' (Rev. cr. lit. III 173), mr. *virdzară* (Pap. B.), *virdzari* (Dal.) 'plăcintă cu verdeţurĭ' < *varză* pl. *verze* 'verdeţurĭ, cf. *verze* 'buruenile verzĭ care le adună vara şi se daŭ la porcĭ' (Rev. cr. lit. III 173).

Nume de plante.

Aguridar < *aguridă* 'verjus'.

Scorombar 'prunellier' < *coroambă*.

Smeurar 'framboisier' < *smeură* 'framboise'.

Cĭumare (Grig. II 11), *cĭumar* (Şez. VII 178) 'Datura stramonium' < *cyma* 'bosse, enflure'.

ASĂMĂNAREA.

Nume de plante.

Forfecarĭ 'volbură' < *foarfec*.

Gheţară = *ghĭaţă*.

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Ruginare 'mic arbust cu florile roşietice şi caliciul roşietic < *rugină.*

Vonicerĭŭ 'coaele popiĭ' < *vonic* = *voĭnic.*

Gălbinare < *galbăn.*

POSESIUNEA UNEI CALITĂŢI.

Nume de plante.

Borşărĭ 'o plantă asămănătoare cucuteĭ, acră la gust' (Şez. V 38) < *borş.*

Iuţarĭ = *burete-ĭule.*

Turbare 'Datura stramonium' < *turb.*

POSESORUL UNEI CALITĂŢI PRIN EXCELENŢĂ.

Budzar buzat' (Dal.) < *budză.*

Limbar 'vorbăreţ' (Dul.) < *limbă.*

Mîrîjar '*mîrîjos*, care suĭere de o boală cronică' (Dal.) < *mîrazi* 'boală cronică'.

SUFIXE COMPUSE.

-ătar *(= -at + -ar).*

Mîcîtar 'gourmand' (Dal.) < *mîc* 'manger'.

ADIECTIVE.

POSESIUNEA UNEI CALITĂŢI.

Derivate dela verbe.

Fugar 'fugitiv' < *fug.*

„Oile ce se mulg alcătuesc cîrdul *mulgărilor*" (Damé T. 68), mr. *muldzară* 'oae, capră care se mulge acasă sau se ţine acasă pentru lapte' (Dal.) < *mulg, mulge.*

Sugar (Damé T. 68, Săgh. 69), vr. *sugarĭŭ* (Bibl. 199$^{1}/_{50}$), mr. (Dal.) megl. *sugar* 'agneau qui tette' < *sug* 'tetter'.

Prin analogie cu *sugar, mulgară* s'aŭ născut :

Mlecar 'berbece de treĭ anĭ' (megl.) < *mlac* 'mĭel slab' (Şez. III 71).

ńegrarĭ 'oĭ negre' (Vîrcol) < *negru.*

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Derivate dela substantive.

boŭ *jugar* < *jug.*

Pruńar 'pruńos, cu puroĭŭ' (Dal.) < *proňu* puroĭŭ'.

Un adiectiv întrebuinţat ca substantiv.

Nodurarĭŭ Bot. cîrligat' < *nod, noduri.*

Un derivat dela numeral.

Caĭ *pătrarĭ* caĭ de patru anĭ (Hasdeu, Cuv. I 224) < *patru.*

Originea : *-arius* (it. *-ario, -ajo,* sp. pg. *-ario,* pv. *-ari,* fr. *-ier*), *-aris* (it. *-are,* sp. *-ar,* vfr. *-er*), *-alis* (it. *-ale,* sp. pv. *-al,* fr. *-el*), confundate prin alunecarea sunetului. In adevăr *-arius* > *-ar, -aris, -alis* şi *-aria* = fem. dela *-arius* > *-are.* Acuma, deoarece toate cuvintele în *-are,* indiferent de origine, sunt de genul feminin, *-are* a fost simţit ca forma feminină a lui *-ar.* — Forma *-are* a fost uneori înlocuită cu *-ar.* — In unele cazuri a putut fi pur şi simplu substituţie de sufix ori chiar concurenţă între dublete, cf. *pedicularius* şi *pedicularis, manuarius — manualis, funarius — funalis,* apoi rom. *fruntare* < *frontale* faţă de vfr. *frontier, frontiere,* pv. *frontiera,* sp. *frentero,* pg. *fronteiro* < **frontarius.*

Argintar, megl. *arzintar, răzintar* 'argenteur' < *argentarius.*

Aurar 'orfèvre' < *aurarius.*

Berbecar 'berger, gardeur de béliers < **berbecarius* = *berbicarius.*

Boŭar 'bouvier' < *bovarius.*

Brumar 1. 'Octobre' (Car.), 2. Novembre' (Candrea-Dens. 186) < **brumarius,* cf. *brumaria.*

Călarĭŭ 'chevalier' (vr.) < *caballarius* 'palefrenier, écuyer'.

Căprar, mr. *cîprar* (Dal.) 'chévrier' < *caprarius.*

Cărnar 'boucher' (Mih.) < *carnarius.*

Căsar 'qui possède une maison, homme établi, homme marié' < *casarius, -a, -um.*

Căşar, mr. *cîşar* (Dal.) 'fromager' < *casearius* atestat numai ca adiect.

Cepar 'marchand d'oignons', *ceparĭŭ* 'tourte aux oignons' (Rev. cr. lit. III 92) < *ceparius* atestat numai cu sensul 1.

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Cucurbitar 'vantard' < *cucurbitarius* 'celui qui cultive des courges'.

Dogar 'tonnelier' < *dogarius*.

Făurar 'février' < *februarius*.

Fĭerar, mr. *hirar* (Dal.), megl. *ĭerar* 'forgeron' < *ferrarius*.

Găinar 'éleveur de volaille, celui qui a soin du poulailler; voleur de poules, maraudeur' < *gallinarius*.

Ghindar 1. 'chêne', 2. Zool. 'geai' < *glandarius, -a, -um*.

Iepar 'pastor equarum' (Car.) < *equarius* 'de cheval; palefrenier'.

Inelar 'doigt annulaire' — vfr. doigt *anelier*, prov. *anelier*, lat. *anellarius* 'qui fabrique ou vend des anneaux'.

Lăptar 'laitier' < *lactarius*.

Lemnar 'qui travaille le bois, menuisier; bûcheron; charpentier' < *lignarius*.

Lînar 'pers. care vinde lînă, care lucrează lînă' (Dal.) < *lanarius* 'ouvrier en laine'.

Lipurar 'ulĭŭ care prinde găinĭ, mĭeĭ, ĭepurĭ' (Dal. Pap. B.) < *leporarius* 'de lièvre'.

Măcelar 'boucher' < *macellarius*.

Morar, mr. *muraru* (Pap. S.), megl. *murar* 'meunier' < *molarius, -a, -um* 'qui tourne la meule'.

Ocr, mr. *uĭar* (Dal.) 1. 'propriétaire de troupeaux de brebis', 2. 'berger' < *oviarius, -a, -um* 'de brebis; troupeau de brebis; bergerie'.

Olar, mr. *ular* (Dal.), megl. *ŭolar* 'potier' < *ollarius, -a, -um* 'qui concerne les marmites', *fusor ollarius* 'fondeur de marmites'.

Păcurar, mr. (Dal.) megl. *picurar* 'berger' < *pecorarius* 'celui qui prend des bestiaux à ferme', cf. *pecuarius* 'propriétaire de troupeaux, de bestiaux'.

Pescar, mr. *piscar* (Dal.) 'pêcheur' < *piscarius s.* 'marchand de poisson, poissonnier', *a.* 'de poisson; de pêcheur'.

Pînar 'boulanger' (Dal.) < *panarius* (Quicherat).

Porcar, mr. (Dal. Pap. B.) megl. *purcar* 'porcher' < *porcarius*.

Portarĭŭ (Dos. Prol. $56^{1}/_{19}$), *portar* (Bibl. $270^{2}/_{40}$: θυρωρός, portarius) 'portier' < *portarius*.

Scutar 'cel care conduce stina' (Damé T. 69) < *scutarius* 'de bouclier; fabricant de boucliers', cf. trans. *scutesc* 'apăr' < *scutum*.

Spĭtar 'pers. care face spate pentru războiŭ' (Dal.) < *spatharius*.

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Văcar (dr. mr. megl.) < **vaccarius*, cf. it. *vaccajo*, fr. *vacher*, prov. *vaquier*, sp. *vaquero*, pg. *vaqueiro*.

Mînar 'mĭelul care se ţine acasă pentru îngrăşare, mĭel care se învaţă să vie după om' (Dal.), 'mĭelul obişnuit a merge nedespărţit de cineva' (Pap. B.) < *manuarius* 'de main, qu'on fait agir avec la main'. — Alb. *manar* 'mouton apprivoisé', ngr. μανάρι 'brebis ou cochon qui mange à la maison' < *rom.*

Stingher 'isolé, séparé, seul, individuel' < *singularius* + *staŭ*?

Altar 'autel' < *altarium*.

Celar, mr. (Dal. Pap. B.) *ţilar* 'cellier' < *cellarium*.

Dreptar 'fil à plomb, équerre de maçon, de charpentier' = vfr. *droitier*, cat. *dreter*, sp. *derechero* < **directarium*, cf. *directarius* 'voleur qui s'introduit dans les maisons' (Candrea-Dens. 514).

Furnicar, megl. *furnigar* 'fourmilière' = rtr. *furmier*, it. *formicaio*, sard. log. *formigarzu*, vîr. *formier*, prov. *formiguier*, sp. *hormiguero*, port. *formigueiro* < **formicarium*.

Fumar 'cheminée' < *fumarium*.

Grătar 'gril ; treillis' < **gratarium*, cf. cors. *gratagġu*.

Grînar 'grenier à blé' < *granarium*.

Ierbar 'panse' (Damé T. 32) < *herbarium*, atestat numaĭ cu înţelesul de 'ouvrage de botanique'.

Păducherĭŭ 'pédiculaire verticillée, Pedicularis verticillata' < **peducularia* = *pedicularia*, *herba pedicularis*.

Căldare, mr. *cîldari* (Dal.), megl. *căldari* 'chaudron' < *caldaria*.

Cărare, mr. *cîrari* (Dal.) < **carraria*.

Căşare (Pap. B.), *cîşari* (Dal.) 'bercail, bergerie' < taberna *casearia* 'boutique où l'on fait, où l'on prépare le fromage'.

Culare 'nid, tanière, gîte des animaux' (Viciu, 38) < **cub(i)laria* = *cubile*.

Focare 'bûcher' = sp. *hoguera*, pg. *fogueira* 'bûcher', fr. *foyer* 'réchaud' < *focarius*, atestat numaĭ cu înţelesul de 'cuisinier'.

Frigare 'brôche' < *frigaria*.

Lăptare 'gâteau fait avec du lait' (Mih.) < *lactaria*, *-orum*.

Pătrare 'le quart' (Şez. III 84) < **quartaria* (pars), cf. *quartarius* 'mesure pour les solides et les liquides, le quart du sextarius'.

Strămurare, megl. *struminari* 'aiguillon' < **stimularia* = *stimulus*.

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Vĭermănare 'loc plin de vĭermĭ' (Pas.) < **verminaria*, cf. *vĭermănos* < *verminosus*.

Lumînare 'bougie', vr. (Bibl. $96^{1}/_{29}$: λύχνος, lucerna), megl. *luminari* 'lampe' < *luminare* şi pl. *luminaria* 'lumière artificielle, le luminaire, lampes, bougies, etc.'.

Măsălar 'buruĭană pe care poporul o întrebuinţează pentru durerea de măsele' <*maxillaris*, *-e* 'de la mâchoire, maxillaire'.

Mîdular 'vertebra gîtului, ceafă, cerbice' (Dal.) < *medullaris* 'qui pénètre jusqu'à la moelle des os'.

Ungher 'coin' < *angularis*.

Brăţară 'bracelet' < *brachiale*.

Degetar 1. 'dé', 2. Bot. 'digitale' < *digitale*.

Fruntar 1. 'partie de la têtière qui passe en avant de la tête du cheval, au-dessus des yeux, fronteau', 2. 'fronteau, sorte de bandeau que les femmes se mettent autour du front', 3. vr. *fruntare* 'philactère' < *frontale* (Candrea-Dens. 628), cf. şi *frontalia* n. pl. 1.

Păscare 'pâturage' < *pascalis*, *-e* 'qu'on fait paître'.

Spinare, mr. *schinari* (Dal.) 'l'épine dorsale' < *(os)spinale* 'de l'épine dorsale'.

Stîlpare 'crenguţă care se ţine în mînă la sărbătoarea numită *Stîlpări*', *stălpare*, *stăŭpare* 'crenguţă' (Candrea) < **stirpalis* ori **stirparia* < *stirps* 'rejeton, surgeon, branche'.

Pentru *-ar* < *-alis* cf. şi următoarele nume de haine române şi latine: *bucar* 'cureaŭa dela ham aşezată pe bucĭ' — *bucale* 'muselière en fer', *copsar* 'cureaua dela ham aşezată pe coapse' — *coxale* 'ceinture' (Ducange din glosare), *pĭeptar* — *pectorale* 'cuirasse; pectoral', *pectoralis (tunica)* 'qui couvre la poitrine', *umărar* — *humerale* 'mateau militaire, casaque'.

Forma cea mai frecventă este *-ar* care serveşte excluziv pentru a formà nume de persoane şi nume de instrumente; *-are* serveşte mai ales pentru a formà nume de boale şi de plante.

Cĭumare (plantă) şi *gurare* (boală) au şi variante cu *-ar*.

Forma *fruntar* se explică din vr. *fruntare* care a fost simţită ca formă de pl., deoarece cuvintele cari exprimă o îmbrăcăminte sunt derivate prin *-ar* şi sunt eterogene.

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Elemente bulgăreşti.

Ceasornicar 'horloger' < *časovnikar.*

Crîşmar 'cabaretier' < *krâčmar.*

Curvar 'coureur de femmes prostituées' < *kurvar.*

Dărvaru 'bîcheron' (Mih.) < *dârvar.*

Grădinar, mr. *grîdinar* (Dal.), megl. *grădinar* 'jardinier' < *gradinar.*

Grănciar potier' (megl.) < *grânčar.*

Gropar, mr. *gruparu* (Mih.) 'croque-mort' < *grobar* 'fossoyeur'.

Jitar 'cel care păzeşte cerealele depe cîmp' < *žitar* 'marchand de blé, nogociant en blé, en céréales; le producteur de blés, de céréales'.

Lopătar 'lucrător cu lopata' (Mat. 50), megl. *lupătar* < *lopatar* 'faiseur ou marchand de pelles'.

Mitariŭ 'douanier' (Acesta era frate luĭ Matheĭ evanghelistul şi *mitariul*, Dos. Prol. $55^{2}/_{5}$) < *mitar.*

Pîndar, mr. *pîndar* (Dal.), megl. *pănd*ar 'garde-champêtre' < vsl. *põdarĭ*, bulg. *pâdar.*

Stoler 'menuisier' < *stolar.*

Străjer, vr. *strejariŭ* (Bibl. $208^{1}/_{17}$) 'garde, gardien' < *stražar.*

Şumar garde-forêt' (Viciu 81, Conv. Lit. XX 1018) <**şumar* < *şuma* 'feuillage', probabil şi 'bois', cf. *şumest* 'boisé'.

Tocilar 'émouleur, aiguiseur' < *točilar.*

Zidar 'maçon' < *zidar.*

Zlătariŭ 1. 'orfèvre' (Aceşta... era... *zlătariŭ* de meşterşug, Dos. Prol. $55^{2}/_{16}$), 2. *zglotariŭ* 'Tzigane' (Bud.).

Bumbar [2] 'trîntor; faux-bourdon' (megl.) < *bumbar* 'scarabée, hanneton'.

Scobar (Vîrcol), *scobaĭŭ* Zool. 'nase, Chondrostoma nasus' < *skobar.*

Zaĭcĭar 'autour' (megl.) < *zaĭčar.*

Vîrfării 'broutilles, ramilles, branchage' < *vârhari.*

Bumbar [1], *lumbar* 'intestinul gros umplut cu splină, inimă şi diferite aromate' (Dal.) < *bumbar* 'saucisson, boyau rempli de sang et de graisse de porc.'

Pahar 'verre, vase à boire' < *pahar* 'gobelet, coupe à boire; bocal, chope'.

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Cuştavar 'o floare lăptoasă de culoare roşie' (Dal.) < bulg. *koştreava* 'lléole des prés', srb. *koştrava* 'sétaire verticillée'.

Elemente neogrece.

Alunarlu 'Juillet' (Pap. B.) < ἁλωνάρις.
Cămilar 'conducteur de chamaux' (Pap. B.) < καμηλάρης.
Cîvîlar 'cavalier' (Dal.) < καβαλλάρις.
Gunusar 'étameur' (Mih.) < *γανουσάρης < γανόνω 'éta- er'.
Hîvgiar caviar' (Dal.) < χαβιάρι.
L'iunar, l'iundar 'lion' (Dal.) < λεοντάρι.
Pîrmîtar 'négociant' (Dal.) < *πραγματάρης, de unde şi alb. *pramatar.*
Tuvlar 'fabricant de briques' (Dal.) < *τουβλάρις < τοῦβλον 'brique', de unde şi bulg. *tuhlar.*
Marmară 'oae stearpă, oae care n'a fătat deloc' (Dal.) < μαρμάρα (Arav.).

Căniilar 'conducteur de chamaux' (megl.) < καμηλάρης.
Căndil'ar 'qui allume les chandelles' (megl.) < *κανδηλάρι = κανδηλέρι 'chandelier'.
Liunar 'enfant nouveau-né' (megl.) < *λεχωνάρης < λεχῶνα, cf. λεχούδι.

Zăhărtare (Pap. B.), *zîhîrtari* (Dal.) pl. *zăhărtări, zîhîrtări* 'bombon, sucreries' = ζαχαράτον.

Elemente turceşti.

Huzmichĭar (Dal. Pap. B.), megl. *izmichĭar* 'serviteur' < *hîzmetkiar.*

In dial. dr. *a*, fiind urmat la origine şi dialectal de *-i (-arĭŭ)*, se schimbă în *e* atunci când e precedat de sunet palatal: *albier, cimpoer, făcliер, pălărier, puhoer, cheer, oer; — bucher, mucherĭŭ, genuncher, păducherĭŭ; — fălcer, furcerĭŭ, vonicerĭŭ; — culeşerĭŭ, stropşerĭŭ, borşărĭŭ, dejerĭŭ, străjer,* vr. *strejarĭŭ.*

Când radicalul este terminat în *ţ*, pronunţat prealabil muiat, *ţĭer* > *cer: banicer, bolnicerĭŭ, medelnicer, lăvicer, plimnicerĭŭ.*

Odată astfel născut *-erĭŭ* s'a întrebuinţat pentru a derivà:

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

potcoverĭŭ 'ciocan de potcovit', *sărcinerĭŭ*, şi s'a substitut în *stoler* < bulg. *stolar*.

In limba franceză există deasemenea un *-erius* alături cu *-arius*. Acest *-erius* este de origine germană (A. Thomas, Nouveaux Essais de philologie française, Paris, 1904, p. 119—147).

Foarte multe infinitive de conj. I se întrebuinţează ca substantive, ca *culcare, mîncare, intrare*, etc. Acest *-are* s'a extras ca sufix derivativ pentru trei substantive dela verbe conj. III: *crezare* 'foi, confiance' < *crez-*, *pĭerzare* 'perdition' (Facĭ... ţie sufletuluĭ *pĭerzare*, Dos. Prol. $89^{1}/_{1}$) < *pĭerz-* şi *vînzare* 'vente' <*vînz-*.

Genul şi Pluralul.

Cuvintele în *-are* sunt feminine şi se întrebuinţează de obiceiu numai la sg. — Cuvintele în *-ar* sunt: 1. masculine, când arată nume de persoane, de animale şi de plante, 2. eterogene, cu pl. *-e*, când arată nume de lucruri. — *Iţarĭ, pîslarĭ* sunt pl. masculine.

AT *(-át)*.

Observaţie. Dr. mr. megl. — Fem. *-ată*.

Funcţiunea.

ADIECTIVE.

ADIECTIVE POSESIVE.

Derivate dela substantive.

Adevărat < *adevăr*.

Buzat < *buză*. — *Răzbuzat* (Le era buzele cu vînătăĭ şi înflate şi *răzbuzate* în sus, şi n gĭos rînjite. Dos. Prol. $45^{2}/_{34}$).

Căznat (Un uriĭaş mare, negru şi *căznat* şi grozliv. Dos. Prol. $46^{1}/_{14}$) < *caznă*.

Crăcănat < *crăcană*.

Dinţat < *dinte, -ţĭ*.

Dungat (Pas.) < *dungă*.

Femeĭat (Car.), *înfemeĭat* (Pas.) 'habens familiam' < *femee* 'familia' (Car.).

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Găvănat < *găvan.*
Gulerat < *guler.*
Gunoĭat (loc) < *gunoĭŭ.*
Guşat < *guşă.*
Coarne *îmbelcĭugate* 'cînd sînt întoarse înăuntru' (Damé T. 28) < *belcĭug.*
Imbelşugat < *belşug.*
Imbojorat (Pas.) < *bujor.*
Imfĭerat (Pas.) < *fĭer.*
Năframă-*ncĭucurată* = cu *cĭucurĭ.*
Inflorat < *floare.*
Infumurat < *fumurĭ.*
Ingîndurat < *gînd urĭ.*
Incoĭfat < *coĭf.*
Boŭ *înspicat* 'cînd părul murg, negru sau porumb este amestecat cu perĭ albĭ' (Damé T. 29) < *spic.*
Inzăŭat < *zaŭă.*
Mărgelat < *mărgele.*
Moţat < *moţ.*
Vin *pelinat* < *pelin.*
Percĭunat < *percĭun.*
Sprincenat < *sprinceană.*
Viţat, -ă: măr, mere *viţate* = o specie de mere verzĭ şi tarĭ care se ţin până vara (Rev. cr. lit. III 173) < *viţă.*
Flucat 'flocos' (Pap. B.) < *floc.*
Gurgul'at 'rotund, rotunzit' (Dal.) < *gurgul'ŭ* 'lucru mic, rotund'.
Uricl'at 'cu urechĭ marĭ' (Pap.B. Dal.) < *ureacl'e.*
Ngurgul'at (megl.) = mr. *gurgul'at.*
Ţăfulată 'cu zulufĭ' (megl.) < *ţăluf* 'zuluf'.
Uricl'at (megl.) = mr. *uricl'at.*

Derivate dela adiective.

Adîncat (Coresi) = *adînc.*
Delungată (Om carele... în cale *delungată* nu ĭaste. Bibl. $100^{1}/_{36}$: ἐν ὁδῷ μακρὰν οὔκ ἐστι) < *lung.*
Fericat beatus' (Car.) = *fericit.*
Gheboşat < *ghebos, --oşĭ.*

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Derivate dela verbe.

Arcurat 'răcit' (Dal.) < *arcuredz* 'răcesc'.
Mbudzinat 'bosumflat' (Dal.) < *mbudzinedz* 'a se bosumfla'.
(N)iɣspinat 'răutăcĭos' (Dal.) < *nɣispinedz* 'devin răutăcĭos'.
Nsumnat 'somnoros' (Dal.) < *nsumnedz* 'mi-ĭ somn'.
Nşirpicat 'rău ca un şerpe' (Pap. B.) < *nşarpic* 'mă fac răŭ ca un şerpe'.
Nvirinat 'întristat, posomorît' (Dal.) < *nvirinedz* 'mă întristez, mă posomorăsc'.

SUBSTANTIVE.

Abstracte dela verbe.

O ACŢIUNE.

Aşteptat 'expectatio' (Car.) < *aştept.*
Incurat 'jocul vitelor cînd sunt sătule' (Codin, 41) < *a se încura* 'a se juca, despre vite' (Codin,41).
Ingropatul popuşoĭuluĭ (Damé T. 62) < *îngrop.*
La *întratul* curţîlor era o boltă (Dos. Prol. $46^{2}/_{30}$) < *întru.*
Retezat se numeşte tăierea, toamna, a fagurilor spre a strânge mierea (Damé T. 120) < *retez.*
Sămănat < *samăn.*
Săpatul popuşoiului (Damé T. 62) < *săp.*
În *sunatul* clopotelor (Păsc.) < *sun.*
Numaĭ gîngăniĭ veninate [erau] şi glasurĭ de *şuĭuratul* lor şi scîrşcărĭ de dinţiĭ lor (Dos. Prol. $79^{1}/_{22}$) < *şuer.*
Trierat < *trier.*

Adil'at 'răsuflare, respiraţie' (Dal.) < *adil'u.*
Imnat 'umblet' (Dal.) < *imnu.*
Suil'at 'tunderea oilor împrejurul coziĭ' (Dal.) < *suil'edz* 'tund oile împrejurul coziĭ'.
Fugat 'fugit, fugă' (megl.) < *fug.*

Indrată 'intrare' (Dal.) < *indru.*
Loată 'luare' (Pap.B.) < *loare* 'a lua'.
Mîngată 'mîncare, descreştere : tu *mîngata* a lunîl'ei = în descreşterea luniĭ' (Dal.) < *mîncari, mîngari* 'a mînca'.
Ntunicată 'înserare, amurg' (Pap.B.) < *ntunicu.*

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

FUNCŢIUNEA.

Celnicată 1. 'meseria proprietaruluĭ de oĭ', 2. mulţime de proprietarĭ de oĭ' (Dal.) < *celnic.*

TRECUTUL PASIV.

Gĭurat 'jurământ' (Dal.) < *gĭur.*
Scăpitat 'apus' (megl.) < *scapit* 'apun'.
Dimîndată 'poruncă' (Dal. Pap.B.) < *dimîndu.*
Judecată < *judec.*

PRODUSUL PRIMITIVULUI.

Suţată 'tovărăşie, asociaţie' (Dal. Pap.B.) < *soţ.*

Concrete.

Produsul Primitivului.

Adu-m vînat şi m fă *demîncat* (Bibl. $19^{1}/_{41}$) < *mînc.*
Scuĭpat, megl. *scupęt* < *scuĭp*, megl. *scup.*

IN SPECIAL O BOALĂ.

Cripat 'boală care face să crăpe vitele' (Dal.) < *crep.*
Izdat 'boală de stomah' (Boc.) < *a izda* 'a îmbolnăvi'.
Sîngerat 'stricatul sîngeluĭ la oĭ' (Damé T. 69), 'oĭ, caĭ, vacĭ' (Vîrcol)' < *sîngerez.*

CONŢINUTUL.

Alunat 'aluniş' (Ţiplea) < *alun.*
Păspăl'at 'fleur de farine' (megl.) = mr. *pîspal'ă* (Dal.).
Schinărat (Pap.S. Pap.B.), *schinîrat* (Dal.) 'şira spinăriĭ' < *schinare.*
Mucĭcată 'bouchée' (megl.) < *mucĭc.*
(A)umbrată 'umbrar, frunzar' (Dal.) < *(a)umbră.*

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

VARIANTE.

-ănat.

Din *crăcănat* faţă de *crac*, *găvănat—gav-*, s'a extras *-ănat* cu care s'a derivat: *lăbănat* 'cu labe mari' < *labă*.

-enat.

Din *sprincenat* s'a extras *-enat* cu care s'a derivat *ochenată* 'oae cu ochi negri' (Vîrcol) < *oc-*, cf. *oacheş*.

-inat.

Din mr. *mbudzinat* faţă de *budză*, *(n)ɣispinat—ɣîaspi*, *nvirinat* s'a extras *-inat* cu care s'au derivat: *uhinat* 'răutăcios' (Dal.) < *uheaŭă* 'viperă'.

Tufnat 'touffu' (megl.) < *tufă*.

-oşat.

Din *gheboşat* faţă de *gheb* s'a extras *-oşat* cu care s'au derivat: *aplecuşat* = *aplecat*, *împizmoşat* < *pizmă*.

Originea: = it. *-ato*, *-ata*, sp. *-ado*, *-ada*, fr. *-é*, *-ée* < *-atus*, *-ata*, moştenit în:

Aurat 'doré' < *auratus*.

Bărbat < *barbatus*.

Buricat 'ombiliqué; enflé' < **umbulicatus* = *umbilicatus*.

Codat < *caudatus*.

Dintat 'qui a des dents' (Mih.) < *dentatus*.

Furtunat 'bătut de vijelie, furtună; nefericit, nenorocit' (Dal.) < *fortunatus* 'heureux, fortuné', cf. *furtună* < *fortuna*.

Inelat, it. *annellato*, cat. *anellat*, fr. *annelé* < **anellatus*.

Arat 'labour, labourage' < *aratus*.

Ascultat 'action d'écouter' < **ascultatus* = *auscultatus*.

Călcat 'action de fouler, de marcher; repassage' < *calcatus*.

Cîcat, sp. port. *cagado*, it. *cacata*, sard. log. *kagada* < **cacatus*.

Cîntat 'chant' < *cantatus*.

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Frecat 'action de frotter' < *fricatus.*
Lătrat, mr. *alîtrat* (Dal.) 'aboiement' < *latratus.*
Păcat, mr. (Dal.) *picat* < *peccatum.*
Urlat (Car.) 'hurlement' < *ululatus.*

Brăţată (Pap.B.) 'brassée' < **brachiata,* cf. *brachiatus, -a, -um,* it. *bracciata,* fr. *brassée,* sp. *brazada,* port. *braçada.*
Dr. mr. (Dal. Pap.B.) *bucată* 'morceau' < **boccata,* cf. it. *boccata,* sard. log. *bukkada,* fr. *bouchée,* prov. cat. sp. *bocada.*
Mănată (Pap.B.) şi megl., *mînată* (Pap.B.), *mnată* (Dal. Pap. B.) 'poignée' < *manuata* = *manua* (Ducange).

Elemente neogrece.

Cĭstînat 'châtain' (Dal.) < καστανάτος.
Çundiĭ'at 'drept ca condeĭul' (Dal.) < *κονδυλιάτος < κονδύλι.
Duĭ'at (Mih.), *δuĭ'at* (Dal.) = *δoĭ'u* (Dal.) 'pauvre, infortuné' < δόλιος.
Funicad 'mauvais, méchant' (Mih.) < *φονικάτος = φονικός 'homicide, sanguinaire', cf. *fonicou* 'meurtre' (Mih.) < φονικόν.
Mustîcat 'à grosse moustache, à longue moustache' (Dal.) < μουστακᾶτος (G. Meyer, Ngr. St. III 74), de unde şi bulg. *mustakat.*
Un adiectiv devenit substantiv: *afrat* 'venin, poison' (Obed. Dal.) < ἀφράτος 'écumant, écumeux' (G. Meyer, Ngr. St. III 74).
Furţată 'charge, fardeau' (Mih. Dal) < *φορτιζάτα < φορτίζω 'charger d'un fardeau, au pass. porter une charge', cf. *furtie, fortumă* 'charge, fardeau, chargement' (Dal.) < φορτίον 'charge, fardeau', φόρτωμα 'chargement, charge' dela φορτῶ = φορτίζω.
Nicuchirată 'gospodărie' (Dal.) < νοικοκυράτον 'mobilier d'une maison, ameublement'.
ńată 'jeunesse' (Obed. Dal. Pap. B.) < νειάτα.
Zîhîrată 'sucreries' (Dal.) ζαχαράτον.

Elemente slave.

Bogat < vsl. *bogată,* rus. bulg. srb.-cr. sl. *bogat.*
Jîmbat 'qui a de grosses ou de longues dents'—bulg. *zâbat.*
Vinovat 'coupable' < bulg. *vinovat.*
Puĭată, buĭată 'étable' (Dal.) < vsl. *poĭata* 'tectum, domus', bulg. 'bercail, bergerie', nsl. 'cabane, parc de bétail', srb.-cr. 'étable'.

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Elemente turceşti.

Sîcat 'estropié, mutilé, qui a quelque membre de moins' (Dal.) < turc. ar. *sakat*, de unde şi ngr. σακάτης.

Cuvinte obscure :

Grọn *ciclăzat* 'un fel de grîŭ' (megl.).

Marat 'pauvre, infortuné' (Dal.), cf. megl. *mărari* 'peine, affliction'.

Măşcat, megl. *măcĭcat*.

Siṅicat 'noir, tout à fait noir' (Dal.), cf. bulg. *sinina* 'couleur bleu, bleu ; tache bleu'.

Genul şi Pluralul.

Substantivele în *-at* sunt masculine şi eterogene. Sunt eterogene : *păcat* pl. *păcate*, *gĭurat*, *imnat* pl. *gĭuraturĭ*, *imnaturĭ*. —*Adil'at*, *suil'at*, *scăpitat* sunt indicate ca eterogene, dar pl. nu este notat. — Toate celelate cuvinte sunt masculine, însă la pl. se întrebuinţează numai *cîcat* pl. *cîcaţĭ*.

Substantivele în *-ată* sunt feminine şi fac pluralul diferit : 1. Fac pl. în *-áte(i)* : *celnicată*, *dîmîndată*, *brăţată*, *furţată*, *nicuchirată*, *ṅată*.—2. Fac. pl. în *-ăţĭ* : *judecată*, *suţată*, *mucĭcată* (*mucĭcọţĭ*), *(a)umbrată*, *bucată*, *mînată*, *zîhîrată*, *puĭată* (*pueţĭ*).

ATIC *(-átik)*.

Observaţie. Dr. mr. — Dial. *-atec*. — Precedat de *i*, fiind dejà urmat de *i*, *a* se schimbă în *e*.

Funcţiunea.

ADIECTIVE.

APARŢINEREA.

Brumatic (vânt, toamnă) 'froid' < *brumă* 'gelée blanche, frimas'.

Tomnatic 'd'automne' (pere *tomnatice* Şez. V 68, ruscuţă *tomnatică* 'Adonis autumnalis', fig. flăcău *tomnatic* 'vieux garçon' Pamf. J. II ; megl. brọndză *tumnatică* 'brînză care se face toamna') < *toamnă*.

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Văratic 'd'été' (măr *văratic* Car., pere *văratice* Şez. V 68, perje *văratice* Şez. V 69, grâu *văratic* Panţu) < *vară.*

Primăvăratic 'du printemps, printanier' (ruscuţă *primăvăratică* Adonis vernalis') < *primăvară.*

Indămînatic < *îndămînă.*

ASĂMĂNAREA.

Nas *coroetic* 'aquilin' < *coroĭtŭ* 'autour'.

Lămuratic 'pur, sans mélange' < *lamură.*

Ogaratic 'élancé, svelte' (en parl. des animaux) < *ogar* 'limier'.

Vişinatic (cireşe *vişinatice*, Şez. V 69) < *vişină* 'griotte'.

Spînatic (Vîrcol) < *spîn.*

Supţiratic (glas *supţiratic*, Creangă) < *supţire.*

Gălbînatic 'jaunâtre' < *galbin.*

Roşiatic (Bibl. $78^{2}/_{10}$), *roşiatec* (Bibl. $207^{1}/_{28}$), *roşatec* (Şez. IV 24) 'qui tire sur le rouge, rougeâtre' < *roşiŭ, roş.*

Un adiectiv devenit substantiv.

Sulatic penisul harmasarului (Damé T. 49), taurului (Damé T. 32) < *sulă*, de unde şi *suletic* 'supţire la trup, despre caĭ' (v. *-etic).*

POSESORUL UNEI CALITĂŢI PRIN EXCELENŢĂ.

Derivate dela verbe.

Fluturatic, vr. *fluturatec* (Bibl. $146^{2}/_{30}$: παράπληκτος, stupens; Bibl. $272^{1}/_{45}$: ἐπίληπτος, insanus), *fluşturatic, flĭuşturatic* (Pamf. J. III) < *flutur.*

Greunatic 'lenos' (Pamf. Agr.) < *îngreunez.*

Iapă *zburatică* la fugă 'care parcă zboară cînd fuge, fugace' (Pamf. Agr. 90) < *zbor.*

Zvînturatic < *zvîntur.*

Derivate dela adiective.

Brudatic 'enfantin, puéril, simple, niais, sot' < *brudiŭ* 'sot'.

Imfĭeratic, heratic (vr.) 'sauvage' < *ferus*, rom. *fĭară.*

Grozăvatec (Car.) < *grozav* 'turpis' (Car.).

Molatic < *moale.*

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Nebunatic 'folâtre' < *nebun.*
Pălăvatic 'vif, pétulant, folâtre' (Rev. cr. lit. III 163, Codin 56) < bulg. *palav.*
Singuratic 'isolé, solitaire' < *singur* 'seul'.

Derivate dela substantive.

Femeĭetic 'efféminé' < *femee* 'femme'.
Furtunatic 'acum bun acum răŭ' (Şez. IX 149) < *furtună* 'tempête'.
Guratic 'loquace, bavard' < *gură* 'bouche'.
Mueratic 'efféminé' < *muere* 'femme'.
Tonatic 'tonos, cu toane' (Pamf. C.) < *toană.*

O CALITATE SIMPLĂ.

Prăvălatic (despre un loc) < *prăvălesc.*
Migăetic 'negăĭos, migălos' (Şez. II 149) < *migăesc* = *migălesc.*

SUBSTANTIVE.

Abstracte.

O ACŢIUNE.

Adil'atic 'respiration' (Dal. Pap.B.) < *adil'u* 'respirer'.
Avinatic 'chasse' (Dal. Pap.B.) < *avin* 'chasser'.
Imnatic 'marche' (Dal. Pap.B.) < *imnu* 'marcher'.

O STARE.

Agĭunatic 'grande faim' (Dal.) < *agĭun* 'avoir grande faim'.
Dipărtatic 'depărtare' (Mih.) < *diparte.*
Gĭunatic 'bravoure' (Dal. Pap.B.) < *gĭone* 'brave'.

TRECUTUL PASIV.

Gĭuratic 'serment' (Dal.) < *gĭur* 'jurer'.
Ascumtaticu 'secret' (Mih.) < *ascumtu* 'caché'.

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Amintatec (Pap.S.), *amintatic* (Pap.B.), *amindatic* 'gain, profit' < *amintu, amindu* 'gagner, acquérir'.

Azghiratic 'cri' Dal.) < *azgher* 'crier'.

Concrete.

O plată în bani.

Văratic 'taxa pentru păscătoarea (suhatul) vitelor pentru o vară' (Şez. V 170) < *vară.*

(An)curunatic 'plata pentru cununie ce se cuvine popeĭ şi celorlalţĭ servitorĭ aĭ bisericiĭ' (megl.) < *ancurun* 'cunun'.

Abstracte-Concrete.

Calitate + Colectiv.

Auşatic 1. 'vieillesse' (Pap.S. Dal. Pap.B.), 2. 'les vieux' (Pap.B.) < *auş* 'vieux'.

Originea : = it. *-atico*, sp. *-adgo*, fr. *-age* < *-aticus, -aticum*, moştenit în :

Iernatic 1. 'd'hiver', 2. 'quartier d'hiver' < *hibernaticus.*

Lunatic 'atteint de manie, lunatique' < *lunaticus.*

Ostatic, it. *statico* 'otage, garant, en parl. des personnes' <**obsidaticus* < *obsidatus* 'action de donner des otages ou d'être donné en otage', cf. şi bulg. *ostatâk.*

Sălbatic (dr. megl.) 'sauvage' < *salvaticus.*

Pentru mr. *avinatic* 'chasse' cf. lat. *venaticus* 'relatif à la chasse'.

Unele substantive şi adiective în *-atic* au variante în *-at.* Acestea sînt : mr. *adil'atic* şi *adil'at, avinatic—avinat, imnatic—imnat, gĭuratic—gĭurat, azghiratic—azghirat*; dr. *fluturatic* şi *fluturat* 'mente motus et vagus' (Car.), *coroetic—coroet, coroĭat.*

Obscur :

Sîlvatic (O fată *sîlvatică*, Mat. 116), cf. *selhetec* 'neastîmpărat' (Viciu, 80).

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Elemente neogrece.

Fanatic (Dal.) < ngr. φανατικός.

Fenomene de Analogie.

La grupa cuvintelor în *-atic* a trecut :
Jăratic 'braise' < vsl. *žaratŭkŭ*.

Genul şi Pluralul.

Substantivele în *-atic* se întrebuinţează de obiceiu la sg., sunt deci masculine. — Următoarele se întrebuinţează la pl., fiind eterogene : 1. Fac pl. în *-uri* : mr. *imnatic, gĭunatic, gĭuratic, amintatic*.—2. Fac pl. în *-e(i)* : megl. *ancurunatic* pl. *curunatiţi*.—3. Fac pl. în *-e(i)* şi *-uri* : *auşatic* pl. *auşatiţĭ* şi *auşaticurĭ*.

ĂREŢ *(-âréţ)*.

Observaţie. Dr. mr.—Fem. *-ăreaţă*, uneori *-ărează*.

Funcţiunea.

SUBSTANTIVE.

ASĂMĂNAREA CU PRIMITIVUL.

Bumbăreaţă, bumbărează 'clitoris' < *boambă*.

Mustăreaţă 1. 'sucul ce ĭasă primăvara din mesteacăn şi din paltin, dacă le taĭ' (Rev. cr. lit. III 161), 'sucul dulce care se află pe mesteacăn primăvara' (Viciu, 62), 'zamă de mesteacăn în luna Mart' (Vîrcol), 2. 'suc, băutură îndulcită' (Rev. cr. lit. III 161) < *must*.

Strungăreaţă 'răritura între ceĭ doĭ dinţĭ incisivĭ dela maxilarul superior, postrungă' (Ciob.) < *strungă*.

PRODUSUL PRIMITIVULUI.

Căcăreaţă (Buda), *căcărează, căcărază, căcărez* (Dan. II 26), mr. *gîgîraţă* (Dal.) 'crotte de brebis, de chèvre' < *cac* 'chier'.

COLECTIVE.

Fumăreaţă 1. 'fumărie, fum mult', 2. 'casă afumată' (Codin 32) < *fum*.

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

LOCUL UNDE SE AFLĂ O PLANTAŢIE.

**Săcăreaţă*, cerut de verbul *săcărăţez* (*Săcărăţază* 'tae secară', Viciu 74) < *secară* seigle'.

RECIPIENTUL.

Strungăreaţă 'o găleată mare cam de zece litri' (Damé T. 69) < *strungă*, propriu zis 'găleată care se întrebuinţează la strungă'.

ADIECTIVE.

POSESORUL UNEI CALITĂŢI PRIN EXCELENŢĂ.

Certăreţ 'querelleur' < *cert* 'se querreller'.
Cugetăreţ 'réfléchissant' < *cuget* 'réfléchir'.
Cuvîntăreţ 'parlant, parleur' < *cuvîntez* 'parler'.
Gustăreţ 'gourmand, goulu' (Hasdeu, Cuv. I 374) < *gust* 'goûter'.
Poftăreţ 'pofticĭos' < *poftesc* 'convoiter'.

POSESIUNEA UNEI CALITĂŢI.

Lucrăreţ 'efficace, actif, plein d'effet' < *lucrez*.
Purtăreţ 'care suportă la purtat, despre haine' (Pamf. J. III) < *port*.
Săltăreţ 'care te face să salţĭ, despre un cîntec' < *salt*.

APARŢINEREA.

Băltăreţ 'de baltă, care trăesc la baltă, despre păsărĭ' < *baltă*.
Iernăreţ 'd'hiver' (Car.), mere, pere *ĭernăreţe* 'mere, pere tarĭ, care se păstrează bine peste ĭarnă până târziu', poamă *ĭernăreaţă* 'o specie de struguri albĭ şi tarĭ ce se ţin bine peste iarnă' (Rev. cr. lit. III 157) < *ĭarnă* 'hiver'.
Cas *tunăreţ* 'd'automne' (Dal.) < *toamnă* 'automne'.

ASĂMĂNAREA CU PRIMITIVUL.

Lătăreţ 'assez large' < *lat*.
Lungăreţ 'oblong' < *lung*.

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Originea: = it. *-areccio*, fr. *-erez*, sp. *-eriz* < *-aricius* (G. Pascu). — Sufixele *-aricius* şi *-erez* au fost studiate amănunţit de A. Thomas, Nouveaux Essais de philologie française, Paris 1904, p. 62—110.

Căprăreaţă 'endroit où paissent les chèvres' (Noua Rev. Rom. VIII 85), mr. *cîpîrleaţă* (Dal.), *căpărleadză* (Pap. B.) 'endroit où se reposent les chèvres' < **capraricia*, cf. fr. *chevrerez* 'qui nourrit des chèvres', *cabrareza* 'lieu où il y a des chèvres' (Thomas, ib. 75, 88), vit. *caprareccia*.

Purcăreaţă 'étable à porcs, porcherie' (Car.) < *porcaricius*, *-a*, *-um* (Puşcariu), de unde şi fr. *porcareza*, *porcherez* idem (Thomas, loc. cit. 91, 87), sp. *porqueriza*, it. *porchereccio* 'de porc'.

Vîcîreaţă (Dal.), *văcăreadză* (Pap. B.) 'étable à vaches, vacherie' < **vaccaricia* = *vaccaritia* (Lex Alamannorum), de unde şi fr. *vacareza*, *vacherece*, sp. *vaqueriza* 'vacherie' (Thomas, loc. cit. 93, 65), it. *vaccareccio* 'de vache', *vaccareccia* 'chair de vache'.

Când radicalul cuvântului se termină în *-ar*, are loc un fel de suprapunere silabică (haplologie), aşà că se zice **săcăreaţă* < *secară*, nu **săcărăreaţă*. Acelaş lucru se petrece şi în franţuzeşte cu *-erez*, atunci când radicalul cuvântului se termină în *-ier* (Thomas, Nouv. Es. 69). — Am admis în **săcăreaţă* sufixul *-ăreţ* şi nu *-eaţă* pe baza unor derivate franceze ca *bezarez* 'lieu où il y a des bouleaux', *boscareza* 'lieu où il y a du bois', *faverez* 'lieu où il y a des fèves', *figarez* 'lieu où il y a des figuiers', etc. (Thomas, loc. cit. 82, 88, 85).

Unele derivate româneşti se regăsesc în franţuzeşte :

Purtăreţ—porterez 'qui se porte : chaere *porteresse*' (Thomas, loc. cit. 99).

Strungăreaţă—tirerez 'qui sert à traire *(tirer)* les vaches : sielle *tiresce*' (Thomas, loc. cit. 100).

Genul şi Pluralul.

Cuvintele în *-eaţă* sunt feminine şi par a se întrebuinţà numai la sg.

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

IT *(-it)*.

Observaţie. Dr. mr. — Fem. *-ită*.

Funcţiunea.

SUBSTANTIVE.

Abstracte.

O ACŢIUNE.

Derivate dela verbe.

Cruşit 'operaţiea ce o face la opincile din pĭele nelucrată. Se face cu scoarţă de arin şi de stejar' (Viciu, 38) < *cruşesc.*

Curăţit 'se numeşte tăerea din faguri a trântorilor care sînt în stare de larvă' (Damé T. 120) < *curăţ.*

Eşitul morţilor (Dos. Prol. 68 1/3) < *ĭes.*

Mucedzît 'acţiunea muceziriĭ' (Ţiplea) < *mucezesc.*

[Dimonilor] le poronci cu *răstit* svntul Ioan . . . să să ducă (Dos. Prol. 31 1/34) < *răstesc.*

Cuvînt la *eşitul* sufletuluĭ şi *suitul* cătră cerĭ (Dos. Prol. 96 1/14) < *suĭtŭ.*

Mulţămită < *mulţămesc.*

Afirită 'pază, ferire, codire' (Dal.) < *afirescu.*

Agunită 'goană, prigonire, alungare' (Dal.) < *aqunescu.*

Mutrită privire' (Dal.) < *mutrescu.*

Vinită, viĭnită 'venire' (Pap. B.) < *vin.*

Derivate dela substantive.

Armănit 'trier, trierat' (Damé T. 56 n. 3) < *arman* 'arie'.

Muşoroitul popuşoiului (Damé T. 62) < *moşuroĭŭ.*

Trîntorit 'curăţitul trîntorilor' (Damé T. 120) < *trîntor.*

Derivate dela interjecţii.

Hăit 'îndemnare la vite' (Păsc.) < *hăĭ* 'interj. cu care se îndeamnă vitele la mers'.

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

IN SPECIAL ACŢIUNEA DE INCRUCIŞARE LA ANIMALE.

Derivate dela verbe.

Giştit 'încrucişarea porcilor' (Şez. V 75) < *gestio* 'sauter ou bondir de joie, désirer vivement de, brûler de désir'.

Gonit 'încrucişarea vitelor' (Şez. V 76 sub *goniţă*) < *gonesc.*

Mîrlit 'încrucişarea oilor' (Şez. V 106) < *mîrlesc.*

Derivate dela substantive.

Gherît 'încrucişarea porcilor' (Codin, 33) < *gher* 'vier, porc de prăsilă' (ibid.).

Pîrcit 'încrucişarea caprelor cu ţapii' (Şez. V 116, Săgh. 31) < *pîrcĭŭ.*

Puit 'încrucişarea căţelelor cu cînii' (Şez. V 120 sub *puiţi*) <*puĭŭ.*

OCUPAŢIUNEA CU PRIMITIVUL.

Albinărit 'creşterea albinelor' (Damé T. 119) < *albinar.*

Oerit 'creşterea oilor' (Pamf. J. III sub *oĭerie*) < *oer.*

Stupărit (Damé T. 119) < *stupar.*

Vierit 'culture des vignes' < *vier.*

Făurărit 'métier de forgeron' < *făurar* 'forgeron'.

Vinărsărit 'meserie de a fierbe vinars' (Rev. cr. lit. III 173) < *vinărsar* 'care fierbe vinars' (ibid.).

PRODUSUL PRIMITIVULUI.

Agărnit 'tectus' (Car.) < *agărn* 'tego' (Car.).

Dostoit 'héritage, succession' < *dostoesc* 'convenir'.

Sfîrşit, vr. *săvîrşit* < *sfîrşesc, săvîrşesc.*

Stupit 'crachat' < *stupesc* 'cracher'.

Venit 'revenu' < *vin.*

O BOALĂ.

Aricit=aricĭŭ 'cînd se ariceşte calul la picĭoare' (Damé T. 51) < *aricesc.*

Alîchit 'boală la animale care le slăbeşte foarte mult, un fel de tuberculoză (Dal.) < *alîchescu* 'slăbesc'.

Amurţit 'junghĭŭ' (Dal.) < *amurţăscu.*

Slîghit = *alîchit* (Dal. < *slîghescu.*

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

UN IMPOZIT.

Cornărit 'impôt sur les bêtes à comes' < *cornar* 'celui qui prélevait l'impôt sur les bêtes à cornes'.
Cotărit 'jaugeage, droit de jaugeage' < *cotar* 'jaugeur'.
Crăşmărit < *crîşmar.*
Dijmărit < *dîjmar.*
Măjerit 'impôt sur les poissons' < *măjar, măjeriŭ* 'poissonnier'.
Morărit 'impôt sur les moulins' < *morar* 'meunier'.
Oerit[2] 'impôt sur les brebis' < *oer.*
Prisăcărit 'impôt sur les abeilles' < *prisăcar.*

O PERIOADĂ DE TIMP.

Fetit 'fetie, timpul petrecut de o fată de cînd ĭese la horă pînă se mărită' (Codin, 31) < *fetesc* 'petrec timpul ca fată'.
Flăcăit 'flăcăie, vremea cît un flăcău petrece necăsătorit' (Codin, 32) < *flăcăesc* 'petrec timpul ca flăcău'.
Slugărit 'timp de slujit' (Pamf. Agr.) < *slugăresc.*
Amurdzită 'amurg' (Pap. B.) < *amurdzăscu.*
Apirită 'zorĭ de ziuă' (Dal.) < *apir.*
Răsărit < *răsar.*

TRECUTUL PASIV.

Ahĭurhită 'început' (Dal.) < *ahĭurhescu.*
Apîrńită 'început' (Dal.) < *apîrńescu.*
Auşită 'bătrîneţă' (Dal.) < *auşescu.*
Ursită 'ordre, destinée' (Obed.) < *ursescu* 'ordonner'.

Concrete.

COLECTIVE.

Bănărit 'banĭ mulţĭ' < *ban.*
Colăcărit 'colacĭ mulţĭ' (Săgh. 89) < *colac.*
Fuştărit = mulţime de *fuşte, juste.*
Hărtierit = mulţime de *hărtiĭ.*
Rochierit = mulţime de *rochiĭ.*
Căprit = turmă de *capre* (Şez. V 55).
Tinerit (Mold.) = *tineret* 'tinerime' < *tînăr.*

PRODUSUL PRIMITIVULUI.

Agonisită 'gain, produit, profit' < *agonisesc.*

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

ADIECTIVE.

POSESIUNEA UNEI CALITĂŢI.

Felurit < *fel, felurĭ.*
Lipsit 'triste' (Obed.) < **lipisit* < ngr. λυπῶ, ἐλύπησα 'affliger', λυποῦμαι 's'affliger'.

POSESORUL UNEI CALITĂŢI PRIN EXCELENŢĂ.

Uĭtit < *uĭt.*
Zgîrcit 'avare' < *zgîrcesc.*

SUFIXE COMPUSE.

-ărit *(=-ar+-it).*

Pomărit 'culture des arbres fruitiers' < *pom.*
Erbărit = impozit pe *ĭarbă.*
Tutunărit = impozit pe *tutun.*
Vinărit = impozit pe *vin.*

Originea: =sp. *-ido, -a* < *-itus, -a* moştenit în
Auzit (Car.) < *auditus.*

Elemente slave.

Deosebit, osebit 1. ad. 'séparé, à part; particulier, propre, spécial', 2. adv. 'séparément, à part' < bulg. *osobit, osobito.*

Genul şi Pluralul.

Substantivele în *-it* sunt masculine şi se întrebuinţează numai la singular.

Substantivele în *-ită* sunt feminine. La pl. se întrebuinţează numai următoarele: *afirită, mutrită, ahĭurhită, apîrńită,* pl.*-i.*

o͡IU *(-óĭŭ).*

Observaţie. — Dial. *-ońu, -ońŭ.* — Fem. *-oae, oańă, -oańe.*

Funcţiunea.

Pentru a ne explică mai uşor categoriile de derivate prin sufixul *-oĭŭ* găsesc necesar să dau câteva lămuriri prealabile.

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Înţelesul caracteristic al sufixului *-oĭŭ* este de a exprimà *individualizarea*. In adevăr, sunt unele cuvinte cari se întrebuinţează de obiceiu sub formă feminină, putând exprimà indiferent o persoană feminină ori o persoană masculină. In acest caz pentru a accentuà, la ocazie, că avem de a face cu o persoană masculină şi nu cu o persoană feminină, ori vice-versa, se recurge la derivarea prin sufixul *-oĭŭ, -oae*.

Astfel prin cuvântul *slugă* se înţelege de obiceiu o persoană feminină. Pentru a desemnà la ocazie pe o persoană masculină se întrebuinţează derivatul *slugoĭŭ*. (Cuvântul acesta a căpătat acum în urmă un înţeles depreciativ).—Tot aşà dela *gazdă*, prin care se înţelege mai ales o persoană masculină, se întrebuinţează, în dialect, derivatul *găzdoae* pentru a desemnà în special pe o persoană feminină.

Când cinevà vorbeşte de animale în general, sexul acestora nu prezintă nici un interes. Astfel în latineşte *anas* însemna şi 'canard' şi 'cane'. In rom. se spune de pildă totdeauna : *cĭoara* pe porc, un cârd de *cĭoare* (feminin), un *lup* turbat, o potae de *lupĭ* (masculin).—In treacăt fie zis aşà se explică pentru ce în românește s'au păstrat de pildă *lupus, ursus*, dar *lupa, ursa* au dispărut.

In discuţii speciale s'a simţit însă întotdeauna nevoia de a face deosebire între masculul şi femela animalelor şi de a exprimà această deosebire prin limbă. In rom. această deosebire se face tocmai graţie sufixului *-oĭŭ, -oae*.

Deosebim două cazurĭ : Când cuvântul se întrebuinţează de obiceiu sub formă feminină, atunci această formă se consideră ca denumind pe femelă, iar numele masculului se formează prin derivare cu *-oĭŭ : cĭoară—cĭoroĭŭ*.—Când cuvântul se întrebuinţează de obiceiu sub formă masculină, atunci această formă se consideră ca denumind pe mascul, iar numele femelei se formează prin derivare cu *-oae : lup—lupoae*.

Acuma, analogia a trecut uneori mai departe de necesitate, şi alături cu *buhă* se zice şi *buhoae* (Vîrcol), mr. *ţir* (Dal.) < ngr. τζίρος—mr. *ţirońŭ* (Pap. B.).

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

SUBSTANTIVE.

NUME DE FIINŢE MASCULINE DELA FEMININE.

Nume de persoană.

Nume comune.

Maştioń (Noŭa Rev. Rom. VIII 86), *măştiońŭ* (Candrea) 'tată vitreg' < *maştehă* 'mamă vitregă ; marâtre' (=bulg. *maşteha*).

Mătuşoń 'unchĭŭ, moş ; oncle' (Noŭa Rev. Rom. VIII 86) < *mătuşă* 'tante'.

NUME DE FIINŢE MITOLOGICE.

Strigoĭŭ, strigoń (Car.) < lat. *striga, strix* 'oiseau de nuit qui passait pour déchirer les enfants pendant la nuit (hibou d'Orient ?)'.

Zînoĭŭ (Popiĭ luĭ Apólon *zînoĭuluĭ*... spusără luĭ Chínop. Dos. Prol. $30^{1}/_{11}$) < *zînă*.

NUME DE ANIMALE (BĂRBĂTUŞI).

Broscoĭŭ, mr. *bruscońu* (Dal.) < *broască*.
Cintezoĭŭ < *cinteză*.
Cĭoroĭŭ, cĭoroń (Car.) < *cĭoară*.
Codobăturoĭŭ < *codobatură*.
Gîscoĭŭ (Conv. Lit. XX 1010, Şez. VII 180) < *gîscă*.
Mĭerloĭŭ < *mĭerlă*.
Mîţoĭŭ (Şez. VII 182) < *mîţă*.
Păsăroĭŭ 'vrăbioĭŭ' < *pasăre* 'vrabie'.
Pipigĭoĭŭ < *pupăză*.
Răţoĭŭ, răţoń (Car.) < *raţă*.
Vrăbioĭŭ < *vrabie*.
Vulpoĭŭ, vulpoń (Car.) < *vulpe*.
Cotoĭŭ 'chat' < bulg. *kot* 'chat, chatte'.
Măroĭŭ 'chat' mr. (Mih.) şi megl. < roman. *mar-*, cf. fr. dial. *marou*.
Pisoĭŭ 'motan' < *pis*.
Piţigoĭŭ < *piţigăĭă*.

Găzdăcoĭŭ 'om chĭabur, cu avere multă' (Conv. Lit. XX 1010) < *găzdac* 'bogat' (ibid., din ung. *gazdag*).

Văduoĭŭ (Şez. V 170, Pamf. J. II), *văduońŭ* (Candrea), *văduvoĭŭ* (Şez. V 170, Pamf. J. II, Vîrcol) 'om văduv' < *văduŭ, văduv*.

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

NUME DE FIINŢE FEMININE DELA MASCULINE.

Nume de persoană.

Nume comune.

Bărbătoae 'femee' < *bărbat.*
Unguroańă 'Unguroaĭcă' (Car.) < *Ungur.*

Bandoańă 'femee leneşă' (Dal.) < *bandí* 'om leneş'.
Biroańă 'femee voĭnică' (Dal.) < *biro* 'om voĭnic'.
Drăcoańe 'drăcoaĭcă' (Pap. B.) < *drac.*
Muştiroańă 'clientă' (Dal.) < *muştirí.*
Uspitoańă 'musafiră' (Dal.) = *oaspită.*

Un nume comun izolat ca nume propriu de animale :
Nemţoańa nume de capre (Pap. 58 b), propriu zis *Nemţoaĭca.*

Persoana femenină este soţia masculinului.

Comisoae < *comis.*
Păşoae < *paşă.*
Căroaĭa = nevasta luĭ *Caru (Carol,* regele), Viaţa Rom. XX 391. — Ţăranul care a făcut această derivare a luat pe *Caru* = *rege.*
Chihîĭoańă (Dal.) < *chihîĭă* 'celnic'.
Limnîroańe (Pap. B.) < *limnar* 'lemnar'
Piscăroańe (Pap. B.) < *piscar* 'pescar'.
Văsiloańe 'regină' (Pap. B.) < *vasil'ă* 'rege'.

Nume de familie.

Un document din 1726 (Hasdeu, 2506) vorbeşte de „boerul Ianache *Barbă-lătoae*".

Act mold. 1663 (Hasdeu, 570) : „fată aĭ *Dăvidoae*", „nepoată de fiĭu aĭ *Dăvidoae*", „partea soacră noastră aĭ *Dăvidoae*".

„Zapis a Dumisale maĭceĭ noastre aĭ *Moviloae*" (Mold. 1615, Hasdeu 570). — *Aĭ Moviloae* = *aĭ Moviloaeĭ.*

Persoana femenină exercită a profesiune, o atribuţie.

Doftoroae < *doftor.*
Ahcĭoańă 'bucătăreasă' (Dal.) < *ahci* 'bucătar'.
Arîftoańă 'croitoreasă' (Dal.) < *araftu* 'croitor'.

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Cuscroańă 'femeĭa care împreună cu mireasa se duc la casa mireluĭ în ziŭa de nuntă' (Dal.) < *cuscru* 'nuntaş'.

Un nume comun izolat ca nume de plantă.

Boengĭoae 'plantă erbacee tinctorială' (Panţu) < *boĭangiŭ.*

Inţelesurile 1 şi 2 le cumulează:

Amirăroańe (Pap. B.), *amiriroańă* (Dal.), *amiroańe* (Pap. B.) 'împărătească' < *amiră* 'împărat'.

Picuroańă 'păstoriţă şi femeĭa păstoruluĭ' (Dal.) < **picurîroańă* < *picurar.*

Nume de animale.

Cerboae (Buda), mr. *ţirboańà* 'cerboaĭcă; biche' < *cerb, ţerb.*

Ghionoae, vionoae (Codin, 78) < *ghion.*

Lupoańe (Noŭa Rev. Rom. VIII 86), *lupoańă* (Car.), mr. *lupoańă* (Dal.), *lupoańe* (Pap. B.), megl. *lupoańă* 'lupoaĭcă' < *lup.* — Forma dr. *lupoae* se păstrează numaĭ ca nume de plantă (Panţu) şi de localitate *(Lupoańe*, satul numit azĭ *Lupoae*, jud. Mehedinţĭ, Hasdeu, Cuv. I 242).

Porumboae (Hasdeu, Cuv. I 297) < *porumb* 'pigeon'.

Şerpoae 'şerpoaĭcă' (Conv. Lit. XX 1018) < *şerpe.*

Ursoae (Bibl. $229^{1}/_{14}$), megl. *urşońă* 'urşoaĭcă' < *urs.*

L'ipuroańă 'ĭepuroaĭcă' (Dal.) < *l'epuri.*

Şuricoańe 'femela şoareculuĭ' (Dal.) < *şoarec.*

Tîroańă 'măgăriţă' (Dal.) < *tar* 'măgar'.

Nume de fiinţe mitologice.

Zmeoańă 'lamia' (Car.) < *zmăŭ* 'lemur'. — *Zmeoae* nume de plantă (Panţu).

AUGMENTATIVE.

Augmentative propriu zise.

Acoĭŭ, acońŭ (Car. Rev. cr. lit. III 86), *ancońŭ* (Rev. cr. lit. III 86) < *ac.*

Buboĭŭ < *bubă.*

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Butoĭŭ < *bute.*
Căměşoĭŭ < *căměşă.*
Făţoĭŭ 'faţă de masă' (Candrea) < *faţă.*
Furcoĭŭ < *furcă.*
Guşoĭŭ (Codin, 37) < *guşă.*
Măturoĭŭ (Săgh. 43) < *mătură.*
Oloĭŭ (Săgh. 97) < *oală.*
Pĭetroĭŭ < *piatră.*
Pisoĭŭ 'pĭesă de 5 leĭ' (Pamf.C.) < *piesă.*
Puloĭŭ < *pulă.*
Săpoĭŭ 'hîrleţ' (Viciu, 74) < *sapă.*
Suloĭŭ 'lemn de brad supţire şi cĭoplit în doŭă dungĭ' (Viciu, 92) < *sul*, cf. *sulharĭ* 'lemne lungĭ' (Şez. III 89).
Ţăpoĭŭ < *ţapă.*

Burduhoae 'vas de lemn pentru vin' (Pamf. J. III) < *burduh.*
Cănoańe (Noŭa Rev. Rom. VIII 85) < *cană.*
Căsoae 'casă mare la vie' (Mold. Vîrcol) < *casă.*
Cîrpoae 'cîrpă ce poartă femeile pe cap' (Vîrcol) < *cîrpă.*
Cuţitoae = *cuţit* mare cu care se curăţă copitele cailor (Damé T. 108), care se întrebuinţează la dogărie (Damé T. 88).
Drîmboae (Şez. VII 180) < *drîmbă.*
Lopătoae (Dan. I 122) < *lopală.*
Paloańă 'porculeţ de fîn' (Viciu, 65) < *pală.*
Scăunoae = *scaun* de cuţitoit, *scaun* de doage (Damé T. 88).
Suptoae 'bîrne marĭ de brad pe care stă podul' (Viciu, 81) < *de-desupt.*
Păpuşoĭŭ 'maĭs' < *păpuşă.*
Cĭocoĭŭ, cĭocloĭŭ 'cĭocîrlie' (Viciu, 30) < *cĭoc.*
Găunoĭŭ 'vĭespe mare, tăun' (Conv. Lit. XX 1010) < *găun.*

Augmentative depreciative.

Băboĭŭ < *babă.*
Băeţoĭŭ (Tiktin), *băetoĭŭ, băeton, băeţon* 'băĭat ca de 15 anĭ' (Vîrcol) < *băet, băeţĭ.*
Bărboĭŭ < *barbă.*
Bucătoĭŭ (Pamf. C.) < *bucată.*
Bulgăroĭŭ < *Bulgăr.*

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Fătoĭŭ < *fată*.
Musteţoĭŭ < *musteaţă*.
Puţoĭŭ < *puţă*.
Ţărănoĭŭ (Şez. V 167 sub *ţopîrlan*), *ţărănoń* (Noŭa Rev. Rom. VIII 88) < *ţăran*.
Vîjoĭŭ = *vîj* 'vagina babelor' (Şez. V 171).
Mul'iroańă (Dal.) < *mul'eri*.
Buduhoĭŭ 'om gras şi greoĭŭ' (Pamf. C.) < *burduh* 'burtă'.
Flenţoĭŭ 'epitet dat unuia îmbrăcat în *flenţe* (flenduri)' (Codin, 32).
Momiţoĭŭ 'persoană foarte urîtă' (Mold.) < *momiţă*.
Niţoĭŭ 'porecla unuĭ prost' (Codin, 53) < *Niţă*.

Nume proprii de familie.

Gogonoĭŭ (Codin, 36) < *gogon* 'umflătură'.
Căcăońu porcelă pentru bărbaţi (Pop. 35 a) < *Căcăŭ* id. ibid. < *cac*.

Augmentative ironice.

Tălhăroĭŭ 'vorbă adresată maĭ mult în zeflemea unuĭ copil' (Săgh. 71) < *tălhar*.

NOMINA INSTRUMENTI.

Derivate dela verbe.

Pisoĭŭ, chisoĭŭ (Pamf. C.), *pisońŭ* (Rev. cr. lit. III 164) 'un lemn scurt şi puţin gros cu care se pisează usturoĭul' < *pisez*.
Urdzoĭŭ 'instrumentul cu care se urzeşte' (Şez. V 169 < *urdzesc*.
Meliţoĭŭ 'écang' (Damé T. 139) < *méliţ* 'écanguer'. — *Méliţă* 'écang' < bulg. *mealiţa* este şi el simţit ca un derivat imediat dela verb.

Derivate dela substantive.

Mămăligoĭŭ 'melesteŭ' (Viciu, 58) < *mămăligă*.

NUME DE MEDICAMENTE.

Şuricoańe 'otravă pentru şoarecĭ' (Dal.) < *şoaric*.

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

PRODUSUL PRIMITIVULUI.

Răsunoĭŭ (Conv. Lit. XX 1016, Săgh. 66, Şez. VII 183 a), *rusuroňŭ* (Rev. cr. lit. III 167) 'pînea care se face din răsăturile depe covata în care s'a frămîntat aluatul' < *răsură* idem (Viciu 73).

CONŢINUTUL.

Găzoĭŭ 'un fel de lampă mică' (Codin, 33) < *gaz.* Subt influenţa acestuia s'a născut *lămpoĭŭ*, idem ibid.

Urdzîcoaňă 'plăcintă cu urzică' (Dal.) < *urdzîcă.*

Pituroaňă 'plăcintă înfoĭată, sin. *pită di peturĭ*' (Dal.) < *petură.*

MATERIA DIN CARE E FĂCUT UN LUCRU.

Brădoaňe 'vas mic de lemn' (Noŭa Rev. Rom. VIII 85), *brădoae* 'vas mic de lemn pentru băutură' (Vîrcol), 'putinică de murăturĭ, de stroşie, cu zaplăt' (Boc.) < *brad.*—Varianta masculină *brădoň* este atestată la Car. cu înţelesul figurat de 'nomen tortae' (s'a luat conţinutul pentru continent).

APARŢINEREA.

Prejuroĭŭ 'broderie faite sur le bord des chemises' < vr. *prejur* 'autour'.

DEOSEBEŞTE VARIETĂŢI DE LUCRURI ORI LUCRURI ASĂMĂNĂTOARE.

Nume de plante.

Cepoĭŭ (Săgh. 48, Şez. V 56), *cepoň* (Car.) 'ceapa care rămâne după ce i s'a rupt umflătura cu seminţile' —*ceapă.*

Ordzǫe 'orzoaică' (Candrea) —*orz.*

Usturoae 'usturoiţă, plantă erbacee cu miros tare de usturoĭŭ' —*usturoĭŭ.*

Măzăroĭŭ 'măzăriche' (Viciu, 59) —*mazăre.*—Şi mazărea şi măzărichea sunt plante erbacee din familiea Leguminosae-Papilionaceae.

Vîrcol dă *ceroĭŭ* = *cer.* Este foarte probabil că cuvintele acestea nu-s sinonime.

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Humoae 'un fel de var cu care se spoesc casele, de culoare vînătă, pe cînd *huma* este albă' (Şez. V 100).

Cicricoańă 'sfîrlează care se învîrteşte mult şi abia se observă că se învîrteşte '(Dal.)—*cicrică* 'rouet'.

POSESORUL UNEI CALITĂŢI PRIN EXCELENŢĂ.

Arzoĭŭ 'arzător' (în sens moral, Hasdeu 1525) < *ard, arzĭ.*

Asculloĭŭ 'attentif, soumis' < *ascult.*

Lucroĭŭ 'laborieux, actif' < *lucrez.*

Achicăşońŭ, apicaşońŭ 'năzdrăvan' (Pap. B.) < *achicăsescu* 'pricep' = ngr. ἀποικάζω.

Derivate dela adiective.

Corcĭoĭŭ 'amestecat, corcit' (Vîrcol) = *corcĭŭ.*

Drăgoĭŭ 'dilectus' (Car.) < *drag.—Drăgoĭ* porecla pentru bărbaţĭ (Pop. 37 a), nume de familie (Pop. 51 a).

Greoĭŭ 'lourdaud' < *greŭ.—Greoańe* 'îngreunată' (Rev. cr. lit. III 156).

Vioĭŭ 'vif' < *viŭ.*

Sărăcońĭ 'săracĭ de tot' (De-atuncĭ am rămas cam *sărăcońĭ*, Noŭa Rev. Rom. VIII 87) < *sărac.*

ADIECTIVE INTREBUINŢATE CA SUBSTANTIVE.

Nume proprii de animale.

Aloĭŭ, albońu: „porcĭĭ albĭ-bălanĭ se zic *alboń*ĭ" (Banat),—„porc cu pete—cacĭur, porc alb — *albońu*" (Banat), — „cînele alb ca neaŭa [se zice] *aloĭŭ*" (Haţeg) (Hasdeu, 759) < *alb.*

Băloń 'bos albus' (Car.), *bălońu* nume de boĭ (Pop. 91) < *băl* 'albus' (Car.), nume de boĭ (Pop. 91).

„La un cîne bălţat cĭobanii îĭ zic *bălţoĭŭ*" (Rîmnicul-Sărat, Hasdeu 3090).

Brezoĭu nume de câni (Hasdeu 1457, Damé T. 181, Şez. VII 176), *brezońu* nume de boi (Pop. 91) < *breaz*, cf. *Breazu* nume de bou cu o dungă albă pe bot (Damé T. 28), *brezu* nume de boi (Pop. 91), *breazu* nume de cai (Damé T. 182).

Murgoĭŭ = *murg* nume de bou cu părul bătând în roşiu (Damé T. 27).

Surońu nume de boi (Pop. 91) < *sur.*

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Nume proprii de familie.

Budzăioń (Pop. 50 c) < *buzat.*

Nume comune.

Murgoĭŭ 'un peşte argintiŭ închis' (Damé T. 127) < *murg.*

Derivate dela substantive.

Cerceloĭ 'se dit des pigeons à collier blanc, pigeon à cravate' < *cercel.*

O CALITATE INTENSĂ.

Acroĭŭ < *acru.*
Amăroĭŭ, amărońŭ (Rev. cr. lit. III 86) < *amar.*
Asproĭŭ < *aspru.*
Dulcoń < *dulce.*
Mărunţońĭ 'micĭ de tot' (Pui-s cam *mărunţońĭ*, Noŭa Rev. Rom. VIII 86) < *mărunt, -ţĭ.*
Mistriţoĭŭ 'cînd e părul maĭ multe neamurĭ: or vioriŭ, roşu, negru, or alfelĭ' (Vîrcol) < *mistreţ* 'amestecat'.

Alboĭŭ < *alb.*
Gălbănoĭŭ (Conv. Lit. XX 1010, Şez. VII 165) < *galbăn.*
Verdoń (Noŭa Rev. Rom. VIII 88) < *verde.*

ADIECTIVE—SUBSTANTIVE.

1. Zgaĭbă *ustunoae* 'usturătoare' (Dosoteĭŭ, Hasdeu 1820), 2. Bot. *usturoĭŭ* (Panţu), *usturoń* (Car.), *ustunoĭŭ* (Panţu) 'ail' < *ustur.*

SUFIXE COMPUSE.

-oaĭcă *(=-oae+-că).*

NUME DE FIINŢE FEMININE DELA MASCULINE.

Nume de persoane.

Nume comune.

Boeroaĭcă < *boer.*
Cĭocoaĭcă < *cĭocoĭŭ.*

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Mahalagĭoaĭcă < *mahalagiŭ* 'locuitor în mahala' (Păsc.). — Ambele cuvinte au căpătat acum în urmă înţeles depreciativ.

Teleloaĭcă < *teleleŭ* 'unul care umblă fără nicĭun căpătîĭŭ' (Pamf. J. III).

Arăpoaĭcă (Hasdeu, 1457) < *Arap.*

Franţuzoaĭcă < *Franţuz.*

Nemţoaĭcă (Săgh. 61) < *Neamţ.*

Sîrboaĭcă < *Sîrb.*

Turcoaĭcă < *Turc.*

Nume proprii.

Totoĭca poreclă pentru bărbaţĭ (Pop. 45 a), cf. *Tota, Totoc* id. ibid.

Nume de fiinţe mitologice.

Bălăuroaĭcă (Hasdeu, 2946) < *balaur.*

Zgripţuroaĭcă < *zgripţor* 'griffon'.

Zmeŭaĭcă < *zmeŭ.*

Păduroaĭcă = *mama pădurii* (Grig. I 74).

Nume de plante.

Cocoşoaĭcă 'rodul-pămîntuluĭ, picĭorul-viţeluluĭ' < *cocoş*, cf. planta *cocoş* = *coada-cocoşuluĭ.*

Lipscănoaĭce 'Coréopsis-élégant, Schöngesicht' < *Lipscan*, propriŭ zis 'femee din Lipsca', apoĭ 'femee frumoasă'.

Trînjoaĭcă 'buruĭană de *trînjĭ*'.

Negroaĭcă 'negruşcă' < *negru.*

Augmentative ironice.

Hoţoaĭcă 1. fem. dela *hoţ*, 2. nume propriu de căţele (Damè T. 181) < *hoţ.*

Moşoaĭcă 'oală mijlocie între oală şi ulcică' (Pamf. B.) < *moş, moaşă.*

INTENSIVE.

Vîntoaĭcă < *vînt.*

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

CONŢINUTUL.

Brînzoaĭcă 'un fel de plăcintă cu brînză' < *brînză.*

VARIETĂŢI DE LUCRURI.

Harbuzoaĭcă 'harbuz lungueţ' < *harbuz.*

-otoĭŭ *(=-ot+-oĭŭ).*

AUGMENTATIVE.

Flogotoĭŭ 'fulg de omăt mare' (Pamf. C.) < **fulgotoĭŭ* < *fulg.*

-uloĭŭ *(=-ul+-oĭŭ)*

Duduloĭŭ = *dudă* 'ţeavă, tub' (Boc.).

-ioae *(=-eŭ+-oae)*

Porcioaĭe 'putină de spălături sau lături, lăturar' (Rev. cr. lit. III 165) < *porc.*

Originea: =it. *-ogno*, port. *-onho*, sp. *-ueño* < *-oneus, -onius.* — Sunetul *o* nu s'a prefăcut în *u* prin diferenţiare faţă de *-uĭŭ* < *-uleus.*

Sufixul bulgar *-oĭka* din *Franţuzoĭka* 'Française', *Nemţoĭka* 'Allemande', *Sârboĭka* 'Serbe', *deavoĭka* = *deava* 'jeune fille' (dimin. alint.) este împrumutat dela Romînĭ.

Elemente slave.

Baraboĭŭ 'barabulă, cartofă; pomme de terre' < bulg. *baraboĭ.*
Copoĭŭ 'limier' < bulg. *kopoĭ.*
Războĭŭ, mr. *arîzboĭŭ* (Dal.) 1. 'métier de tisserand', 2. 'guerre' < bulg. *razboĭ* 1, *boĭ* 2.
Zăvoĭŭ < bulg. *zavoĭ* 'baie; rade, bras de mer; (na reaka) coude; courbure d'un chemin'.

Elemente neogrece.

Mr. *dirmońu* (Dal.), megl. *drămońŭ* 'crible' < δριμόνι, δερμόνι.
Mr. *pipońu* (Dal.), megl. *pipońu, pipoańă* 'melon' < πεπόνιον

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

'melon (fruit)', πεπονιά 'melon (plante)'. — Subt influenţa lui *pipońu* s'a făcut *gîlbońu* 'melon' (Dal.) < *galbin*.

Elemente germane.

Levcoae-roşie (trans.) 'micşunea' < *Winter-Levkoye*.

Fenomene de Analogie.

Substituţii de sufix.

Piloń̆ 'absinthe' (Dal.) < bulg. *pelin*.

Lucrător, lucrătoară (Pap. B.) şi *lucrătoń̆, lucrătoańe* (Pap. B.).

Ţiritor (Pap. B.) şi *ţiritońu* (Mih.), *ţiritoańă* (Mih.), *ţiritoańe* (Pap. B.) 'cerşitor, -oare'.

Ansîritoańă 'minge' (Dal.) = dr. *săritoare* 'care sare'.

Genul şi Pluralul.

Cuvintele în *-oĭŭ* cari arată o fiinţă sunt masculine; cele cari arată un lucru sunt eterogene şi fac pl. *-oae (buboĭŭ-buboae, butoĭŭ-butoae, măturoĭŭ-măturoae, pĭetroĭŭ-pĭetroae, ţăpoĭŭ-ţăpoae)*. — Cuvintele în *-oae* sunt feminine şi au pluralul identic cu sg., cf. *ursoae* pl. în Bibl. $266^{2}/_{6}$.

Măzăroĭŭ, humoae se întrebuinţează numai la sg.

Pl. *păpuşoae* înseamnă 'sămănături de păpuşoĭŭ'.

Augmentativele depreciative au singularul masculin, chiar dacă prototipul este feminin, cf. *bărboĭŭ* < *barbă*, *musteţoĭŭ* < *musteaţă*, afară de cazul când e vorba de o persoană, ca mr. *mul'iroańă* < *mul'arĭ*.

Cuvintele în *-oaĭcă* sunt feminine şi fac pl. în *-oaĭce*.

In limba comună cuvintele în *-oae* cari exprimă naţionalitatea unei femei şi femela unui animal s'au compus mai departe cu sufixul fem. *-că*. Astăzi se zice de pildă numai *Unguroaĭcă, ursoaĭcă*, faţă de sec. XVII *Unguroańă, ursoae*. Se spune totuş *ghionoae*.

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

OT *(-ót)*.

Observaţie. — Fem. *-ótă*.

Funcţiunea.

SUBSTANTIVE.

DIMINUTIVE.

Diminutive alintătoare.

Strînot 'haĭnă mică' (Dal.) < *straṅu* 'straiŭ' (Pap. B.).
Cîmişotă 'cămeşuţă' (Dal.) < *cîmeaşă*.
Mîşotă, mîjotă 'mînuşiţă' (Dal.) < **mînuşotă* < *mînuşă* 'mînută'.

ADIECTIVE.

Diminutive alintătoare.

ṅicuzot (Pap. B.), *ṅiczot* (Dal.) 'mititel' < *ṅicuz* idem (Pap. B. Dal.).

Originea : =it. *-otto*, fr. *-ot* < **-ottus* = *-ittus* (G. Pascu).—Sufixul s'a păstrat simplu numai în dial. mr. In dial. dr. se găseşte numai în compuse, ca prim element al compunerii, în *-oteĭŭ, -otel, -otic, -otean, -otoc, -otoĭŭ*.
Şalotă (dr.) Bot. 'pur' < germ. *Schalotte*.

Fenomene de Analogie.

La grupa cuvintelor în *-ot* a trecut mr. *cucot* 'coq' (Pap. B.) < vsl. *kokotŭ*.

Genul şi Pluralul.

Substantivele în *-ótă* sunt feminine şi fac pl. în *-e* (resp. *-i*) : *cîmişoti* (Pl. lui *mîşotă* nu este dat).—Genul lui *strînot* nu este indicat.—Femininul şi pluralul adiect. *ṅicuzot* nu sunt atestate.

TOR *(-ţor)*.

Observaţie. Dr. mr. — Derivarea se face numai dela verbe. Derivatele dela verbe de conj. I şi IV se fac dela radicalul infini-

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

tivului prin *-tor;* derivatele dela verbe de conj. III şi II se fac dela radicalul indicativului prezent prin *-ător* extras dela derivatele dela verbele de conj. I.—Prin *-ător* se găsesc şi câteva exemple de derivate dela substantive.

Funcţiunea.

ADIECTIVE.

POSESIUNEA UNEI CALITĂŢI.

Apucător 'raptor' (Car.) < *apuca.*
Arătător 'ostensor; apparens' (Car.) < *arăta.*
Stricător (Pasări *stricătoare,* Dos. Prol. $16^1/_{21}$) < *strica.*
Păgubitor 'care produce pagubă' (Dos. Prol. $22^2/_6$) < *păgubi.*

POSIBILITATEA.

Înjugătorĭŭ (Bibl. $53^2/_{15}$: ὑποζύγιον, jumentum; Bibl. $55^1/_6$: ὑποζύγιον, asinus), *juguitorĭŭ* (Bibl. $173^1/_{47}$: ὑποζύγιον, asinus) < *înjuga, jugui,* cf. lat. *jumenta jugalia* 'animaux de trait', *jugales (equi)* 'chevaux attelés'.
Aplecătoare, mr. *aplicîtoari* (Dal.), megl. *plicătoară* 'qui allaite, en parl. des brebis' < *apleca.*
Mărĭtătoare (Pap. B.), *mîrtîtoari* 'nubile, en parl. des filles' < *mărita, mîrita* 'se marier'.
Mîcîtoari 'zi de dulce' (Dal.) < *mîca* 'manger'.
Outoare 'care se oŭă, despre găinĭ' < **oŭătoare* < *oŭa.*
Gonitoare < *goni.*

NECESITATEA.

Muritor 'mortel' < *muri* 'mourir'.

POSESORUL UNEI CALITĂŢI PRIN EXCELENŢĂ.

Ruşinător (Da te voĭ pre mîna-a neşte *ruşinători.* Dos. Prol. $16^1/_{10}$) < *ruşina* 'déflorer'.
Aflîtor 'găsitor, descoperitor, inventator' (Dal.) < *afla.*
Aurlîtor 'care urlă mult la vînat' (Dal.) < *aurla.*
Iubitor (*Iubitorĭul* de mucenicĭ Acachie, Dos. Prol. $20^1/_3$) < *iubi.*
Linguşitor < *linguşi.*
Ocărîtorĭŭ (Dos. Prol. $93^2/_{22}$) < *ocărî.*

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Povățuitoriŭ (Bibl. $129^{2}/_{53}$, $141^{1}/_{5}$) < *povățuesc* (Bibl. $171^{2}/_{12}$ şi Mold.).

Propoveduitoriŭ (Andreĭ [erá] *propoveduitoriŭ* în besearică. Dos. Prol. $23^{1}/_{6}$) < *propovădui.*

Silitor (despre şcolarĭ) < *sili.*

Sprijinitoriŭ 'protector' (Dos. Prol. $29^{2}/_{32}$) < *sprijini.*

Stăruitor < *stărui.*

SUBSTANTIVE.

Concrete.

Nume de plante.

Lăpădătoare plantă erbacee întrebuinţată de leac pentru brâncă şi răni < *lepăda.*

Sculătoare 'coaele-popiĭ', plantă ale cărei tubercule trec în popor ca afrodisiace < *scula.*

Tremurătoare 'ĭarba-ĭepureluĭ, fîlfîitoare' < *tremura.*

Trepădătoare plantă erbacee cu proprietăţi laxative < *trepăda.*

Vătămătoare 'ĭarbă de vatăm, ĭarbă de vătămătură, ĭarba raneĭ' < *vătăma.*

Plesnitoare plantă erbacee al cărei fruct la maturitate se desprinde de peduncul şi aruncă cu putere, printr'o deschizătură bazilară, seminţile şi lichidul cuprins în el < *plesni.*

Scrîntitoare plantă erbacee cu tulpina întinsă pe pământ sau ascendentă < *scrînti.*

Nume de animale.

Privighitoare, privegătoare şi *privigătoare* (Mard. 359) 'rossignol' < *privighĭa* 'veiller'.

Bocănitoare 'gheunoae' (Rev. cr. lit. III 89) < *bocăni.*

Cĭocănitoare 'pie' < *cĭocăni.*

Lipitoare 'sangsue' < *lipi.*

NOMINA AGENTIS.

Legător < *lega.*

Măturător < *mătura.*

Săpător (Mat. 50) < *săpa.*

Tăetor < *tăĭa.*

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Cerşitor < *cerşi.*
Croitor < *croi.*
Domnitor < *domni.*
Muncitor < *munci.*
Vrăjitor (dr. megl.) < *vrăji.*
Alîptîtoari 'nourrice' (Dal.) < *alîpta* 'allaiter'.
Bocitoare 'pleureuse' < *boci.*

NOMINA INSTRUMENTI.

Incordător 'lemnul care suceşte, încordează, frînghiea ferestrăuluĭ' (Damé T. 86) < *încorda.*
Mustuitor 'instr. de lemn cu care se sfarmă strugurii în hîrdău' (Damé T. 80 < *mustui.*
Sucitor 1. 'instr. de lemn cu care se întinde coca de aluat formînd foaĭa pentru plăcintă' (Săgh. 69), 2. 'lemnul care suceşte frînghiea ferestrăuluĭ' (Damé T. 86) < *suci.*
T'ăetor 'butucul pe care se tae lemne' (Pamf. C., Codin Ing.) < *tăĭa.*
Discîcitor 'pĭeptene rar' (Dal.) < *discîcĭa* 'a descurca părul cu pĭeptenele'.

Afumătoare < *afuma.*
Apărătoare < *apăra.*
Astupătoare, mr. *(a)stupîtoari* (Dal.), *stupătoare* (Pap. B.) dop' < *astupa.*
Căutătoare 'oglindă' < *căuta* 'a privi'.
Fătătoare 'organul genital al vaciĭ' (Damé T. 32) < *făta* 'mettre bas'.
Închietoare 'articulation' < *încheĭa*, cf. *închietură.*
Încuetoare < *încuĭa.*
Legătoare 1. 'instr. de legat' (Ţiplea), 2. 'basma de legat capul, gîtul' (Păsc.).
Luotoare 'seau à puiser' < *lua.*
Pişcătoare 'prăjină crăpată în patru la vîrf, cu care se culeg din pom fructele la care nu ajung cu mîna' (Rev. cr. lit. III 164) < *pişca.*
Răsucitoare 'sucitorul ferestrăuluĭ' (Damé T. 86) < *răsuci.*
Strecurătoare < *strecura.*
Turnătoare 'petite coupe' (Bibl. 57) < *turna.*

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Duruitoare 'crécelle' < *durui.*
Înghiţitoare 'faringe' < *înghiţi.*
Învălitoare, mr. *anvălitoare* (Pap. B.) < *învăli.*
Stropitoare < *stropi.*
Trăsăritoare 'cleampă' (Conv. Lit. XX 1019) < *tresări.*
Zbîrnîitoare (la zmeŭ) < *zbîrnîi.*
Aspindzurîtoari 'atîrnătoare' (Dal.) < *aspindzura.*
Asunîtoari 'orice produce zgomot' (Dal.) < *asuna.*

RECIPIENTUL.

Chişitor 'pissoir' (Dal.) < *chişa* 'pisser'.
Cîcîtor 'latrines' (Dal.) < *cîca* 'chier'.

Scăldătoare 'baignoire' < *scălda.*
Spălătoare 'baignoire' (Bibl. $67^{2}/_{6}$, $69^{1}/_{11}$) < *spăla.*
Eşitoare 'latrines' (Car.) < *eşi.*
Stupitoare < *stupi* 'cracher'.
Tocitoare 'cadă largă cu cercurĭ de fĭer' (Conv. Lit. XX 1019), 'vas mare de lichide' (Codin Ing.) = *pritocitoare* < *pritoci.*
Umblătoare 'latrines' < *umbla.*

Exemple de nomina instrumenti având în acelaş timp formă masc. şi fem.
Scăldătoare şi *scăldătorĭŭ* (Bibl. $278^{2}/_{57}$) < *scălda.*
Sucitor şi *sucitoare* (Conv. Lit. XX 1018) < *suci.*

Mescătorĭŭ 'paharnic ; échanson' (Mard.) (nomen agentis), *mescătoare* 'vadră' (Mard.) (recipientul).

LOCUL UNDE SE PETRECE O ACŢIUNE.

Tăetoare 'loc unde se tae vitele' < *tăĭa.*
Săritoare 'cascadă' (Codin, 65) < *sări.*
Alte exemple v. *-ător.*

POSIBILITATEA.

Gîcitoare 'devinette' < *gîci* 'deviner'.

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Abstracte.

O ACŢIUNE.

Descălecătoare < *descăleca.*
Însurătoare < *însura.*
Măsurătoare < *măsura.*
Numărătoare < *număra.*

O ACŢIUNE ŞI PERIOADA DE TIMP ÎN CARE ARE LOC.

Cîntători 1. 'cîntatul cucoşilor' (Şez. V 58), 2. 'vremea cînd cîntă cucoşii' (Ţiplea) < *cînta.*

ADIECTIVE — SUBSTANTIVE.

Fermecător 1. 'charmant', 2. '*fărmăcătoriŭ* 'care face farmece' (Dos. Prol. $28^{2}/_{12}$, $29^{1}/_{36}$) < *fermeca.*

Lucrător 1. 'qui travaille' (Incepu Noe om *lucrătoriŭ* pămîntuluĭ şi răsădi vie. Dos. Prol. $6^{2}/_{57}$), 2. zi *lucrătoare* 'jour ouvrable', 3. (dr. megl.) 'ouvrier'.

Topitoriŭ 1. 'care topeşte' (Foc *topitoriŭ.* Bibl. $132^{2}/_{1}$), 2. *a.* 'cel care topeşte, argentarius' (Bibl. $187^{2}/_{14}$), *b.* 'atelier unde se topesc metale' (Bibl. $247^{2}/_{14}$) < *topi.*

Viitor 1. *a.* 'care vine' (Isaac... văzu cămile *viitoare,* Bibl. $17^{1}/_{58}$), *b.* 'care va veni' (Numărul *viitor* al revisteĭ), 2. 'l'avenir' < *veni.*

SUFIXE COMPUSE.

-ător.

Serveşte pentru a face derivate dela verbe de conj. III şi II dela radicalul indicativului prezent şi este extras dela derivatele dela verbe de conj. I prin raport cu indicativul prezent (ex. *apărător—apăr*). —Verbele terminate în *d* întrebuinţează radicalul schimbat, în *z*, care se găseşte în indic. prez. pers. 2 sg. şi part. prez. (ex. *ard, arzi, arzînd*).

POSESIUNEA UNEI CALITĂŢI.

Ardzător 'ardent' (Car.) < *ard, ar(d)zi.*

Făcătoriŭ (Acesta... să feace *făcătoriŭ* de... cĭudease, Dos. Prol. $18^{2}/_{29}$) < *fac.*

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Taur *împungătorĭŭ* (Bibl. $54^{2}/_{11}$) < *împung.*

Incepător < *încep.*

Un Acachie *mărgătorĭŭ* la Machedoniea moşiea sa, o cerşu [pe sfîntă] la ighemonul, Dos. Prol. $19^{2}/_{32}$ < *merg.*

Păscătorĭŭ 'care paşte' (Juncă *păscătoare*, Bibl. $218^{1}/_{21}$. - Boi *păscători*, Bibl. $245^{1}/_{35}$) < *pasc.*

Pĭerzător (Neşte eretică scornisease e eresă *pĭerzătoare* la suflet. Dos. Prol. $27^{2}/_{31}$) < *pĭerd, -zĭ.*

Seducător 'séduisant' < *seduc* 'séduire'.

Şezătorĭŭ (Văzuĭŭ un *şezătorĭŭ* pre nuor, Dos. Prol. $82^{2}/_{7}$) < *şed, -zĭ.*

Văzătorĭŭ (Ilie *văzătorĭul* de Dumnezău, Dos. Prol. $33^{2}/_{8}$) < *văd, vezĭ.*

NOMINA AGENTIS.

Culegător < *culeg.*

Despuetorĭŭ 'stăpîn' (Hasdeu, Cuv. II 87, 165, 382) < *despune* 'a stăpîni' (Hasdeu, Cuv. II 235) = lat. *dispono* 'disposer, ordonner, régler, gouverner'.

Deregătorĭŭ 'cel care drege vinul' (Dos. Prol. $48^{1}/_{18}$, cf. „într-acelea părţ de lume *dereg* vinul cu apă" Dos. Prol. $48^{1}/_{7}$), *dregător* 'funcţionar' < *dereg, dreg.*

Ţiritor, -oară 'mendiant' (Mih.) < **ţirîtor* < *ţer.*

NOMINA INSTRUMENTI.

Bătător 'batte à beurre ; battoir' < *bat.*

Întinzător 'lemnul care întinde frînghiea ferestăuluĭ' (Damé T. 86) < *întind, -zĭ.*

Cingătoare < *încing.*

Închizătoare < *închid, -zĭ.* — *Discl'idzîtoare* 'chee cu care se deschide' (Dal.) < *discl'id.*

Răzătoare < *rad, -zĭ.*

Străcătoari, mr. *stricătoare* (Pap. B.), *stricîtoari* (Dal.) 'strecurătoare' < **strec* = *strecor.*

Ţietoare 'o prăjină de care te ţiĭ cînd te suĭ în podul morĭĭ pe o scară cu 5—6 trepte' (Conv. Lit. XX 1020) < *ţin, ţiĭ.*

Spălător 'bucată de petică cu care se spală blidele' (Mold.), *spălătoare* 'baignoire' (Bibl. $69^{1}/_{1}$, $67^{2}/_{6}$).

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

RECIPIENTUL.

Trăgătoare 'vas de măsurat, cam cît vadra' (Codin Ing.) < *trag*, cf. *a trage vinul*.

Zăcătoare 'poloboc foarte mare' (Săgh. 109), *zăcătorĭ* 'vase mari de vinuri' (Codin Ing.) < *zac*.

LOCUL UNDE SE EFECTUEAZĂ ACŢIUNEA PRIMITIVULUI.

Ascunzătoare < *ascund, -zĭ*.

Şezătoare < *şed, -zĭ*.

Trecătoare 'loc pe unde se trece peste o apă' (Dos. Prol. $96^2/_{11}$) < *trec*.

PRODUSUL PRIMITIVULUI.

Zicătoare 'ceĭa ce se spune ca pildă' (Săgh. 109) < *zic*.

Pentru sufixul *-ător* cunosc şi următoarele derivate dela substantive :

Călător < *cale*.

Drumător 'drumeţ' (megl.) < *drum*.

Mîrîzîtor 'persoană care ţine un magazin' (Dal.) < **mîgîză* = *mîgîziă*.

Sărător 'traĭstă mică în care se păstrează sare' (Pap.B.), *sîrîtor, sînitor* 'traĭstă' (Dal.) < *sare* (recipientul).

Un derivat dela adiectiv :

Mucedător, mucedătoare plantă erbacee pâslos-lânoasă, numită şi 'cenuşie' < *muced*.

Dătător < *dăt-*, cf. *deteĭ, dăduĭ, dădeam*.

Originea : = it. sp. pg. *-torio*, pv. *-tori, -dor*, fr. *-toire* < *-torius*, moştenit în :

Alîvdîtor 'care se laudă, de lăudat, lăudăros' (Dal.) < *laudatorius* 'celui qui loue, approbateur'.

Arător 'de labour, labourable' < *aratorius*.

Căsător 'qui possède une maison, établi, homme marié, époux', mr. *cîsîtor* 'casanier' < **casatorius*, cf. pg. *casadouro* 'nubile', cat. *casador*, sp. *casadero* 'nubile'.

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Dator < **debitorius*.

Făptoriŭ 'créateur' < **factorius*, cf. *factorium* 'pressoir à huile'.

Umblător (pod *umblător*, salcie *umblătoare*) < *ambulatorius, -a, -um* 'où l'on peut se promener ; qui peut se transporter ; inconstant, mobile'.

Judecător 'juge' < *judicatorius*.

Cuptor < *coctorium*.

Luminătoriŭ (Bibl. $310^{1}/_{34}$, $306^{2}/_{53}$: candelabrum) pl. *luminătoare* şi *luminători* (Bibl. $99^{1}/_{45}$: lucerna) < **luminatorium*, cf. *luminator* 'celui qui éclaire'.

Răşchitor, mr. *arîscl'itor*, *arîschitor*, *discl'itor* (Dal.), megl. *discl'itor* 'instrument pour former ler écheveaux' (v. figura la Damé T. 140) < **rasc(u)latorium* < **rasculo* 'gratter, racler' (cf. Körting), de unde şi it. *raschiatoio* 'racloir, ratissoire'?

Vultoru = *volbu* 'sul de lemn pe care este înfăşurată urzitura' (Mih.), *vîltur* = *volbu* 'doŭă furcĭ împlîntate în pămînt pentru a strînge urzeala pe sul' (Dal.), 'ensoupleau, ensouple' (v. figura la Damé T. 135) < **volutorium* < *voluto* 'rouler, faire tourner, enrouler'.

Lăutoare 'apă, leşie cu care se lă' (Mold.) < *lavatorius, -a, -um* 'qui sert à laver'.

Lîlîtoari 'jour ouvrable' (Dal.) < *(dies)* **laboratoria*.

Mutătoare Bot. plantă erbacee agăţătoare < *mutatorius, -a, -um* 'dont on change, de rechange', cf. şi *mutator* 'celui qui change, celui qui change de'.

Sărbătoare 'jour de fête' < (dies) **servatoria*, cf. *servator* 'conservateur, sauveur, libérateur'.

Acoperitoare 'toiture, couverture' < *coopertorium* 'couverture'.

Călcătoare 'fouloir de vendange' < *calcatorium* 'pressoir'.

Cheutoare, chiotoare < **clavatoria*.

Ajutor, megl. *jutor* < *adjutorium*.

Sufixul *-torius* s'a substituit lui *-tor*, păstrat în celelalte limbi romanice, după cum probează derivatele româneşti prin *-tor* cari arată nomina agentis, precum şi câteva exemple :

Adunîtor 'care adună' (Dal.) < **adunator*, cf. *adunatrix* 'celle qui réunit'.

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Ascultător 'qui obéit, soumis; auditeur' < *auscultator.*
Călcător 'celui qui foule le raisin' < *calcator.*
Cumpărător (dr. megl.) 'acheteur' < *comparator.*
Luptătoriŭ 'lutteur' (Eşti... *luptătoriŭ* înpotríva luĭ Dumnezeu Dos. Prol. $24^{1}/_{28}$) < *luctator.*
Peţitor 'celui qui demande en mariage' < *petitor* 'celui qui demande'.
Vînător, mr. *avinîtor* 'chasseur' < *venator.* — *Venatorius* ad. 'de chasse, de chasseur'.

Genul şi Pluralul.

Cuvintele în *-tor* sunt masculine când arată o persoană, eterogene, pl. *-toare*, când arată un lucru; — cuvintele în *-toare* sunt feminine şi fac pl. *-toare* când arată o persoană (ex. *cerşitoare*) şi *-torĭ* când arată un lucru *(afumătoare afumătorĭ).*

UC *(-úk).*

Observaţie. Dr. — In câteva cazuri apare forma *-ug.*

Funcţiunea.

SUBSTANTIVE.

DIMINUTIVE.

Diminutive propriu zise.

Nume comune.

Bulbuc 1. 'bulă de apă, de sopon' (Mold.), 2. 'bobocel, boboc de florĭ' (Bud.) < *bulbus.*
Butuc, butug (Ţiplea) < *but-*, cf. *bútură.*
Struţuc (Bud.) < *struţ* 'buchet'.
Ţăpuc (Şez. V 165) < *ţap.*
Frundzucă (Ţiplea) < *frundză.*
Văĭugă (Noŭa Rev. Rom. VIII 88) < *vale* pl. *văĭ.*
Buturugă < *bútură* (Pas.).

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Diminutive alintătoare.

Nume comune.

Finuc = *fin.*
Frățiuc (Bud.) < *frate.*
Frățiuc < *frate* pl. *frați.*
Mîndruc = *mîndru* 'iubit' (Țiplea, Bud.).
Neniuc = *nene* 'tată' (Țiplea).
Soțuc, -ă = *soț* (Țiplea, Bud.).
Străinuc = *străin* (Pamf. Agr.).

Bădilucă 'bădiță' (Hasdeu, 2858) < *bădilă*, atestat la Hasdeu ibid. ca nume de familie.
Tătucă = *tată* (Țiplea, Bud.).

Băbucă < *babă.*
Lumucă = *lume* (Bud.).
Mămucă (Săgh. 60, Țiplea) < *mamă.*
Mătăsucă < *mătasă.*
Mințiucă (Bud.) < *minte.*
Sorucă = *soră* (Bud.).
Ziucă = *zi* (Bud.).

Nume de plante.

Codițucă 'queue de souris' < *codiță.*

Nume de animale.

Nume de vaci.

Băluca = *Băla* (Pop. 55 a).
Mîndruca (Pop. 55 b) < *mîndru.*

ADIECTIVE.

DIMINUTIVE.

Grăsuc 'grăsuț' < *gras.*
„*Bd'etucă* = dim. dela *bd'et, bĭet.* Se folosește la exclamări, d. p. 'ce *bd'etuca* să mă fac !'" (Țiplea).

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

POSESORUL UNEI CALITĂŢI PRIN EXCELENŢĂ.

Uĭtuc < *uĭt.*

SUFIXE COMPUSE.

-uluc *(=-ul+-uc).*

Diminutive alintătoare.

Frăţĭuluc = frate (Bud.).
Neňuluc(ă) = nene 'tată' (Ţiplea).
Tătuluc = tată (Ţiplea).
Mămulucă = mamă (Ţiplea).
Mîndrulucă = mîndră 'iubită' (Ţiplea).

Originea: *-ucus* > *-uceus* (rom. *-uţ*) cf. *-ulus* (rom. *-ur*) > *-uleus* (rom. *-uĭŭ*).—Inţelesul diminutiv este străin limbii latine (cf. Diez, 288); există însă în compusul italian *-ucolo.*
Măcĭucă, fr. *massue* < **matteuca.*

Genul şi Pluralul.

Substantivele în *-uc* sunt masculine;—cele în *-ucă* sunt feminine şi fac pl. în *-ucĭ.*

UIŬ *(-úĭŭ).*

Observaţie. Dr. mr.—Fem. *-ue*;—mr. megl. *-ul'ă*, *-ul'ă.*

Funcţiunea.

SUBSTANTIVE.

DIMINUTIVE.

Diminutive propriŭ zise.

Nume comune.

Brăduĭŭ 'creangă de brad' < *brad.*
Crăcuĭŭ 'cĭortan, picĭor de găină' (Boc.) < *crac* 'picĭor'.
Făguĭŭ 1. 'fag mic' (Codin, 30), 2. 'făget, pădure de fagĭ tinerĭ' (Pamf. Agr.) < *fag.*

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Pupuĭŭ, bubuĭŭ 1. 'concĭul păsărilor' (Viciu, 91), 2. 'gheb' (Conv. Lit. XX 1016)—*pup* 'boţ de aluat' (Viciu, 33, sub *coc*), cf. bulg. *pâpka* 'bouton, bourgeon ; tétin, mamelon ; tubercule', *pâp* 'nombril, ombilic'.

Băbue 'băbuţă' (Hasdeu, 2875) < *babă.*
Cămeşue < *cămeşă.*
Cănăţue 'cană mică' (Tiktin, Boc.) < *cănată* pl. *cănăţĭ* 'cană'.
Cărărue (Mat. 5) < *cărare.*
Cetăţue < *cetate, -ăţĭ.*
Ferestrue (Damé T. 96. Pann Pov. I 163) < *fereastră.*
Frigărue = '*frigare* mică' (Grig.).
Grămăjue (Pas.) < **grămăgĭue* < *grămadă, -ezĭ.*
Lespezue 'lespede mică' (Mard.) < *lespede, -ezĭ.*
Livejue < *livadă, -ezĭ.*
Păsărue (Pasc.) < *pasăre.*
Cîzînul'ă (Dal.) = *cîzani* mic.
Nivistul'ă (Dal. şi megl.) 'nevăstuică' < *niveastă.*

Nume de plante.

Secerue 'săcerele, săbiuţă' (Panţu) < *secere.*

ADIECTIVE.

DIMINUTIVE.

Diminutive propriu zise.

Amăruĭŭ = puţin *amar.*
Răruĭŭ = puţin *rar*, nu prea rar (Pamf. Agr.).
Gălbuĭŭ = puţin *galbăn*, bătând în *galbăn.*
Verzuĭŭ = puţin *verde* (pl. *verzĭ*), bătând în *verde* (Săgh. 115 b).

Diminutive alintătoare.

ADIECTIVE DEVENITE SUBSTANTIVE.

Nume de animale.

Albuĭa 'nume de capre' (Pop. 91) < *alb.*
Bălţuĭa 'nume de capre bălţate' < *bălţ-al.*
Mîndruĭa 'nume de vaci' (Pop. 55 b) < *mîndru.*

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

VARIANTE.

-ărue.

Din *frigărue* < *frigare* s'a extras *-ărue* cu care s'a derivat *ţăpărue* 'ţapă mică' (Pop. 167 b), 'ţăpuşă la car' (Viciu, 82).

-ăţue.

Din *cănăţue* < *canată, -ăţĭ, cetăţue* < *cetate, -ăţĭ,* s'a extras *-ăţue* cu care s'a derivat *lădăţue* 'lădiţă' (Pamf. J. I) < *ladă.*

SUFIXE COMPUSE.

-ălue (=-*el*+-*ue*).

Căsălue 'căsuţă' (Buda) < *casă.*
Vălcălue (Codin, 77) = *vălc-ică.*

Originea : *-uleus,* mostenit în :

Bîrbul'ŭ 'basma neagră pe care o pun femeile la bărbie în semn de dolĭu' (Dal. < **barbulea* = *barbula* 'petite barbe'.

Cîprul'ă 'căprior la casă' (Dal.) < **caprulea* = *capreola* 'chevreuil', cf. şi *caprulinus* 'de chevreuil'.

Cîrul'u (Dal.), megl. *cărul'ŭ* 'poulie' < **carruleus* = *carrulus* 'petit chariot', cf. variantele *cîruş* (Dal.), megl. *carl(ă)uş* 'poulie' < *car.*

Păpul'ŭ 'paparudă' (Pap.B.), *ud pîpul'ŭ* 'ud leoarcă' (Dal.), mold. *pupuĭŭ, -ue* 'frumos, despre copiii micĭ' < **pupuleus* = *pupulus* 'petit garçon' (G. Pəscu, Etim. Rom. 31).

Sicul'ŭ 'petit sac' (megl.) < **sacculeus* = *sacculus.*

Vătuĭŭ 1. 'puĭŭ de ĭepure' (Costinescu, Codin Ing.), 2. 'ĭed' (Rev. cr. lit. III 173, Şez. III 8, Şez. V 170, Vîrcol), 3. 'berbec scopit' (Stamati), mr. *vitul'ŭ* (Dal. Pap.B.), megl. *vitul'ŭ* 'ĭed' < **vituleus* = *vitulus* 'petit d'un animal qcq.; veau; poulain'.

Vătue 1. 'puĭŭ de ĭepure femelă' (Codin, 77), 2. 'ĭadă' (Bibl. $72^2/_5$: *vătue* den capre, χίμαιρα; Buda, Rev. cr. lit. III 173, Codin 77, Candrea), mr. *vitul'ă* 'ĭadă' (Dal.).

Următoarele cuvinte în *-uĭŭ* nu au de a face cu sufixul nostru :

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Elemente latine.

Cucuĭŭ 'bosse, enflure; huppe', mr. *cucul'ŭ* 1. =*cucuĭŭ*, 2. 'gogon' (Dal.) < *cucullio.*

Gurguĭŭ, mr. *gurgul'ŭ* (Dal.) < *gurgulio* 'oesophage, gorge'.

Picul'u 'banĭ mulţĭ strînşĭ la un loc' (Dal.) < *peculium* 'épargnes de l'esclave; les économies du soldat; biens, fortune'.

Elemente neogrece.

Cîpul'ă 'partea de dinapoĭ a caluluĭ, sapa, şăuca caluluĭ' (Dal.) < καπουλιά 'croupe'.

Mîrul'à 'laitue' (Dal.) < μαρούλι.

Pizul'u 'un fel de trotuar ce se ridică la părepĭ caselor de ţară, prispă' (Dal. < πεζοῦλι 'borne, grosse pierre', de unde şi bulg. *pezul* 'banc de pierre ou de terre accoté à un mur; espèce de banc au fond d'un foyer'.

Elemente dalmate.

Făsul'ŭ (megl.), *fisul'ŭ*, *fîsul'ă* 'fasole' (Dal.) < *fasul* pl. *fasuli.*

Fenomene de analogie.

Substituţii de Sufix:

Căpruĭŭ = *căpriŭ* 'brun, en parl. des yeux', cf. *amăruĭŭ* şi *amărîu.*

Păpărue < *paparoană*, *paparună* 'mac-roş'.

Căţue < it. *cazza*, ngr. κατζί.

Hărăhul'ă (Mih.) = *harăhaxă* (Mih.), *caracaxă* (Dal.), *hărăhastă* (Mih.), *hîrhastă* (Dal.) 'pie', ngr. καρακάξα 'pie', turc. *karakarγa* 'corneille'.

Genul şi Pluralul.

Adiectivele în *-uĭŭ* faç fem. în *-ue.* — Substantivele în *-ue*, *-ul'ă* sunt feminine şi fac pl. *-uĭ*, *-ul'i.* — Substantivele dr. în *-uĭŭ* sunt atestate numai la singular, afară de *cucuĭŭ* şi *gurguĭŭ*, care, ca şi mr. *cucul'ŭ* şi *gurgul'ŭ*, sunt eterogene şi fac pl. *cucue*, *gurgue*—

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

cucul'i, gurgul'i.—Megl. *sicul'ŭ* este masc.—Mr. *bîrbul'ŭ, cîrul'ŭ, pizul'u, picul'u, fisul'ŭ,* megl. *carul'ŭ, făsul'ŭ* sînt eterogene şi fac pl. *-i.*

UT *(-út).*

Observaţie. — Dr. mr. — Fem. *-ută.*

Funcţiunea.

SUBSTANTIVE.

Abstracte.

Ō ACŢIUNE.

Bătut 'battage ; égrenage' < *bat.*
Crescut 'incrementum' < *cresc.*
Ruginut 'acţiunea de a rugini' (Ţiplea) < *ruginesc.*
Vomut 'vomitus' (Car.) < *vomo.*
Vidzută 'vedere, văz' (Dal.) < *vedu, vidzut.*
Bîbîrută 'bobotae, pălălae' (Dal.) < *bubureadzŭ* foclu 'focul pîlpîe, arde cu flacără producînd zgomot' (Dal.).

TRECUTUL PASIV.

Făcut < *fac.*
Inceput < *încep.*

Concrete.

PRODUSUL PRIMITIVULUI.

Avut 'avere' < *avea.*
Aşternut, mr. *aştirnut* (Dal.) < *aştern.*

ADIECTIVE.

POSESORUL UNEI CALITĂŢI PRIN EXCELENŢĂ.

Limbut < *limbă,* cf. şi cal. *linguto,* vprov. *lengut.*

Următoarele adiective le considerăm ca participii trecute pasive cu înţeles activ (cf. A. Philippide, Gramatica elementară a limbiĭ romîne, Iaşĭ, 1896, p. 317 sqq) :

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Băut, mr. *biut* (Dal.) 'beat'.
Durut 'dorit, iubit, drag' (Dal.).
Dzîcut 'bolnav' (Dal.).
Plăcut, priceput, stătut, tăcut.
Ficĭor *aştirnut* 'aşezat' (Dal.).
Chirut 'prost' (Pap. B.); 'pĭerdut, dus' (Dal. Pap.B.) *(cheru, chiruĭ, chirutu, chiriri* 'a pĭerde', Mih.).
Criscut 'crescut, educat; fig. care se mândreşte' (Dal.).
Putut 'puternic, tare' (Pap. B.).
Stătut 'om greoĭŭ' (Pap. B.).
Ştiut 1. 'ştiut' (Pap. B.), 2. 'înţelept, priceput' (Pap. B. Megl.).
Căzut 'epileptic' (megl.).

Originea : = it. *-uto*, sp. *-udo*, îr. *-u* < *-utus*, moştenit în :
Cînut (Dal.), *cărunt* (dr.) < *canutus.*
Cornut, mr. *curnut* (Pap. B.) < *cornutus.*
Minut 'supţire, mărunt, delicat' (Dal.), 'mic, mititel' (megl.), *mărunt* (dr.) < *minutus.*
Bîrbută 'căpăţina prajuluĭ' Dal.) < *barbutus, -a , -um* (Candrea-Dens.).

Cuvinte obscure :.
Cîrută 'lăptocul morii; chenal' (Dal.).
Huhută 'pisc, vîrf de munte' (Dal.).
Tartacută 'diaree, cufoare' (Dal.).
Zancracută 'vioară proastă' (Dal.).
Balamut 'flecar; blagueur, radoteur' (Hasdeu, 2369), 'bègue' (Grig.)—rus. ceh. pol. *balamut* 'blagueur'.
Strănut, stărnut 'cal cu botul alb' (Damé T. 48), *strănut* 'cal cu un semn bălan la buză, buzat' (Hasdeu, 90).

Genul şi Pluralul.

Substantivele în *-ută* sunt feminine şi fac pl. în *-e(i)*;—substantivele în *-ut* sunt eterogene, pl. *-urĭ (început, începuturĭ).*

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

-IME *(ime).*

Oservaţie.—Dr. mr.

Funcţiunea.

SUBSTANTIVE.

Abstracte.

O STARE.

Derivate dela adiective.

Acrime, mr. *acrimi* (Dal.) < *acru.*
Adîncime < *adînc.*
Agerime < *ager.*
Amănunţime < *amănunt, -ţĭ.*
Amărime < *amar.*
Asprime < *aspru.*
Biosime 'fertilitate' (Car.) < *bios* 'fertil' (Car.).
Cruzime < *crud, -zĭ.*
Desime < *des.*
Frăgezime < *fraged, -zĭ.*
Greime 'greutate' (Dos. Prol. $59^{1}/_{7}$, Car.) < *greŭ.*
Grosime < *gros.*
Iuţime 'ĭuțeală' (Car. Mard.) < *ĭuie, -ţĭ.*
Înălţime, mr. *nălţime* (Pap. B.), *nîlţimi* (Dal.) < *înalt, -ţĭ.*
Îngustime, mr. *angustime* (Mih.) < *îngust*, mr. *angustu.*
Întregime < *întreg.*
Lărgime, mr. *lărdzime* (Pap.S.), *lîrdzimi* (Dal.) < *larg.*
Lăţime < *lat, -ţĭ.*
Lungime, mr. *lundzime* (Pap.S.) < *lung.*
Mărime < *mare.*
Micime, micşorime < *mic, micşor.*
Mulţime < *mult, -ţĭ.*
Noime 'vreme noŭă, obiceĭurĭ noŭă' (Vîrcol) < *noŭ.*
Putrezime (Săgh. 114 b) < *putred, -zĭ.*
Recime 'revenească' (Vîrcol) < *rece.*
Robime 'robie, captivitate' (Bibl. $146^{2}/_{50}$) < *rob.*
Scurtime < *scurt.*

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Tărime 'tărie' (Car.) < *tare.*
Vechime, mr. *vicl'imi* (Dal.) < *vechiŭ*, *vecl'u.*

Ahîndusimi 'adîncime' (Dal.) < *ahîndos.*
Arîţimi 'răceală' (Dal.) < *araţi.*
Glărime 'prostie' (Pap.B.), *glîrimi* 'prostie, nebunie' (Dal.) < *glar.*
Sătulimi 'starea de a fi sătul' (megl.) < *sătul.*

Derivate dela verbe.

Intunecime < *întunec.*—*Intunerecime* < subst. *întuneric.*
Usturime (dr. mr.) < *ustur.*
ńicurime 'mîcime' (Mih.) < *ńicuredz.*

Derivate dela substantive.

Dogorime 'dogoare, dogoreală' < *dogoare.*
Durime 'durere' (Codin, 30) = *dor* idem.
Felurime 1. 'diversitate', 2. 'calitate' < *feluri.*
Mîncărime < *mîncare.*

O ACŢIUNE.

Inmulţime (Se înmulţiră întru *înmulţime*, Bibl. $290^{1}/_{48}$) < *înmulţesc.*
Lucime 'lux' (Car.) < *lucesc.*
Aludzîmi 'moleşire' (Dal.) < *aludzăscu.*
Upîrimi 'opăreală' (Dal.) < *upîrescu.*

TIMPUL.

Ndzîrimi 'zorĭ de ziŭă' (Dal.) < *ndzîrescu* 'zăresc', *ndzari* 'zorĭ de zi'.

Abstracte-Concrete.

Unele din abstractele relevate au căpătat înţeles concret, cf.:
Manasi... zidi *înălţimĭ*. Bibl. $330^{2}/_{24}$. — *Înălţimĭ* = τὰ ὑψηλά, excelsa.
Domnul... mă scoase pre mine la *lărgime*. Bibl. $230^{2}/_{2}$.—*La lărgime* = εἰς πλατυσμόν, in latitudinem.

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

„Uşile tuturor înaltelor autorităţĭ îĭ eraŭ deschise, la Capşa discuta politică cu *mărimile*“. Vlahuţă, Dan, 147.—*Mărimĭ* = oameni marĭ. Cf. şi Pamf. J. III : *mărime* = om mare, Codin Ing. : *mărimurĭ* 'oamenĭ marĭ, fruntaşĭ cîrmuitorĭ aĭ norodului'.

Abstracte-Colective.

Albăstrime 1. aspect bleu (Alecsandri), 2. gens habillés en bleu ; bourgeois ou nobles, en opposition aux villageois < *albastru*.

Concrete.

COLECTIVE.

Colective Relative.

Derivate dela substantive.

Argăţime < *argat, -ţĭ.*
Bărbăţime, megl. *barbatime* < megl. *bărbat.* dr. *bărbaţĭ.*
Broştime 'copiĭ micĭ' < *broască, -şte.*
Burghezime < *burghez.*
Burlăverzime < *burlă-verde.*
Călugărime < *călugăr.*
Drăcime (Codin Ing.) < *drac.*
Flăcăime (Pamf. Cînt.) < *flăcăŭ.*
Frăţîme 'călugării dintr'o mînăstire' (Dos. Prol. $45^{2}/_{28}$) < *frate, -ţĭ.*
Gîzime (Pamf. Agr.) < *gîză.*
Grămăzime (Furt.) < *grămadă, -ezĭ.*
Iobăgime < *ĭobagĭŭ.*
Jidănime, jidovime < *jidan, jidov.*
Oĭime (Candrea) < *oĭ.*
Omenime (Pîrv.) < *oamenĭ.*
Opincărime < *opincar.*
Păserime (Mard.) < *păsărĭ.*
Preoţime < *preot, -ţĭ.*
Studenţime < *student, -ţĭ.*
Ţărănime < *ţăran.*
Ţigănime 'un loc, un sat, o casă, unde-s numaĭ Ţiganĭ' (Şez. V 165) < *Ţigan.*
Voĭnicime (Mard.) < *voĭnic* 'ostaş'.
Zinoptime 'ziŭa luată împreună cu noaptea' (Săgh. 76) < *zi* + *noapte.*

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Sucrime (Pap.B.), *sucrimi* (megl.) 'socrii' < *socru*.
Megl. *cuscrimi* < *cuscru*.

Colective Absolute.

Arăpime 1. 'le peuple arabe', 2. 'Arabie' < *arap*.
Arnăuţime 'le peuple albanais' < *Arnăut*.
Săsime 'Saşii' (Car.) < *Sas*.

Derivate dela Adiective.

Bătrînime < *bătrîn*.
Călărime 'cavalerie' vr. < *călare*.
Golănime (Şez. V 117 sub *poŧedi*) < *golan*.
Junimea (dela laşi) < *june*.
Minuţime 'păduchi' (Mih. Pap.B.) < *minut*, *-ţi* 'mărunt, mic'.
Mitocănime < *mitocan*.
Pedestrime vr. 'infanterie' < *pedestru*.
Sărăcime (Şez. V 117 sub *poŧedi*) < *sărac*.
Străinime (Pamf. Cînt.) < *străin*.

LOCUL PE CARE SE AFLĂ O PLANTAŢIE.

Megl. *arburimi* < *arburi*.

LOCUL CARACTERIZAT PRITR'O CALITATE.

Imprejurime < *împrejur*.
Rărime 'loc rar de copaci' (Pamf. Agr.).

CONŢINUTUL.

Grăsime, mr. *grăsime* (Pap. S. Pap.B.), *grîsimi* (Dal.) < *gras*.

UN OBIECT DE O ASEMĂNARE OARECARE.

Cerime 'plafon' (Viciu, 28) < *cer*, cf. *cerul gurii*.

NUMERALE SUBSTANTIVALE.

Derivatele puse în parantez nu-s populare.
(Doime) < *doi*, *treime* < *trei*, *pătrime* < *patru*, *(cincime)* < *cinci*, *(şesime)* < *şase*, *(şeptime)* < *şepte*, *optime* < *opt*, *(noime)* < *nouă*, *zecime* < *zece*, *(sutime)* < *sută*, *(miime)* < *mie*.

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

SUFIXE COMPUSE.

-ărime (=-ar+-ime).

SUBSTANTIVE.

Aurărime 'aur mult' < *aur.*
Broscărime = *broscar.*

Originea: = it. *-ime* < lat. *-imen.*
Alicimi 'baltă, mocirlă' (Dal.), cf. *alîcescu* 'tulbur', *alicitură* 'apă tulbure, baltă' (Dal.), ngr. ἁλική 'marais'.

Elemente neogrece.

Agrime (Pap. B.), *αγrimi* (Pap. S. Pap. B.), *αγrimi* (Dal.) 'fiară sălbatică' < ἀγρίμι.
Asimi 'argint' (Dal.) < ἀσήμι.
Psuθimi 'hoit, mortăciune' (Dal.) < ψοφίμι.
Ţingrime (Pap. B.), *cingrimi* (Dal.) 'frig aspru, ger mare', cf. τζιγκρί 'aiguillon', τζγκρίζω 'agacer, irriter, piquer', τζίγκρισμα 'irritation, excitation'.
Vlînzimi 'umiditate, pîne crudă' (Dal.)—*vlîngă* 'igrasie', *vlîngosu* 'umed' (Mih.), ngr. βλέννα 'mucus, mucosité, sérosité, pituite'.

Fenomene de analogie.

La grupa cuvintelor în *-ime* a trecut:
Sigimi 'ficelle' < turc. *siğim.*

Genul şi Pluralul.

Substantivele în *-ime* sunt feminine. Colectivele se întrebuinţează numai la singular, iar abstractele au pluralul în *-imĭ* numai când au înţeles concret: *grăsimĭ, împrejurimĭ, cruzimĭ, lăţimĭ, mărimĭ. Felurime* face plural *felurimĭ* şi *felurimurĭ* (ambele Ilarion, Tez. II 307, 312).
Numeralele substantivale au deasemenea pl. în *-imĭ.*

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

EL *(-él)*.

Observaţie. — Dr. mr. megl. —*-el* pl. *-eĭ*; fem. *-ea*, pl. *-ele*, dial. *eaŭă* pl. *ele-*, *-eale*. — Precedat de unele sunete *e* se preface dialectal în *ă*.

Funcţiunea.

SUBSTANTIVE.

DIMINUTIVE.

Diminutive propriu zise.

Băeţel < *băĭat, băeţĭ*.

Bîtlăgel 'barillet' (Păsc.) < *buttagă* 'baril' (Tiktin).

Căpriorel = mic *căprior* al caseĭ (Codin, 14).

Cĭocănel < *cĭocan*.

Cĭolpănel = mic *cĭolpan* 1. 'arbore fără crăcĭ', 2. fig. 'om mare [=nalt] şi diformat' (Codin, 16).

Copăcel < *copac*.

Cornurel < *corn, cornurĭ*.

Cucoşel < *cucoş*.

Curmel = mic *curm* 'crîmpeĭŭ de frînghie cu care se leagă vitele cînd se duc la păşune' (Codin, 24).

Insurăţel 'jeune marié' < *însurat, -ţĭ*.

Lănţuşel (Bibl. $68^2/_1$) = mică *lănţuşă* (Bibl. $59^2/_{10}$, $310^1/_2$) 'catenula'.

Scăuel, scăunel 'escabeau' (Furt.) < *scaun*.

Ştergărel (Pas.) < *ştergar*.

Cirichelu = mică *cirichĭă* 'ţest de fĭer, cuptor portativ la ţară [sic]' (Dal.) = *cireap* (Dal. Pap. B. Pap. S.) 'cuptor', sl. *čreap*.

Guvujdel 'ţăpuşă, ghimpe care intră în piciorul oilor' (Pap. B.) < *guvojdu* 'cuĭŭ'.

Cumăţol = mică *cumată* pl. *cumoţĭ* 'morceau' (megl.).

Căşcĭorea (Păsc.) < *căscĭoară*.

Coconea = mică *cocoană* 'copilă' (Bud.).

Coveţea 'cutiuţă pentru mărunţişurĭ' (Codin, 22) < *covată* pl. *coveţĭ*.

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Fălcele 'scîndurelele între care intrbă lima meliţeĭ' (Conv. Lit. XX 1010) < *fălcă* pl. *fălcĭ*.

Fîntînea (Buda, Codin 31), *fîntîneaŭă* (Pap. B.) < *fîntînă*.

Mĭeluşea (Dos. Prol. $20^{1}/_{29}$) < *ńiluş* 'mĭel mic' (Pap. B.).

Curdeaŭă = mică *coardă* 'şfoară care serveşte la cicric' (Pap. B.).

Buţeŭă 'barillet' (megl.) < *buti* pl. *buţĭ*.

Băteaŭa 'lopaţica cu care se bate mingea' (Săgh. 44) < *bat*.

Diminutive alintătoare.

Nume comune.

Bărbăţel < *bărbat, -ţĭ*.

Cumnăţel < *cumnat, -ţĭ*.

Ogărel (Car.) < *ogar*.

Pescărel 1. = *pescar*, 2. fig. pasăre albă care sboară pe deasupra apelor ca să prindă peştişori cu cari se nutreşte (Ţiplea).

Pîntecel (Dos. Prol. $95^{2}/_{20}$) < *pîntec*.

Trupşorel (Mat. 112) < *trupuşor* (Mat. 46).

Ficĭurel (megl.) < *ficĭor*.

Nume de plante.

Derivate dela substantive.

Areţel 'limba mĭeluluĭ' < *arĭete, -ţĭ*.

Dedeţeĭ = *dediţă, dediţe*.

Ghioceĭ 'clopoţeĭ' < *ghioc*.

Năpăstrocel 'degeţel-roş' < *năpărstoc* 'degetar'.

Sîngerel = *sînger* 'arbust cu ramurile ĭarna şi toamna roşe'. < **sanguinus* = *sanguineus* 'de couleur de sang'.

Alunele < *alună*.

Curcubeţea = *curcubetă*.

Ghinţurea = *ghinţură*.

Lopăţea = *lopată* (pl. *-eţĭ*).

Miliţea 'silène penché' < *meliţă*.

Norea 'belle-de-nuit' < *nor*ă.

Ochincele 'ghinţură, cupe' < *opincă, ochincă*.

Plumînărea 'ĭarba plumînilĭ, pulmonaire' < *pulmonarius, -a, -um* 'pulmonique, poumonique', cf. *pulmonacea* 'pulmonaire'.

Pupezele = *pupăză*.

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Săcerele 'săbiuță, secerue' < *secere.*
Săgeţea 'săbiuță' < *săgeată* pl. *săgeți.*
Tîlhărea < *tălhar.*
Turtea = *turtă.*
Urzicea = *urzică*-mică.
Vînturele 'herbe-du-vent' < *vînt, vînturi.*

Derivate dela adiective.

Băloşel = burete-*bălos.*
Flocoşel =burete-*flocos.*
Muşeţel < *muşat, -ți* 'frumos'.
Albăstrea = *albastră.*
Brumărele 'plantă erbacee cu florile albe saŭ pătate' < *brumăriŭ.*
Gălbenea < *galbăn.*
Roşăţea 'plantă erbacee cu florile rozee' < *roşat, roşit, -ți.*
Curnuţtali 'roşcove ; fig. mofturi' (Dal.) < *curnut, -ți* 'cornut, cu coarne'.
Adormiţele 'dedeță' < *adormit, -ți.*

Derivate dela verbe.

Răcorele 'volbură, plantă erbacee cultivată mai ales pentru decorarea zidurilor şi a chioşcurilor' < *răcoresc.*
Vindecea 'iarbă-de-răni' < *vindec.*

Bănuţeĭ, bănuţele = *bănuți.*
Brebenea, brebenel, brebeneĭ = *breabăn.*
Chelărel, chelărea = *ochelarĭ* 'plantă al căreĭ fruct este o siliculă glabră în formă de ochelarĭ'.

Înțelesul diminutival s'a pierdut în :
Căpeţel, căpeţală 'bride' < *capitium* 'bride'.

Nume Proprii.

Nume de botez.

Costel < *Costea.*
Gîorgel < *Gîorge.*
Ştefănel, Fănel < *Ştefan.*
Toderel (Pas.), *Todirel* (Iaşi) < *Toader.*

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Nume de animale.

Bobonel (Şez. VIII 114), *Bombonel* nume de câne < *bomboană*.
Dumănel = *Duman* 'nume de boŭ născut Duminica' (Codin, 29).
Mahurel 'nume de boŭ cu părul negru' (Daimé T. 28) < *mohor*.

ADIECTIVE.

DIMINUTIVE.

Frumuşel < *frumos, -şĭ*.
Mărunţel < *mărunt, -ţĭ*.
Micşorel 'micuţ' (Vîrcol) < *micuşor*.
Micuţel (Pas) < *micuţ*.
Puţinel, puţinea (Bibl. $16^2/_{58}$, $34^2/_{25}$, $179^2/_{10}$; Dos. Prol. $89^1/_4$, $99^2/_{20}$: *puţînea*) < *puţin*.
Era svhţia să... *scobiţăl* la nări, Dos. Prol. $42^1/_{21}$ < *scobit, -ţĭ*.
Singurel < *singur*.
Supţirel < *supţire*.
Tînerel < *tînăr*.
Uşurel < *uşor*.

PRONUME.

Orecel (Rev. cr. lit. III 163), *oricel* (Vîrcol), *aricel* (Vîrcol) 'ceva, un lucruşor' < *oarecé* (Trecînd *orecè* vreame, priimì 2 ucenicĭ, Dos. Prol. $99^2/_{20}$).

ADVERBE.

Cetinel (Şez. IX 150), *încetinel* 'încet; lentement, doucement' < *încetinesc*.
Cătinel, cătilin, cătiliru (Hasdeu, Cuv. II 199), *citinel* (Şez. II 187, IX 150) 'încetişor, cu încetul; doucement, lentement' < *cat* 'bag de samă, privesc cu atenţie' + *-inel* dela *cetinel*.

VARIANTE.

-şel.

Din *băloşel* < *băloşĭ* faţă de *bălos, flocoşel* < *flocoşĭ—flocos, frumuşel* < *frumoşĭ—frumos* s'a extras *-şel* cu care s'a derivat *gavanoşel* < *gavanos*.

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

-ţel.

Din *băeţel* faţă de *băet*, *bărbăţel*—*bărbat*, *cumnăţel*—*cumnat*, *areţel*—*arĭete* s'a extras *-ţel* cu care s'aŭ făcut derivate dela substantive eterogene:

Aluăţel (Mold.), *aloţel* (Car.), *luţol* (megl.) < *aluat.*
Antreţel < *antret.*
Bileţel < *bilet.*
Bucheţel < *buchet.*
Clopoţel, megl. *clupuţol* < *clopot*, *cloput.*
Degeţel < *deget.*
Pacheţel < *pachet.*
Sipeţel < *sipet.*
Şerveţel (Pas.) < *şervet.*
Sufleţel < *suflet.*
Puşlăţel = *puşlă* 'seçătură, prost, jîgăros, jîpos, vorbind în special de cîni' (Păsc.).

-cel.

Din formele sincopate *pătcel*, *sătcel* faţă de *pat*, *sat* s'a extras *-cel* cu care s'a derivat *învăţăcel* 'élève, disciple' < *învăţat* 'instruit, savant'.

SUFIXE COMPUSE.

-icel (=*ic*+*-el*).

SUBSTANTIVE.

Firicel de ĭarbă (Mat. 120) < *fir.*
Vintricel = *vintre* 'partea de sus a pînteceluĭ' (Conv. Lit. XX 1021).

ADIECTIVE.

Crudicel < *crud.*
Iuticel 'nicĭ ĭute nicĭ încet, potrivit' (Codin, 43) < *ĭute.*
Multicel < *mult.*
Năltiçel < *nalt.*
Tăricel (Pas.) < *tare.*

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

-icea *(=-ic+-ea).*

SUBSTANTIVE.

Curticea = mică *curte* (Bud.).
Chitriţeaŭă 'pĭetricică' (Pap. B.) < *chĭatră.*

ADIECTIVE.

Hăinicea (Bud.) < *haină.*

-ucel *(=-uc+-el).*

Pătucel, pătcel 'pătişor' < *pat.*
Sătcel = *sat* mic (Hasdeu, Cuv. I 60).

-uşel *(=-uş+-el).*

Căluşel 'căluţ' (Mat. 115) < *cal.*
Cucuşel = *cuc.*
Vîntuşel (Ţiplea) = *vînt.*
Pomuşel 'muşchĭŭ' (Panţu) < *pom.*
Năntusel (Pamf. Agr.) < *nant, nalt.*

-etel *(=-ete+-el).*

Mititel, mititea (Dos. Prol. $99^2/_{16}$) < **michitel* < *mic.*

-otel *(=-oĭ+-el).*

Micutel, mitutel 'mititel' (Car.), *mitutea* 'mitĭtea' (Pasc.) < *mĭc.*

-ărea *(=-ar+-ea).*

Mĭelărea Bot. 'agneau-chaste' < *mĭel.*

-ulel *(=-ul-+el).*

Cărulel 'căruţ, cărucior' (Ţiplea) < *car.*

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Originea: = it. *-ello, -ella,* sp. *-elo,* port. *-elo, -ela,* prov. *-el, -ella,* fr. *-el, -eau, -iau, -elle* < *-ellus, -ella, -illus, -illa,* moştenit în :

Căţel, mr. *căţăl* (Pap. B.), megl. *căţọl* 'petit chien', *căţea,* mr. *căţaŭă, căţao* (Pap. B.), *cîţaŭă* (Dal.), megl. *căţauă* 'chienne' < *catellus* 'petit chien', *catella* 'petite chienne'.

Cercel 'pendant d'oreille' < *circellus* 'petit cercle'.

Fîntînea, mr. *fîntîneaŭă,* it. cat. *fontanella,* vfr. *fontenele,* prov. *fontanela* < **fontanella.*

Fuscel 'baguette des lisses, baguette de la chaîne d'un métier à tisser' < **fusticellus* < *fustis* 'pieu, gaule, bâton'.

Fuştel 'bâton, perche' < **fustellus* < *fustis.*

Inel, mr. *nel* (Dal.), megl. *ninel* 'anneau' < *anellus.*

Mĭel, mr. *ńel* (Dal. Pap. B.), megl. *ńel* 'petit agneau', *mĭa* (Şez. III 71 : *mne*), *mneaŭî* (Şez. III 71), mr. *ńaŭă* (Dal. Pap. B.), *ńao* (Pap. B.), *mnealî* (Şez. III 71), mr. *ńală* (Dal.) 'petit agneau femelle' < *agnellus, agnella.*

Muncel 'monticule, petite montagne, colline' < *monticellus.*

Nepoţel 'petit fils', *nepoţea* (Dos. Prol. 92²/₇) 'petite fille' < **nepotellus, *nepotella,* cf. *nepotulus, nepotula, nepotilla.*

Nuĭa 'perche' < *novella* 'jeune vigne, jeune plant'.

Purcel, megl. *purţọl,* mr. *purţelu* (Mih.) 'petit cochon, cochon de lait, jeune porc', **purcea* cf. *purcică,* mr. *purţeaŭă* (Mih.), megl. *purţęŭă* 'jeune truie' < *porcellus, porcella.*

Surţel (Dal. Pap. B.), megl. *surţọl* 'coupeau, éclat de bois' < *surcellus* 'rejeton, jet, brin de bois, écharde'.

Ulcea 'petit pot, petite marmite' (Săgh. 114) < **ollicella* = *ollicula.*

Virdzeaŭă (Dal.), megl. *virdzęŭă* 'petite branche, baguette, verge' < **virgella* = *virgula.* — Megl. şi *virdzel.*

Viţel, mr. *ɣiţăl* (Pap. B.), megl. *viţọl* 'veau', *viţea,* mr. *viţeaŭă, viţeao* (Pap. B.), *ɣiţaŭă* (Dal.) 'génisse' < *vitellus,* **vitella.*

Următoarele au pierdut înţelesul diminutiv :

Cucumea (Vîrcol), *cucumeaŭa* (Şez. VI 30), *cucuveaŭa* (Şez. VI 30), mr. *cucuveaŭă* (Pap. S. Dal.) 'hibou', *cucumeaŭa, cubeaŭa* 'hotte de cheminée' (Damé T. 98) < **cucumella* < *cucuma.* — Cuvântul *cucuma* este atestat la Ducange sub forma chipurile emendată *cucuba: „Cucuba* 'noctua' apud Papiam. Ita emendat Meursius pro *cucuma:* unde *cucubare* in Carmine de Philomela, quod Ovidio adscribitur. Hesychius κοκκόβα 'ἡ γλαύξ'. Ita etiam

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

emendat idem Meursius : hinc κουκουβαίος 'caesius, noctuinus' apud Scholiastem Oppiani". Cuvântul românesc *cucumea* arată însă că emendarea propusă de Meursius şi adoptată de Ducange este greşită. In adevăr, în româneşte *b* intervocalic din elementele latine cade, aşà că din *cucuba* n'am fi putut aveà decât **cucuă*, **cucuvă*, cf. *văduă*, *văduvă* < *vidua*, iar din **cucubella* n'am fi putut aveà decât **cucuĭa*. Pentru rom. *cucumea* trebue să pornim deci dela *cucuma*, **cucumella*. — Prin prefacerea lui *m* în *b* *cucumea* > *(cu)cubea*, iar prin prefacerea mai departe a lui *b* în *v* *(cu)cubea* < *cucuvea*. —Lat. *cucubare* < *cucuma* cu aceeaş prefacere a lui *m* în *b*.

Măsea, mr. *măseaŭă* (Pap. B.), *mîseaŭă* (Dal.), *măseao* (Pap. B.), megl. *măşęŭă* 'dent molaire' < *maxilla* 'mâchoire', cf. *maxillares dentes* 'les dents molaires'.

Rîndunea 'hirondelle' < **hirundinella* = *hirundo*.

Sufruncea (Dos. Prol. $81^1/_{25}$), mr. *sufrînţeaŭă* (Dal.), *sufrîmţeaŭă*, *sufrîmţeao* (Pap. B.) 'sourcil' < **subfronticella* < *frons frontis*.

Şa, mr. *şaŭă* (Dal. Pap. B.), *şao* (Pap. B.), megl. *şaŭą* 'selle' < *sella*.

Turturea 'tourterelle' (Bibl. $10^1/_{24}$) < *turturilla* 'petite tourterelle'.

Mişel (Hasdeu, Cuv. II 486 ; Dos. Prol. $52^1/_7$), *mişea* (Dos. Prol. $82^1/_6$) 'pauvre, malheureux' ; 'canaille' < *misellus* 'pauvre, malheureux'.

Mituţel (Pamf. J. II) < *mĭcuţel* (Pas.) + *mituĭel*.
Pititel, *pititea* 'mititel' (Bud) < *mititel* + *pitic*.

Din dicţionarul latin precum şi din exemplele moştenite se poate vedeà că sunetul *é* din *-ellus*, *-ĭllus* în unele cazuri erà deschis, în altele închis. In cazurile în cari erà deschis s'a diftongat în *ĭe* şi a provocat prefacerea lui *t* în *ţ* în *căţel*, *nepoţel*, *viţel* ; a lui *s* în *ş* în *şa*, *mişel* ; a lui *st* în *şt* în *fuştel*.

In cazurile în cari *e* era închis aceste schimbări n'au putut aveà loc, cf. *măsea*.

La baza limbii române a trebuit deci să fi existat două sufixe : *-ĭel* şi *-el*. Sufixul *-ĭel* a dispărut însă tocmai din cauza transformărilor fonetice pe cari le-a provocat *i* în sunetele precedente. Sunetul *i* a fost absorbit în *ţ*, *ş*, *şt*, apoi în *č* (căci *-čĭel* scoborîtorul lui *-cęllus* a devenit identic cu *-čel* scoborîtorul lui *-cellus*), aşà

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

că cuvintele respective n'au mai fost simțite ca derivate prin *-ĭel*, ci prin *-el*.

In limba comună sunetul *e* din *-el* rămâne intact oricare ar fi sunetul precedent. In dialecte însă au loc schimbări.

Precedat de *ț* și *ș* în dial. mold., de *ț* în dial. mr. și megl. *e* se preface în *ă*: mold. mr. *căță̆l, viță̆l*; mold. *mișă̆l.*—In megl. *ă* accentuat s'a schimbat în *ǫ*: *căţ̦ǫl, viţ̦ǫl.*—Sunetul *e* se păstrează în mr. *surțel.*

Finalul *-ella* s'a schimbat mai întâiu în *-eallă* și în această fază *ll*, fiind precedat de *e* și urmat de *ă*, s'a vocalizat în *u* dând naștere formei *-eaŭă*. Finalul pl. *-ellae* s'a schimbat și el în *-ealle* și apoi, deoarece *ll* nu mai erà urmat de *ă*, în *-eale, -ele.*

In limba comună *-eaŭă* s'a redus la *-ea*. In dial. mr. și megl. apoi în dial. bănățan *-eaŭă* s'a păstrat.

In dial. mold., subt influența pl. *-ele*, și sing. *-ea* s'a prefăcut în *-e*: *ste.*

Cuvântul de origine obscură *andrea* pl. *andrele*, mr. *andreaŭă* pl. *andreali* (Dal.), megl. *andrę̆ŭă*, sună în Munții Sucevei *andre* și *andreaŭă* (Șez. V 25).

In dial. mr. *-eaŭă* s'a schimbat adese în *-eao*: *viţ̦eaŭă, viţ̦eao.*

Precedat de *ț* și *ș*, *e* din mr. megl. *-eaŭă, -eale, -ele* se preface în *ă* numai în unele cazuri: mr. *purțeaŭă*, megl. *purţ̦ę̆ŭă*, mr. *viţ̦eaŭă* și *ɣiţ̦aŭă*, mr. megl. *că̆ţ̦aŭă*;—mr. megl. *șaŭă.*

In dial. mold. *e* din *-ea* pl. *-ele* precedat de *ț, ș* și *s* se preface regulat în *ă*, cf. *că̆ță* pl. *că̆ți, șă* pl. *și, măsă* pl. *măsăli.*

In limba comună *e* se preface în *ă* fiind precedat de *ș* numai în *șa*, însă pl. *șele.*

Precedat de *r*, *e* s'a prefăcut dialectal în *ă* numai în cuvântul moștenit *curea*: mold. *cură* pl. *curăli*, mr. *cureao* și *curaŭă*, megl. *curaŭă.*

Fenomene de analogie.

La grupa cuvintelor mr. în *-eaŭă* au trecut o sumă de cuvinte de origine neogreacă terminate în *-ιά* și de origine turcă terminate în *-a*, v. *-eaŭă* ngr.

La grupa cuvinteler dr. în *-ea* au trecut o sumă de cuvinte de

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

origine turcă terminate în *-a: basma* pl. *basmale, para parale, saca sacale, boĭa boele, belea belele.*

Dr. *cordea*, mr. *curδeauă* 'ruban' (Dal.) < ven. *cordela*, ngr. κορδέλλα prin analogia pl. *cordele, curδeli.*

Megl. *drăjaŭă* manche de hache' < bulg. *dâržalo* 'manche' prin analogia pl. *drăjali* (pe care de altfel nu-l găsesc la Papahagi), cf. dr. *dîrjă* şi *dîrjală* 'perche'.

Genul şi Pluralul.

Cuvintele în *-ea(ŭă)* sunt feminine şi fac pl. *-eale, -ele.*—Cuvintele în *-el* sînt: 1. masculine când arată o fiinţă, şi fac pl. *-eĭ*; 2. eterogene când arată nume de lucruri, cu pl. *-ele.*

UŢ *(-úţ).*

Observaţie. Dr. mr.—Fem. *-uţă.*

Funcţiunea.

SUBSTANTIVE.

DIMINUTIVE.

Diminutive propriu zise.

Nume comune.

Acuţ (Ţiplea) < *ac.*
Bănuţ < *ban.*
Bouţ 'viţelul mic: 'Joĭana a fătat un *bouţ*' (Săgh. 45) < *boŭ.*
Căluţ pl. *căĭuţĭ* (Pamf. C.) < *cal, caĭ.*
Căpuţ (Ţiplea) < *cap.*
Căruţ < *car.*
Cercuţ (Ţiplea) < *cerc.*
Cocuţ (Şez. II 224, Ţiplea) < *coc* 'mălăuţ' (Şez. II 224), 'pîne' (Ţiplea).
Cuĭbuţ (Ţiplea) < *cuĭb.*
Cuĭuţ (Pas.) < *cuĭŭ.*
Deluţ (Vîrcol) < *deal.*
Domnuţ < *domn.*
Frăţĭuţ (Bud.) < *frate.*

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Ieduţ < *ied.*
Ineluţ < *inel.*
Lăcuţ < *lac.*
Lăibăruţ 'haină fără mîncĭ' (Codin, 45) < *laĭbăr.*
Păţuţ < *pat.*
Peticuţ < *petic.*
Picĭoruţ < *picĭor.*
Pruncuţ (Ţiplea) < *prunc.*
Prunuţ (Ţiplea) < *prun.*
Rîuţ (Ţiplea) < *rîŭ.*
Ruguţ (Ţiplea) < *rug.*

Albiuţă < *albie.*
Bărbuţă < *barbă.*
Băsmăluţă < *basmale).*
Bisericuţă < *biserică.*
Brîncuţă < *brîncă.*
Bubuţă (Săgh. 112 c) < *bubă.*
Căldăruţă (Pas.) < *căldare.*
Cămăruţă (Pas.) < *cămară.*
Căpruţă < *capră.*
Căsuţă < *casă.*
Căzmăluţă (Păsc.) < *cazmale.*
Celmăluţă (Păsc.) < *cĭalmale.*
Condicuţă < *condică.*
Cordeluţă (Şez. III 85 sub *pliteancă*) < *cordea, -ele.*
Crenguţă < *creangă.*
Cutiuţă < *cutie.*
Feliuţă (Pas.) < *felie.*
Furcuţă < *furcă.*
Gluguţă (Mat. 3) < *glugă.*
Grebluţă (Pas.) < *greblă.*
Mesuţă < *masă.*
Nueluţă < *nuĭa, nuele.*
Obĭeluţă (Pas.) < *obĭală.*
Olcuţă, ulcuţă (Pas.) < **ollica* = *ollicula, cf. ulcea* < **ollicella.*
Panglicuţă (Pas.) < *panglică.*
Perdeluţă < *perdele.*
Pĭelcuţă, pchelcuţă (Şez. III 84) < **pellica* = *pellicula.*
Primuţă = *primă* mică (Conv. Lit. XX 1015).

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Purcicuţă (Pas.) < *purcică.*
Săbiuţă < *sabie.*
Sălcuţă < *salcă* mică (Hasdeu, Cuv. I 124).
Steluţă < *stea, stele.*
Streşinuţă (Pas.) < *streşină.*
Şfăraţă (Pas.) < *şfară.*
Ulcicuţă (Pas.) < *ulcică.*
Vălcicuţă (Pas.) < *vălcică.*
Vărguţă < *vargă.*
Vărrăguţu 'cerc' (Pap. S.) < *verigă.*

Diminutive alintătoare.

Nume comune.

„Pela *anuţ* viitor" = 'pela anul viitor. In graiul de toate zilele nu se foloseşte, numai în poezie' (Ţiplea) < *an.*
Colbuţ (Ţiplea) < *colb.*
Cucuţ < *cuc.*
Drăcuţ < *drac.*
Focuţ < *foc* „Se foloseşte şi ca exclamare: Ce *focuţu* să mă fac!" (Ţiplea).
Moşneguţ < *moşneag.*
Moşuţ < *moş.*
Robuţ (Ţiplea) < *rob.*

Băbăşcuţă (Pamf. Agr.) < *băbuşcă.*
Cafeluţă < *cafea, cafele.*
Copcuţă (Mat. 107) < *copcă.*
Coteĭcuţă (Pas.) < *coteĭcă.*
Duducuţă (Mold.) < *duducă.*
Dzîluţî (Şez. V 175) < *dzîli, zile.*
A da *fuguţa* 'a se duce răpede' (Pamf. Cînt.) < *fugă.*
Ierbuţă (Mat. 6) < *ĭarbă.*
Mămuţă < *mamă.*
Părăluţe < *parale.*
Văcuţă < *vacă.*

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Nume de plante.

Derivate dela substantive.

Amărăluță 'plantă erbacee care conține un suc amar' < *amărală.*
Canaluțe = *canale.*
Candeluță < *candelă.*
Degetaruț 'potiraș' < *degetar.*
Drojdiuță = *drojdii, drojdie* de bere.
Fereguță = *feregă.*
Firuță 'fîn, floarea fînului' < *fir.*
Găinuță < *găină.*
Mierluță < *mierlă.*
Omătuțe 'plantă erbacee cu florile albe' < *omăt.*
Panseluță = *pansea, pansele.*
Pedicuță = *piedică* 'plantă erbacee cu tulpina tîrîtoare'.
Splinuță = *splină.*
Pipiriguț = *pipirig.*
Potrocuță = *potroacă.*

Derivate dela adiective.

Amăruță 'plantă erbacee conținînd un suc amar' < *amar.*
Negruță 'plantă erbacee cu sămințile negre' < *negru.*
Nigeluță 'negruşcă, nigella arvensis' < *nigellus* = dim. dela *niger.*

Derivate dela verbe.

Vindecuță 'alliaria officinalis' < *vindec.*

Nume proprii.

Nume de botez.

Anuța < *Ana.*
Ilenuța < *Ileana.*
Măriuța < *Mariea.*
Pacuța = *Pachița* (Şez. III 84) 'Paraschiva'.
Petruță < *Petru.*

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Nume de animale.

Nume de vaci.

Căiluţa = *Căila* (Pop. 55 a).
Mĭercuţa = *Mĭerca* (Pop. 55 b).
Băluţa = *Băla* (Pop. 55 a).
Duruţa (Pop. 55 a), cf. mr. *duriŭ* 'roĭb' (Mih.) = turc. *dori*.
Gălbănuţa (Şez. VII 176) < *galbăn*.
Murguţa (Pop. 55 b) < *murg*.

Nume de câni.

Lăpăduţ (Şez. VII 115) < *lapăd*, cf. *Lăpădatu* (ibid.).

Diminutive depreciative.

Porecle pentru bărbaţĭ.

Adămuţ = *Adam* (Pop. 32 a).
Băleguţă (Pop. 33 a) < *balegă*.
Dărăbuţ = *Dărab* (Pop. 36 b).
Băluţu (Pop. 33 a) < *băl* orĭ *bale*.

ADIECTIVE.

Diminutive propriŭ zise.

Acruţ 'acrişor' < *acru*.
Călduţ < *cald*.
Lărguţ < *larg*.
Năltuţ < *nalt*.
Răruţ (Ţiplea, Panf. Agr.) < *rar*.

Diminutive alintătoare.

Drăguţ < *drag*.
Dulcuţ (Nicĭo poamă nu-ĭ *dulcuţă* ca mila dela măĭcuţă. Şez. V 71) < *dulce*.
Intreguţ < *întreg*.
Linuţ (Ţiplea) < *lin*.
Micuţ, mr. *ńicuţ* (Pap. B.) < *mic*.
Noŭ-nouţ < *noŭ*.

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Diminutive compătimitoare.

Călicuţ, -ă = dim. dela *călic, -ă* 'slab, slăbănog, uscăţiv, sec' (Bud.).

Prostuţ < *prost.*

Sărăcuţ < *sărac.*

Slăbuţ < *slab.*

ADVERBE.

Alunguţul cu drumul = *dealungu* drumului (Bud.).

Degebuţa vĭĭ pela mine (Pamf. C. 44 b) = *degeaba.*

A se duce *duluţă* 'a fugi' < *tulesc* = bulg. *tulĭa* 'cacher, couvrir ; dérober aux yeux de qn' cu prefacerea lui *t* în *d* subt influenţa vb. *duc.*

Olecuţă < *oleacă.*

PRONUME.

Mătăluţă = *matale* (mold.).

Nimicuţă = *nimică* (Păsc.).

Vŭodŭoúţî = dim. dela *vŭodŭaŭî* 'puţine, câteva, vreodoŭă' (Şez. V 172).

VARIANTE.

-ăluţă.

Din *amărăluţă* < *amărală* faţă de *amar, băsmăluţă* < *basmale -basma. părăluţe* < *parale—para* s'a extras *-ăluţă* cu care s'aŭ derivat :

Pchelcăluţă = *pchelcuţă* 'pĭelcică supţire' (Şez. III 84).

Ierbăluţă = *iarbă*-albă (Panţu).

Molcăluţ (Pamf. J. I) = *molcuţ.*

Prin analogie cu aceste derivate s'a născut *grebăluţă* (Pas.) din *grebluţă* (Pas.).

-cuţ.

Din *olcuţă* faţă de *oală, pĭelcuţă—pĭele* s'a extras *-cuţ(ă)* cu care s'a derivat *cescuţ* < *cĭas* (Svntul... să rugă tăetorilor să-l lase un *cescuţ* la rugă. Dos. Prol. $16^1/_{17}$), *molcuţ* = puţin *moale.*

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

SUFIXE COMPUSE.

-ăuţ (=-ăŭ+-uţ).

Găgăuţă 'prost' < *gag-*, cf. *gogoman.*

-uluţ (=-ul+ uţ).

Cornuluţ (Bud.) < *corn.*
Bădĭuluţ = *bade* 'drag, ĭubit' (Bud.).
Frătĭuluţ = *frate* (Bud.).
Mămuluţă = *mamă* (Bud.).
Mîndruluţă = *mîndră* 'frumoasă, ĭubită' (Ţiplea).
Nenĭuluţ = *nene* 'tată' (Ţiplea).
Tătuluţ = *tată* (Ţiplea).

Originea: = it. *-uzzo, -uccio* < *-uceus,* moştenit în :
Grăunţ 'grain, graine', mr. *grănuţ* (Pap. S.), *grînuţ, gîrnuţ* (Dal.) 'grain, graine', *grănuţ* (Pap. S.) 'bouton, tumeur', megl. *gărnuţ* 'bouton, tumeur' < **granuceum* < *granum* 'grain, graine'.

Unele derivate româneşti se regăsesc în italieneşte : *bărbuţă—barbuzza, brîncuţă—brancuccia, căldăruţă—caldaruccia, căluţ—cavaluccio, căpruţă*—sic. *krapuzza, căpuţ—capuccio, domnuţ—donnuccia, furcuţă*—vit. *forcuzza, ineluţ—anneluzzo; —acruţ*—vit. *agruccio, călduţ—calduccio.*

Fenomene de Analogie.

La grupa cuvintelor în *-uţ* a trecut :
Brîncuţă 'Nasturtium officinale' = germ. *Brunnenkresse* prin etimologie populară.
Substituţie de sufix :
Fidilecuţ 'fidileş mic' (Şez. 73) < *fidileş* (Şez. V 73), *fedeleş* = ung. *fedeles.*

Genul şi Pluralul.

Substantivele în *-uţă* sunt feminine şi fac pl. în *-uţĭ.* —Pentru substantivele în *-uţ* cele mai dese ori nu se indică pluralul. Sunt : 1. masculine când arată o fiinţă *(bouţ, domnuţ, frătĭuţ, ĭeduţ, pruncuţ, drăcuţ, moşneguţ, moşuţ.* —*Căluţ* face pl. *căĭuţĭ*). —2. Sunt eterogene, pl. *-uţe,* când arată un lucru *(cuĭuţ, picĭoruţ).*

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

IOR *(-ĭór)*.

Observaţie. Fem. *-ĭoară*. — Radicalele terminate în *ţ, dz, n, sc* suferă modificări din cauza lui *ĭ*.

Funcţiunea.

SUBSTANTIVE.

DIMINUTIVE.

Diminutive propriu zise.

Bărbăcĭor 'masculus' (Car.) *bărbat, -ţĭ*.
Hîrdăĭor (Mat. 65) < *hîrdău*.
Oscĭor (Dan. II 122) < *osuţ*.

Bănicĭoară < *baniţă*.
Berbincĭoară = mică *bărbânţă* 'butoĭu, hîrdău lung, în care se ţine brînza şi laptele oiĭ' (Bud.).
Căscĭoară < *căsuţă*.
Corăbioară (Păsc.) < *corabie*.
Delnicĭoară (Codin, 35) < *delniţă*.
Donicĭoară (Codin, 27) < *doniţă*.
Felioară (Pas.) < *ţelie*.
Gîrnicĭoară = mică *gîrniţă* 'copac uscat şi lăsat pe loc' (Codin, 35).
Grămăgĭoară < *grămadă, grămeză*.
Lădicĭoară (Car.) < *lădiţă*.
Pălărioară < *pălărie*.
Putioară (Păsc.) < **putinĭoară* < *putină*.
Rogojioară (Dos. Prol. $27^2/_{19}$) < **rogojinĭoară* < *rogojină*.
Săbioară < *sabie*.
Sămcioară 'un cuţitaş mic' (Grig. I 78 n.) < *sămcea*.

Groştĭor 'începutul zmîntîneĭ, cînd începe a se prinde zmîntîna pe lapte' (Şez. II 229) < **grosuţĭor* < *grosuţ*.

Diminutive alintătoare.

Nume comune.

Cîrlăĭor < **cîrlănĭor* = *cîrlan* 1. 'cal de un an', la sudul judeţului [Muscel], 2. 'berbec de un an', la nordul judeţului (Codin, 17).

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Frăţior < *frate. -ţi.*
Drăcuşor = *drăcuş* (Pap. B.).
Inimĭoară, mr. *iṅoară* (Dal. Pap. B.) < *inimă.*
Meringĭoară = *merinde* 'proviziuni de drum' (Ţiplea).
Notioară 'oae de un an' (Cĭob.) < *noatin.*
Soţioară (Mat. 103), *soţĭoară* (Dos. Prol. $55^2/_{31}$) < *soţie.*
Surioară < *soră.*
Trestioară (Mat. 14) < *trestie.*
Unghioară (Pas.) < *unghie.*

Nume de plante.

Derivate dela substantive.

Cînepĭoară = *cînepa*-codrului.
Cîrligĭoară < *cîrlig.*
Drojdioare = *drojdiĭ, drojdiea* de bere.
Lăcrămioare < *lacrămĭ.*
Lămîĭoară 'lămîiţă' < *lămîe.*
Ovăscĭor = *ovăs(c).*
Pupăgĭoară = *pupăză.*
Rănunchĭoară 'ranunculus sceleratus' < *rănunchĭŭ.*
Săghioară 'săbiuţă, săgeţea' < *saghie, sabie.*
Sălcioară = *salcie* mirositoare.
Turicĭoară = *turiţă.*

Derivate dela adiective.

Galbăşoară 'gălbinele' < *gălbuş.*
Gălbeĭoare < *galbăn, -enĭ.*
Grăscĭoară 'foae grasă' < *grăsuţ.*
Mńirioară 'viorele, zambile de cîmp' (Ţiplea)= *mirioară* 'albastră' (Bibicescu), *mńirĭŭ* 'albastru' (Ţiplea.)
Rotundĭoară 'rănunchĭoară' = *rotungĭor.*
Rumeĭoară, rumenĭoară 'plantă erbacee cu florile albe-rozee şi fructele roşe' < *rumăn.*

Nume de păsărĭ.

Scăĭcĭor 'o pasăre mică ce semănă cu stigliţa, umblă pre scăeţĭ' (Vicin, 75) < *scăcţĭ.*

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Nume proprii.

Nume de animale.

Nume de vaci.

Lunioara (Pop. 91) < *Luni.*
Vinioara (Pop. 91) < *Vineri.*

ADIECTIVE.

DIMINUTIVE.

Albior < *alb.*
Eftior < **eftinior* < *eftin.*
Rotungior < *rotund, -zi.*
Bolnăvior < *bolnav.*
Drăgucior < *drăguț* (Bud.).
Limpegioară (Țiplea), *limpejoară* (Păsc.), despre apă < *limpede.*

ADVERBE.

Răpegior < *răpede.*

VARIANTE.

-cior.

Din *oscior* < *osuț* față de *os*, *cascioară* < *căsuță* — *casă*, *grăscioară* < *grăsuț* — *gras* s'a extras *-cior* cu care s'aŭ derivat :

SUBSTANTIVE.

Fescior (Marian, Nunta; 824) < = *fes* mic.

ADVERBE.

Demulcior = 'cam *de mult*'.
Depărcior (Ioan... aflînd pre un tînăr *depărcior* de oraș.. l-au întors dela tîlhărie. Dos. Prol. $32^1/_1$) < *departe.*
Suscior (Noŭa Rev. Rom. VIII 88) < *sus.*

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

SUFIXE COMPUSE.

-işor (=-iş+-or).

SUBSTANTIVE.

DIMINUTIVE.

Diminutive propriu zise.

Beţişor < *băţ, beţe.*
Bulzişor 'caseolus' (Car.) < *buiz* 'caseus' (Car.).
Cuişor < *cuĭŭ.*
Dinţişor (Pas.) < *dinte, -ţĭ.*
Domnişor < *domn.*
Ferişor (Pas.) < *fĭer.*
Mîţişor = 'puiŭ de *mîţă*' (Săgh. 96).
Pătişor < *pat.*
Perişor < *păr* = pilus şi pirus.
Peştişor < *peşte.*
Podişor 'dulap pentru vase' (Conv. Lit. XX 1015) < *pod.*
Prutişor 'pîne soldăţească, pesmete' (Pamf. J. III) < germ. *Brod.*
Gîrnişor 'păpuşoĭŭ' (Dal.) < *granum* 'grain, graine, pépin'.

Aţişoară < *aţă.*
Domnişoară < *doamnă.*
Fetişoară 'fetiţă' (Bibl. $25^{1}/_{49}$; Dos. Prol. $19^{1}/_{18}$, $20^{1}/_{12}$, $26\,1/2$; Pas.) < *fată, fete.*
Funişoară (Bibl. $159^{2}/_{16}$) < *funie.*
Gherişoară (Păsc.) < *ghĭară.*
Lozîşoară (Ţiplea) < *loză.*
Ţărişoară < *ţară.*
Ţîrişoară 'mica parva' (Car.) < *ţîră* 'mica'.
Călişoară (Obed. Pap.B.), *cîlişoară* (Dal.) 'potecă, cărare' < *cali.*

Diminutive alintătoare.

Nume comune.

Borşişor = *borş.*
Fînişor (Păsc.) = *fin.*
Frîişor Mat. 115) < *frîŭ.*

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Mărţişor 1. 'luna Mart', 2. 'breloc care se face dar de zîntăĭŭ Mart' = mr. *marţu* (Mib.).
Ochişor = *ochĭŭ*.
Puişor = *puĭŭ*.
Somnişor = *somn*.
Vinişor = *vin*.

Ţîţişoară (Dos. Prol. $20^{1}/_{14}$) = *ţîţă*.
Unghişoară (Pas.) = *unghie*.
Oişoari = *oĭ* (Şez. V 114).
Verişoară = *vară* 1. 'cousine', 2. (Mat. 59) 'été'.
Vitişoară = *vită* (Şez. V 172 sub *văodăouţî*).

Nume de plante.

Borşişor 'plantă erbacee grasă' = *borşişor*, *borş*.
Bumbişor < *bumb*.
Cimbrişor = *cimbru*.
Cuscrişor < *cuscru*.
Lăptişor 'laptele-stînciĭ' < *lapte*.
Meişor = *meĭŭ*.
Nemţişor < *Neamţ*.
Untişor = *untu*-vacii.

Bărbişoară < *barbă*.
Frunzişoară < *frunză*.
Peştişoară 'salvinia-nageante' — *peştişor*.
Scorţişoară 'scoarţă aromatică de Cinnamomum. Zeylanicum Nees'.

Nume de animale.

Albişor 'un peşte' (Damé T. 127) — *albişor*.

Nume proprii.

Nume de botez.

Petrişor (Pas.) < *Petru*.

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

ADIECTIVE.

DIMINUTIVE.

Acrişor dr. şi mr. (Dal.) < *acru.*
Albişor < *alb.*
Asprişor < *aspru.*
Bunişor, mr. *bunşor* (Dal.) < *bun.*
Dulcişor < *dulce.*
Mărişor, mr. *mîrişor* (Dal.) < *mare.*
Micuşor, mr. *ńicşor* (Dal.) < *mic.*
Multişor, *mulţîşor* (Ţiplea) < *mult*, *mulţĭ.*
Năltişor < *nalt.*
Negrişor (Car.) < *negru.*
Rărişor (Pamf. Agr.), *rărişoară* (Dos. Prol. $42^{1}/_{23}$) < *rar.*
Căldişor 'călduţ' (Pap. B.) < *cald.*
Smedişor (Păsc.) = *smead.*

Diminutive compătimitoare.

Mbrostişor 'prostuţ, naiv' (Dal.) = *mbrostu.*

ADIECTIVE ÎNTREBUINŢATE CA SUBSTANTIVE.

Nume de plante.

Asprişoară 'plantă erbacee acoperită cu peri rigizi şi aspri' — *asprişor.*
Creţişoară < *creţ.*
Dulcişor — *dulcişor.*
Verzişoară < *verde*, *verzĭ.*

ADVERBE.

Binişor < *bine.*
Depărtişor < *departe.*
Incetişor < *încet.*
De multişor 'cam de mult timp' (Păsc.) < *de mult.*

NUMERALE.

Unişor (Cuconaşul eĭ de şeapte aĭ, *unişor*, adecă numaĭ acela avînd, înbla pregĭur masă. Dos. Prol. $72^{1}/_{34}$) < *unu.*

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

-uşor (-uş + -or).

SUBSTANTIVE.

DIMINUTIVE.

Diminutive propriu zise.

Acuşor < *ac.*
Cercuşor < *cerc.*
Cuĭbuşor < *cuĭb.*
Focuşor, focşor (Stăncescu, Basme, 47) < *foc.*
Ghemuşor < *ghem.*
Globuşor (Pasc.) < *glob.*
Osuşor, osîşor 'boală la caĭ, cînd se face os la chişiţă' (Damé T. 52) < *os.*
Porşor (Şez. II 43, Conv. Lit. XX 1015, Pamf. C.), *porcuşor* (Conv. Lit. XX 1015) 'porcoĭŭ maĭ mic, căpiţă de ĭarbă' < lat. *porca.*
Rîuşor < *rîŭ.*
Săcşor (Pas.) < *sac.*
Şipuşor (Pas.) < *şip.*

Bubuşoară < *bubă.*
Căsuşoară, căsăşoară 'căsuţă' < *casă.*
Cep(u)şoară (Săgh. 112 c) = *ceapă.*
Nucuşoară (Săgh. 114 a), *nucşoară* (Bibl. $57^{2}/_{5}$, $67^{1}/_{18}$; Săgh. 114 a) < *nucă.*

Diminutive alintătoare.

Nume comune.

Cucuşor = *cuc.*
Locuşor = *loc.*
Şoĭmuşor = *şoĭm.*
Tăĭcuşor (Mat. 10) = *taĭcă.*
Trupuşor (Mat. 46) = *trup.*
Vîrfuşor (Pas.) = *vîrf.*

Ap(u)şoară, mr. *apşoară* (Dal.) = *apă.*
Iep(u)şoară = *ĭapă.*
Măĭcuşoară (Mat. 103) = *maĭcă.*

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Mînuşoară (Pascu, Cimilituri, Anexă) < *mînă.*
Ouşor = *oŭ.*
Pufuşor = *puf.*
Săpşoară (Hasdeu, Cuv. I 300) = *sapă.*
Şeuşoară (Păse.) < *şa.*

Nume de plante.

Bobuşor 'Lathyrus tuberosus' < *boabă.*
Cuĭbuşor < *cuĭb.*
Firuşor 'firuţă, firicea' < *fir.*
Grîuşor < *grîŭ.*
Inuşor = *in*-de-cîmp.
Moscuşor 'plantă erbacee delicată cu slab miros de mosc' < *mosc.*
Văsuşor 'Splachnum sphaericum' < *vas.*

Cepşoare (pl.) = *ceapa*-cĭorască.
Izmuşoară = *izmă.*
Limbuşoară = *limba*-mariĭ.
Pomuşoară < *pom, poamă.*
Drobuşor, drobuşoară < *drob.*

Nume de animale.

Porcuşor 'un peşte' (Damé T. 127) < *porc.*

Nume proprii.

Nume de botez.

Nicuşor = *Nicu.*

Diminutive depreciative.

Grecuşor (Alecsandri, T. 47) = *Grec.*
Omuşor = *om.*

ADIECTIVE.

Drăguşor, drăgşor (Car.) < *drag.*
Micuşor, mr. *ńicşor* (Dal.) 'micitel' < *mic, ńic.*

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Slăbuşor (Pas.) = *slab*.—

Uşor, vr. *ĭuşor* (Bibl. $209^{2}/_{57}$), *işor* (Mard.), mr. *l'işor*, *lişor* (Dal.) < *levis*.—Varianta megl. *licşor* a căpătat pe *c* subt influenţa lui mr. *ńicşor*, dr. *micuşor*.

Aişor, *aişoară*, *aĭuşor*, *aĭuşoară* 'usturoiţă' < *aĭŭ* 'usturoĭŭ'.

Cimbrişor, *cimbruşor* = *cimbru*.

-ulĭor (= -*ul* + -*ĭor*).

Diminutive alintătoare.

Mămulĭoară = *mamă* (Ţiplea).

Mîndrulĭor, *-oară* = *mîndru*, *-ă* 'frumos, ĭubit' (Ţiplea).

Originea : =it. *-iuolo*, *-iolo*, port. prov. *-ol*, sp. *-uelo*, fr. *-euil*, *-eul*, *-ol* < *-eolus*, *-iolus*, *-eola*, *-iola*, moştenit în :

Aĭor < *alliolum*.

Căprior 'chevreuil, chevron', *căprioară*, mr. *cîprioară* (Dal.) 'chevrette' < *capriolus*, *capriola*.

Feclor, mr. megl. *ficĭor* 'garçon', *fecĭoară* 'vierge' < **feliolus*.

Fuĭor, mr. megl. *ful'or* < **folliolus*.

Picĭor (dr. mr. megl.) < **petiolus*.

Ulcĭor < *urceolus*.

Uşor, *uştĭor* (Conv. Lit. XX 1020) < *ostiolum*.

Ghioară 'viorea' (megl.) < *viola* 'violette (fleur)'.

Ml'or (Dal.), *mil'or*, *ml'or* (megl.), *mioară*, *meoară*, vr. *mĭeoară* (Bibl. $72^{2}/_{5}$), mr. *ml'oară* (Dal.) < **agnelliolus*, **agnelliola* = *agnellus*, *agnella*, *agniculus*, *agnicula*, *agnicellus*, *agnicellulus*, *agnulus*.

Radicalele terminate în *ţ*, *dz*, *n*, *sc* suferă modificări :

-ţĭór > *-cĭor* : *bărbăcĭor* < *bărbaţĭ*, *oscĭor* < *osuţ*, *bănicĭoară* < *baniţă*, *turicĭoară* < *turiţă*, *drăgucĭor* < *drăguţ*.

-dzĭór > *-gĭor* : *grămăgĭoară* < *grămadă*, *grămezĭ*, *meringĭoară* < *merinde*, *-zĭ*, *pupăgĭoară* < *pupăză*, *pupeze*, *rotungĭor* < *rotund*, *-zĭ* < *răpegĭor* < *răpede*, *-zĭ*, *limpegĭoară* < *limpede*, *-zĭ*.— Insă *rotundĭoară*.

-nĭór > *-ĭor* : *cîrlăĭor* < **cîrlănĭor* < *cîrlan*, *notioară* < *noatin*, *putioară* < *putină*, *eftior* < *eftin*, *gălbior* < mr. *gîlbińor*. — *Rumeĭoară* şi *rumenĭoară*.

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

-scĭór > *-ştĭor*: *groştĭor* < **grosucĭór* < *grósul*.

Precedat de *ş*, sunetul *i* din *-ĭor* s'a prefăcut mai întâiu în *î* şi apoi a dispărut: *-işor* < *-işîor*, *-uşor* < *-uşîor*; *uşor* < *ostiolum*.

Sunetele *i* şi *u* din *-işor* şi *-uşor* se sincopează uneori: *ápuşoară* şi *apşoară*, *nucuşoară*—*nucşoară*.

Genul şi Pluralul.

Cuvintele în *-oară* sunt feminine şi fac pl. în *-oare*. — Cuvintele în *-or* sunt: 1. masculine, când arată o fiinţă, 2. eterogene, pl. *e*, când arată un lucru (*oscĭor*—*oscĭoare*, *beţişor*—*beţişoare*). Sunt totuş masculine: *dinţişor*, *ochişor*, *perişor*. — Se întrebuinţează numai la sg.: *borşişor*, *fînişor*, *groştĭor*, *somnişor*, *vinişor*.

SUFIXELE SUBSTANTIVALE-ADIECTIVALE-PRONOMINALE-INTERJECŢIONALE.

IC (*-ík*).

Observaţie. Fem. *-icã*.

Funcţiunea.

SUBSTANTIVE.

DIMINUTIVE.

Diminutive propriu zise.

Derivate dela substantive.

Braţic (Codin, 11) < *braţ*.

Hăĭtic de lupĭ 'grămadă mică de lupĭ' (Hasdeu 594, Vîrcol) < *haĭtă* 'grămadă, de cînĭ, de hoţĭ'.

Nodic 'copil mic' (Şez. III 83) < *nod*.

Pătic (Codin, 56) < *pat*.

Popic < *pop* 'stîlp'.

Arburic (Dal.) < *arburi* 'stejar'.

Căţălic (Pap. B.) < *căţăl*.

Cîlic (Dal.) < *cal*.

Cîmpic (Dal.) < *cîmp*.

Cîpic (Dal.) < *cap*.

Cluputic (Dal.) < *cloput* 'clopot'.

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Ficĭuric (Pap. B.) < *ficĭor* 'băĭat'.
ɣumîric (Dal.) < *ɣumar* 'măgar'.
Izvuric (Dal.) < *izvur* 'izvor'.
Miric (Dal.) < *mer* 'măr'.
ńilic (Dal.) < *ńel* 'mĭel'.
Prunic (Dal.) < *prun*.
Pucic (Pap. B. Dal.) < *pocĭŭ* 'ulcĭor'.
Tîlîric (Dal.) < *tálar* 'putină'.
Tîpuric (Dal.) < *tîpor* 'topor'.
Usic (Dal.) < *os*.

Bucăţică < *bucată, -ăţĭ*.
Cărticică < *cărticea*.
Cordică < *cordea*.
Lăibărică (Codin, 45) < *laĭbăr* 'haĭnă lucrată răŭ şi nepotrivită pe corp' (Codin, 45).
Lopăţică < *lopată, -eţĭ*.
Mărgică < *mărgea*.
Pĭetricică < *pĭetricea*.
Pĭelcică < *pĭelcea*.

Căsică (Pap. B.), *cîsică* (Dal.) < *casă*.
Chilică 'pĭeliţă' (Dal.) < *chĭali*.
Cîcĭulică (Dal.) < *cîcĭulă*.
Cîlîşică (Dal.) < *cîlaşă* 'paner'.
Cruţică (Dal.) < *cruţi*.
Custică (Dal.) < *coastă*.
Cuvîtică 'covăţică' (Dal.) < *cuvată*.
Dzinică (Dal.) < *dzeană* 'deal, colină'.
Fitică 'fetiţă' (Pap. B.) < *feată*.
Hurică (Dal.) < *hcră* 'sat'.
Mulică (Dal.) < *mulă* 'catîră'.
Penurică (Dal.) < *pénură* 'cuĭŭ'.
Pîdurică (Dal.) < *pîduri*.
Scărică (Pap. B.) < *scară*.

Derivate dela adiective.

Mizinic 'degetul cel mic dela mînă orĭ dela picĭor' (Ţiplea) < *mezin*.

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Derivate dela verbe.

Cĭupulic 'pasăre mitologică despre care poporul crede că răpĭa [sic !] copiiĭ micĭ' < *cĭuplescu* 'fur'.

Diminutive alintătoare.

Nume comune.

Bîrbîtic 'bărbăţel' (Dal.) < *bîrbat.*
Frătic (Pap. B.), *frîtic* (Dal.), *fărtic* (Pap. B.) 'frăţior' < *frati.*

Bădică (Săgh. 43) < *bade.*
Bombonică (Mold.) < *bomboană.*
Lăptică < *lapte.*
Nopticică (Nu-ĭ daŭ pace cît îĭ *nopticica* de mare, Codin Ing. 117) < *noapte.*
Păpuşică <*păpuşă.*

Cucuşică 'nucuşoară' Dal.) < *cucoaşă* 'nucă'.
Surică 'surioară' (Pap.B. Dal.) < *soră.*
Ungl'ică 'unghişoară' (Dal.) < *ungl'ă.*

Nume de plante.

Derivate dela substantive.

Aurică 'arbust cu florile galbine-portocaliĭ' < *aur.*
Dentică, denţică 'cîrligĭor, doĭ-dinţĭ' < *dinte, dinţĭ.*
Fecĭorică 'ĭarba-fecĭoareĭ, ĭarba-fecĭorilor' < *fecĭor.*
Frigurică 'frigor, fĭerea pămîntuluĭ' < *friguri.*
Măzărică < *mazăre.*
Puricică 'ĭarba-puriceluĭ' < *purice.*
Sultănele 'nemţoaĭce, condurul-Doamneĭ' presupune un sg. *sultănică* < *sultan.*
Zgrăbunţică, zgrăbunţică < *zgrăbunţ.*
Mr. *cĭumurică* (Panţu), *cĭumburică* (Dal.), megl. *cĭubrică, cimirică* 'cimbrişor, cimbru < **cĭumbur* = *cimbru.*

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Derivate dela adiective.

Flămînzică 'Hain-Hungerblume' < *flămînd, -zĭ.*
Ţăpoşică plantă erbacee aspră păroasă < *ţăpos, -şĭ.*

Nume proprii de persoane.

Nume de botez feminine.

Angelica < *Angela.*
Anica < *Ana.*
Marica < *Mara, Márica.*
Paşchica (Şez. III. 84) < **Paraschica* < *Parasca* = *Paraschiva.*

Nume de botez masculine.

Costică < *Coste.*
Gĭorgică < *Gĭorge.*
Ionică < *Ion.*
Jănică < *Jan.*
Mitică, Dumitrică < *Dumitru.*
Petrică < *Petru.*
Vasilică < *Vasile.*

Nume proprii de animale.

Nume de vaci.

Derivate dela substantive.

Joica (Pop. 91), *Gĭoica* (Pop. 56 b) < *Joĭ, Gĭoĭ.*
Vinerica (Damé T. 181) < *Vineri.*
Sîmbotica (Damé T. 181, Săgh. 53, Şez. VII 176) < *Sîmbătă.*
Sîmbolica (Pop. 56 a) < *Sîmbolea* (Pop. ib.).

Derivate dela adiective.

Ruşîca, Rujîca (Pop. 56 a) < *rôş.*

Nume de oi.

Derivate dela substantive,

Buzurica (Pop. 57 a) < *Búzurea* (Pop. ib.).
Pupuzica (Damé T. 182) < *pupăză.*

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Derivate dela adiective.

Lăica (Pop. 57 a) = *Laĭa.*
Miţilica (Damé T. 182) < **miţiţilica*, cf. *mîţîţel* 'mititel'.
Mascurica (Damé T. 182) < *muşcur* 'cu pete albe la cap, despre animale' (Dal.).
Ocheşica (Damé T. 182) < *oacheş.*

Nume de capre.

Cercelica (Damé T. 182) < *cercel.*
Cercurica (Damé T. 182) < *cerc* pl. *cercurĭ.*

Nume de mâţi.

Vineţica (Şez. VII 116) < *vînăt, -eţĭ.*

Diminutive depreciative.

Broşurică < *broşură.*
Beţîc (Candrea-Dens 153) < *beat, beţĭ.*

Cioric, şorîc (Viciu, 78) = *şor.*

ADIECTIVE.

Cînutic = puţin *cînut* 'cărunt' (Dal.).
Grîsic 'grăsuţ' (Dal.) < *gras.*
Himîzic 'puţintel' (Dal.) < *năheamăză* 'puţin' (Dal.).
Muşitic 'frumuşel' (Dal.) < *muşat.*
Mîrică 'mărişoară' (Dal.) < *mari.*
Sugîric (Dal.) = *sugar* 'mĭel sugar'.
Frumuşică, fem. dela *frumuşel* < *frumos, -şĭ.*

PRONUME.

Atîtica < *atîta.*
Oarecică 'ceva, un lucruşor' (Săgh. 62), *oricică* 'ceva, oarece : am să-ţĭ spun *o oricică* = am să-ţĭ spun ceva' (Şez. III 83).

INTERJECŢII.

Aolică = *aoleá, auleŭ.*

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

VARIANTE.

-şică.

Din *frumuşică* faţă de *frumos*, *păpuşică* s'a extras *-şică* din *preuteşică* < *preuteasă*.

-ţică.

Din *bucăţică* faţă de *bucată*, *lopăţică—lopată* s'a extras *-ţică* cu care s'au derivat :

Horboţică (Mold.) < *horbotă*.

Arginţică mic arbust cu frunzele coriace verzi lucitoare < *argint*.

Ceriţică 'cérinthe' < *cerintha*.

Levănţică = *livant*, Bot.

SUFIXE COMPUSE.

-ulică *(=-ul+-ică).*

SUBSTANTIVE.

Mămulică (Ţiplea) = *mamă*.

Ziulică (toată *ziulica*, cât îi *ziulica* de mare, Mold. Cf. şi Şez. V 176) < *zi*.

Cĭumulică 1. 'creştet, vîrf de munte' (Dal.), 2. 'cucuĭŭ' (megl.) < *cĭumă* 'bucăţică de lînă' (Dal., megl.) = *cĭumbă* (Pap. B.), *gĭumbă* (Pap. B. Dal.) 'umflătură'.

Bubulică 'cărăbuş' (Pap. S. megl.) < *bubă* 'insectă' (megl.), 'vĭerme de mătasă' (Dal.) = bulg. *buba* 'ver-à-soie ; insecte, vermine'.

Ruşulică plantă erbacee cu florile roşii-portocalii < *roş*.

Sfitulică 'ver luisant' (megl.) < *sfites* 'luire, éclairer'.

ADIECTIVE.

Mîndrulic, -ică (Ţiplea) = *mîndru* 'frumos, ĭubit'.

Drăgulică < *drag*.

Mutulică 'prost' < *mut*.

-ilic *(=-eală+-ic).*

Ventrilică 'buruene de cel-perit' < *vîntre*, cf. *negrilică* 'cenuşcă, negroaĭcă, negruşcă' < *negreală*.

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

-icic *(=-icĭŭ+-ic).*

Floricică ‹ *floare.*
Pulicică (Pas.) ‹ *pulă.*
Luntricică Bot. 'Spitzkiel' ‹ *luntre.*
Săricică Bot. 'iarbă-sărată' ‹ *sare.*
Percic 'perişor' (megl.) ‹ *per.*

-ănic *(=-an+-ic).*

Vărnică 'verişoară' (Boc.) ‹ *văr, vară.*

-ăric *(=-ar+-ic).*

Jucărică 'jouet' ‹ *joc* 'jouer'.

-uric *(=-ur+-ic).*

Ghibîrdic 'mic' (Mold.) ‹ **ghiburic* ‹ *gheb*, cf. *ghiburel* 'măruntel, mititel, gheboşel' (Păsc.).
Rourică Bot. = *roŭă.*

-otic *(=-ot+- -ic).*

Diminutiv alintător.

Verotic (Viciu, 89) = *vĭer.*

Originea : =sp. pg. *-ico* (Diez, 284—285), it. *-icco*, fr. *-iche* (Horning, ZRPh. XX 340—343) ‹ *-iccus, -icus*, care, sub forma feminină *-icca, -ica* (fără ca de altfel să putem şti cantitatea lui *i*), se întrebuinţează în inscripţii ca diminutiv alintător pe lângă nume de persoane : *Bodicca, Bonica, Carica* (Meyer-Lübke, 542).
Bunic 'grand-père', *bunică* 'grand'mère', fr. dial. *bonique*, 'vieillard', pv. *bonic*, cat. *bonich*, vald. *bunikk* 'passablement bon' > **bonicus, bonus*.
Unele derivate romanice se regăsesc în româneşte : mr. *pucic*—fr. *potiche* ‹ *pot*, dr. *Ionică, Petrică, Antonică*—sard. *Johannicu, Piricu, Antonicu;*—dr. *(deget) mizinic*—sp. *dedo meñique* 'petit doigt' *(mĭnimus).*

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Obscure :

Ciric 'bucăţică de pîne' (Codin, 16).

Felentic 'hăĭnuţă prăpădită' (Codin, 31), *flintic* 'limba [de]dinainte la cĭoarecĭ prin care intră curaŭa, ea ţine şi prohabul' (Viciu, 43), *flintic, flintoc* 'loloţ, înnodătură, încîlcitură' (Viciu, 57), *flintic* 'fată mică şi obraznică' (Şez. II 227).

Fenomene de Analogie.

La grupa cuvintelor în *-ic* au trecut :

Bobric 'rognon' (Viciu, 21) < turc. *böbrek*.

Tăgărcică, trăgăcică (Pap.B.), *trîɣîcică* (Dal.) 'panetière, besace' < turc. *taɣarğîk* 'petit sac de cuir'.

Junică 'génisse' < *junix, -icis*.

Mîtrică, mitrică 'oae, capră care se mulge în genere la o strungă' (Dal.) < *matrix, -icis*.

Lindic 'clitoris' < **lĭ'ndic* < *landica* (A. Philippide, Principiĭ, 148).—Accentul s'a păstrat pe teritoriul francez : vfr. *landie* în 'envoyer qn à la *landie* sa mère' (Horning, ZRPh, XXXII 365).

Sufixul *-ică* s'a substituit lui *-el* în *Aurică* 'nume de cîni' (Şez. VIII 114) < *Aurel*.

Genul şi Pluralul.

Cuvintele dr. în *-ică* sunt feminine şi fac pluralul în *-ele (mărgică* pl. *mărgele)*, din cauză că *-ică* s'a alipit mai întâiu la cuvintele în *-ea*, cari fac pluralul regulat *-ele (mărgică* < *mărgea)*;— cuvintele mr. în *-ică* fac însă pluralul regulat în *-ĭ* (*cîsică* pl. *cîsiĭ)*, din cauză că derivarea nu s'a făcut dela cuvinte în *-ea (cîsică* < *casă)*. — Cuvintele în *-ic* sunt 1. masculine, când arată nume de fiinţe masculine *(bîrbîtic, căţălic, cîlic, ficĭuric)*, nume de copaci *(arburic, mîric, prunic)*, nume de păsări *(cĭupulic)*;— 2. eterogene, când arată nume de lucruri, şi fac pl. în *-e*, mr. *-ĭ (pătic, popic, cîmpic, cîpic, pucic)*.

Bădică, lăptică, nopticică, păpuşică, mr. *surică, mămulică, ziulică, drăgulică* se întrebuinţează numai la sg.

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

EC *(-'ek)*.

Observaţie. Dr. mr. — Şi *-ic.* — In cuvintele moştenite *e(i)* s'a sincopat uneori.

Funcţiunea.

MANIFESTAREA SAU ACTIVITATEA PRIMITIVULUI.

Orbec 'tâter' < *orb.*

Nşarpic, -are (Pap.B.), *înşerpicare* (Obed.), *nşerpichez* (Dal.), *şurpicari* (Dal.) 'devenir furieux' < *şarpi.*

Încĭornicare 'a întuneca' (Obed.) < bulg. *čeren* 'noir'.

Ngĭumeatic, ngĭumiticare înjumătăţesc' (Pap.B.) < *gĭumitate.*

Şcúrtic (Dal.), *şcurtichez* (Pap.B)., inf. *şcurticare* (Pap.B.), *-i* (Dal.) = *şcurtedz* (Pap.B. Dal.).

FRECVENTATIVE.

Şcl'oapic 'boiter' (Pap. B.) < *şcl'op* 'boiteux'.

Aulmec (Dos.) = *aulmu* (Dos.) 'flairer, en parl. du chien' < *a*+**ulmu*, vr. *olmu* 'flair' (Hasdeu, 386—387). — Modern *adulmec* <*a*+*de*+**ulmec.*

Scîrcic, -ari 'grincer' (Dal.) = bulg. *skârţam.*

Originea : =it. *-icare*, sp. *-car, -gar*, pr. *-egar*, fr. *-cher, -ger, -oyer, -ier* <*-icare*, moştenit în :

Impĭedec < *impedico.*

Incalec 'monter à cheval' < *caballico.*

Incarc 'charger' < *carrico.*

Judec 'juger' < *judico.*

Lunec 'glisser' < *lubrico.*

Mestec 'mâcher' < *mastico.*

Vindec 'guérir' < *vindico.*

Zburătăcesc 'a izbuti să scoţĭ nişte puĭ din închirceală' < **exvolatico, volaticus* 'qui vole'.

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

IP *(-ip)*.

Observaţie. — Dr.

Derivate.

Ciripesc, mr. *ţiripedzu* 'gazouiller' < mr. *ţiur* = lat. **tinniulo*, *tinnio* idem. (G. Pascu, Etim. Rom. 21).

Infiripez 'se remettre' < *fire*, cf. *a-şi veni în fire*.

Originea : *-ipo* (G. Pascu, Et. Rom. 21), moştenit în :

(In)aripez, azi întrebuinţat numai la participiu (dr. *aripat*, megl. *iripat)*, cf. şi *a se aripi* 'a bate din aripĭ' (Bibl. 1688, la Tiktin) < **alipo* < *ala*. (G. Pascu, Et. Rom. 17).

Ţip, megl. *ţǫp* 'crier' < *tinnipo* (G. Pascu, Et. Rom. 40—41).

UR *(-'ur)*.

Observaţie. Dr. mr.—Dr. şi *-or, ăr*.

Derivate.

Desfăşur < *faşă*.

Infăşur < *faşă*.

Picur < *pic*.

Aruchĭuşur (Pup. B.), *arîchĭuşur* (Dal). = *arăchişu* (Pap. S.) 'glisser'.

Ampatur 'courrir' (Obed. Mih.) < ngr. πατῶ 'fouler'.

Mpihĭor, -urare 'faire l'amour' (Mih.) < ngr. μοιχός 'adultère', μοιχεύω 'commettre un adultère'.

A zgrepţora = *a zgrepţa* 'a se necăji să se ţie cu unghiile de ceva, a se acăţăra' (Şez. V 174).

Frunzăresc 'a mînca cîte puţin, de colea de colea' (Codin Ing. Mold.) < *frunză*?

Gustăresc 'gust cîte puţin, răpede' (Pamf. J. II) < *gust*.

A se acăţăra (Şez. V 174 sub *zgripţora)* = *a se acăţa*.

Originea : =it. *-olare*, sp. *-ular*, *-olar*, fr. *-ler* <*-ulo*, moştenit în :

Scutur 'secouer, agiter' < **excutulo* = *excutio* (A. Philippide, Pr. 73).

Spînzur 'pendre' < **expendiulo, pendeo*, cf. it. *spenzolare*.

Tremur 'trembler' < *tremulo*.

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)

Turbur, tulbur 'troubler' < **turbulo*, cf. fr. *troubler.*

Ustur < *ustulo.*

Vîntur 'exposer à l'air, remuer, retourner des grains, éventer' <**ventulo* = *ventilo.*

Zburătoresc 'deprind, învăţ la zburat' (Conv. Lit. XX 1017), *zburătăresc* 'a alunga păsările din ogradă, lovindu-le chiar cu pîetre, pentru a le prinde' (Pamf. Cînt.) < *zburător*, şi deci nu are a face cu sufixul *-or.*

SUFIXELE ADVERBIALE.

E *(-'e).*

Observaţie.—Dr. mr. megl.

Derivate.

1. Adiectivele în *-esc* fac adverbele corespunzătoare în *-eşte.* Câteva exemple : *bărbătesc—bărbăteşte, cînesc—cîneşte, femeesc-femeeşte, franţuzesc—franţuzeşte, nemţesc—nemţeşte, omenesc—omeneşte.*

Forma *-eşte* provine din *-easte.* Această formă se găseşte în vr., dial. dr., mr. şi megl.

Săhăstreaşte (Lăcuĭa svntul Théofil în [mănăstire] *săhăstreaşte* cîţĭva aĭ. Dos. Prol. $59^{1}/_{25}$).

Călareşte (Candrea) = *călare.*

Cîneaşte (Pap. B.), *cîneaşti* (Dal.) < *cînescu.*

δisputeaşti (Dal.) < *δisputescu* 'de vlădică'.

Frîţaşti (Dal.) = dr. *frăţeşte* < *frati*, pl. *-ţĭ.*

Hurγiteaşti 'ţărăneşte' (Dal.) < *hurγĭat* 'ţăran'.

Muşeaşti 'băbeşte' (Dal.) < **muşesc* < *moaşă.*

Umineaşti (Dal.) = dr. *omeneşte* < *omenesc.*

Megl. *arnăuţeşti* < *Arnaut, -ţĭ.*

2. *Lesne* 'facilement, aisément' < bulg. *lesen* 'facile, aisé', *lesno* 'facilement, aisément'.

Chischime (Mih.) < *chischim* 'propre'.

Dure (Mih.), *duri* (Dal.) 'assez'—alb. *dura* idem < turc. *durmak* 's'arrêter, rester'.

Originea : *-e*, moştenit în *bine* < *bene, dulce* < *dulce, mîne* < *mane.*

BDD-B19-04 © 1916 Librăriile SOCEC & Co.
Provided by Diacronia.ro & www.digibuc.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-29 04:17:39 UTC)